

KALENDARZ MYŚLIWSKI NA 1933 Rok

NAKŁADEM
POLSKIEGO ZWIĄZKU
STOWARZYSZEŃ ŁOWIECKICH
WARSZAWA

STRZELAJ PROCHEM

bez

Pa

Pionki

KALENDARZ MYŚLIWSKI

NA 1933 ROK

pod redakcją „ŁOWCA POLSKIEGO“

Nakładem
Polskiego Związku Stowarzyszeń Łowieckich

CENA ZŁ. 3

STYCZEŃ

Data	Dzień tygodnia	Imiona świętych	Słońce wsch.	Słońce zach.	Księżyc wsch.	Księżyc zach.
1	**N**	**Nowy Rok**	7^{45}	15^{34}	10^{25}	21^{59}
2	P	Makarego	7^{45}	15^{35}	10^{36}	23^{14}
3	W	Genowefy	7^{45}	15^{36}	10^{45}	—
4	S	Tytusa b. m.	7^{45}	15^{37}	10^{56}	0^{27}
5	C	Telesfora p. m.	7^{45}	15^{38}	11^{7}	1^{40}
6	**P**	**Trzech Króli**	7^{45}	15^{39}	11^{23}	2^{51}
7	S	Lucjusza m.	7^{42}	15^{41}	11^{43}	4^{8}
8	**N**	Seweryna	7^{43}	15^{42}	12^{12}	5^{20}
9	P	Marcjanny, p. m.	7^{43}	15^{44}	12^{52}	6^{26}
10	W	Jana Dobrego	7^{43}	15^{45}	13^{47}	7^{20}
11	S	Honoraty	7^{42}	15^{47}	14^{56}	8^{00}
12	C	Arkadjusza	7^{41}	15^{48}	16^{13}	8^{30}
13	P	Leoncjusza	7^{41}	15^{49}	17^{33}	8^{51}
14	S	Hilarego	7^{40}	15^{51}	18^{51}	9^{6}
15	**N**	Pawła pust.	7^{39}	15^{53}	20^{14}	9^{19}
16	P	Marcelego	7^{38}	15^{54}	21^{34}	9^{29}
17	W	Antoniego	7^{37}	15^{56}	22^{56}	9^{40}
18	S	Katedry św. P.	7^{36}	15^{57}	—	9^{52}
19	C	Marjusza.	7^{35}	15^{59}	0^{21}	10^{5}
20	P	Fabjana i Seb.	7^{34}	16^{01}	1^{50}	10^{23}
21	S	Agnieszki m.	7^{33}	16^{02}	3^{21}	10^{48}
22	**N**	Wincentego m.	7^{32}	16^{04}	4^{50}	11^{26}
23	P	*Zaśl. N. M. P.*	7^{31}	16^{06}	6^{7}	12^{26}
24	W	Tymoteusza	7^{29}	16^{08}	7^{2}	13^{45}
25	S	Nawr. św. Pawła	7^{28}	16^{09}	7^{30}	15^{15}
26	C	Polikarpa	7^{27}	16^{11}	8^{2}	16^{15}
27	P	Jana Chryzost.	7^{25}	16^{13}	8^{19}	18^{16}
28	S	Walerego b.	7^{24}	16^{15}	8^{32}	19^{35}
29	**N**	Franciszka, Sal.	7^{23}	16^{17}	8^{42}	20^{52}
30	P	Martyny	7^{21}	16^{18}	8^{52}	22^{8}
31	W	Piotra z Nolas	7^{20}	16^{20}	9^{2}	23^{22}

NOTATKI

L U T Y

Data	Dzień tygodnia	Imiona świętych	Słońce wsch.	Słońce zach.	Księżyc wsch.	Księżyc zach.
1	S	Ignacego, B. M.	7^{18}	16^{22}	9^{13}	—
2	**C**	**N Marji Gr.**	7^{17}	16^{24}	9^{27}	0^{37}
3	P	Błażeja	7^{15}	16^{26}	9^{45}	1^{52}
4	S	Andrzeja.	7^{13}	16^{28}	10^{10}	3^{5}
5	**N**	Agaty, p. m.	7^{12}	16^{29}	10^{15}	4^{14}
6	P	Tytusa, Doroty	7^{10}	16^{31}	11^{34}	5^{13}
7	W	Romualda op.	7^{8}	16^{33}	12^{38}	5^{59}
8	S	Jana z Maty w.	7^{7}	16^{35}	13^{53}	6^{32}
9	C	Cyryla b. d. K.	7^{5}	16^{37}	15^{14}	6^{55}
10	P	Scholastyki p.	7^{3}	16^{39}	16^{36}	7^{13}
11	S	*Zjaw. NMP. w L.*	7^{1}	16^{41}	17^{59}	7^{27}
12	**N**	Serwitów i Julj.	6^{59}	16^{44}	19^{20}	7^{37}
13	P	Grzegorza II p.	6^{57}	16^{43}	20^{43}	7^{49}
14	W	Walentego m.	6^{55}	16^{46}	22^{7}	8^{0}
15	S	Faustyna m.	6^{53}	16^{48}	23^{36}	8^{12}
16	C	Juljanny p. m.	6^{51}	16^{50}	—	8^{28}
17	P	Juljana Kap.	6^{49}	16^{52}	1^{7}	8^{51}
18	S	Symeona b. m.	6^{47}	16^{54}	2^{36}	9^{24}
19	**N**	Konrada W.	6^{45}	16^{56}	3^{55}	10^{18}
20	P	Leona b.	6^{43}	16^{58}	4^{56}	11^{24}
21	W	Feliksa b. w.	6^{40}	17^{0}	5^{38}	12^{48}
22	S	Kat. ś. Piotra	6^{38}	17^{2}	6^{5}	14^{15}
23	C	Piotra Damjana	6^{36}	17^{4}	6^{24}	15^{45}
24	P	Macieja ap.	6^{34}	17^{6}	6^{38}	17^{9}
25	S	Cezarjusza	6^{32}	17^{8}	6^{49}	18^{28}
26	**N**	Wiktora	6^{30}	17^{9}	6^{59}	19^{16}
27	P	Aleksandra m.	6^{28}	17^{11}	7^{9}	21^{2}
28	W	Teofila m.	6^{26}	17^{13}	7^{20}	22^{17}

NOTATKI

MARZEC

Data	Dzień tygodnia	Imiona świętych	Słońce wsch.	Słońce zach.	Księżyc wsch.	Księżyc zach.
1	Ś	*Popiel.* Albina	6^{23}	17^{15}	7^{32}	23^{33}
2	C	Heleny ces.	6^{21}	17^{17}	7^{19}	—
3	P	Kunegundy ces.	6^{19}	17^{18}	8^{10}	6^{47}
4	S	Kazimierza kr ☾	6^{17}	17^{20}	8^{10}	1^{59}
5	**N**	Euzebjusza	6^{14}	17^{22}	9^{23}	3^{2}
6	P	Perpetuy i Fel.	6^{12}	17^{24}	10^{21}	3^{52}
7	W	Tomasza z Akw.	6^{10}	17^{26}	11^{31}	4^{31}
8	Ś	Jana Bożego	6^{8}	17^{27}	12^{19}	4^{58}
9	C	Franciszki Rz.	6^{5}	17^{29}	14^{10}	5^{18}
10	P	40 męczennik.	6^{3}	17^{31}	15^{33}	5^{33}
11	S	Konstantyna	6^{1}	17^{32}	16^{37}	5^{46}
12	**N**	Grzegorza ○	5^{59}	17^{34}	18^{21}	5^{56}
13	P	Krystyny	5^{56}	17^{36}	19^{47}	6^{8}
14	W	Matyldy król.	5^{54}	17^{38}	21^{17}	6^{20}
15	Ś	Klemensa Hofb.	5^{52}	17^{40}	22^{50}	6^{36}
16	C	Cyrjaka	5^{49}	17^{41}	—	6^{55}
17	P	Patrycjusza b.	5^{47}	17^{43}	0^{22}	7^{26}
18	S	Cyryla Jer. ☽	5^{15}	17^{15}	1^{48}	8^{10}
19	**N**	*Józefa Oblub.*	5^{42}	17^{46}	2^{52}	9^{14}
20	P	Eufemji m.	5^{40}	17^{48}	3^{39}	10^{33}
21	W	Benedykta op.	5^{38}	17^{50}	4^{10}	12^{1}
22	S	Katarzyny	5^{36}	17^{52}	4^{30}	13^{26}
23	C	Feliksa	5^{34}	17^{53}	4^{16}	14^{50}
24	P	Gabrjela Arch.	5^{31}	17^{55}	4^{58}	16^{9}
25	S	*Zwiast N. M. P.*	5^{29}	17^{57}	5^{7}	17^{27}
26	**N**	Emanuela ●	5^{26}	17^{58}	5^{17}	18^{42}
27	P	Jana Damasc.	5^{24}	18^{0}	5^{28}	19^{58}
28	W	Jana Kapistr.	5^{22}	18^{2}	5^{39}	21^{13}
29	Ś	Eustazjusza	5^{19}	18^{4}	5^{54}	22^{29}
30	C	Jana Klim.	5^{17}	18^{5}	6^{14}	23^{13}
31	P	Balbiny p.	5^{15}	18^{7}	6^{40}	—

NOTATKI

KWIECIEŃ

Data	Dzień tygodnia	Imiona świętych	Słońce wsch.	Słońce zach.	Księżyc wsch.	Księżyc zach.
1	S	Hugona b.	5^{12}	18^{8}	7^{17}	0^{50}
2	**N**	Franciszka	5^{10}	18^{10}	8^{8}	1^{45}
3	P	Ryszarda b.	5^{8}	18^{12}	9^{12}	2^{28}
4	W	Izydora b. d. K.	5^{6}	18^{14}	10^{26}	2^{58}
5	Ś	Wincentego	5^{3}	18^{16}	11^{45}	3^{21}
6	C	Celestyna	5^{1}	18^{17}	13^{5}	3^{38}
7	P	Epifanjusza	4^{59}	18^{19}	14^{28}	3^{51}
8	S	*Matki Boż. Bol.*	4^{56}	18^{21}	15^{51}	4^{2}
9	**N**	Marji Kleof.	4^{54}	18^{22}	17^{17}	4^{14}
10	P	Marji Egipcj.	4^{52}	18^{24}	18^{17}	4^{26}
11	W	Leona W. Pap.	4^{50}	18^{26}	20^{20}	4^{40}
12	Ś	Juljusza pap.	4^{47}	18^{27}	21^{56}	4^{59}
13	C	Hermenegildy	4^{45}	18^{29}	23^{27}	5^{25}
14	P	Justyna	4^{13}	18^{31}	—	6^{6}
15	S	Bazylego	4^{41}	18^{33}	0^{44}	7^{5}
16	**N**	**Wielkanoc**	4^{38}	18^{35}	1^{38}	8^{22}
17	**P**	*Pon. Wielk.*	4^{36}	18^{36}	2^{13}	9^{48}
18	W	Apolonjusza	4^{34}	18^{38}	2^{36}	11^{14}
19	Ś	Hermogenesa	4^{31}	18^{10}	2^{53}	12^{38}
20	C	Teodora	4^{29}	18^{12}	3^{6}	13^{57}
21	P	Anzelma	4^{27}	18^{44}	3^{16}	15^{14}
22	S	Sotera	4^{25}	18^{15}	3^{26}	16^{28}
23	**N**	Wojciecha i Jerzego	4^{23}	18^{17}	3^{36}	17^{43}
24	P	Fidelisa	4^{21}	18^{49}	3^{47}	18^{57}
25	W	Marka	4^{18}	18^{51}	4^{1}	20^{13}
26	S	Kleta	4^{16}	18^{52}	4^{19}	21^{27}
27	C	Piotra	4^{14}	18^{54}	4^{42}	22^{36}
28	P	Pawła od Krzyż.	4^{12}	18^{56}	5^{16}	23^{36}
29	S	Piotra z Werony	4^{10}	18^{57}	6^{2}	—
30	**N**	**2 po W.** Katarz.	4^{8}	18^{59}	7^{1}	0^{24}

NOTATKI

M A J

Data	Dzień tygodnia	Imiona świętych	Słońce wsch.	Słońce zach.	Księżyc wsch.	Księżyc zach.
1	P	Filipa i Jakóba	4^{6}	19^{1}	8^{10}	0^{58}
2	W	Atanazego	4^{5}	19^{2}	9^{26}	1^{23}
3	**S**	**Królowej P.**	4^{3}	19^{1}	10^{14}	1^{42}
4	C	*Znalez. krz. św.*	4^{1}	19^{6}	12^{3}	1^{56}
5	P	Piusa V pap.	3^{59}	19^{7}	13^{23}	2^{9}
6	S	Jana w Oleju	3^{57}	19^{9}	14^{16}	2^{19}
7	**N**	Florjana, Domic,	3^{55}	19^{11}	16^{12}	2^{31}
8	P	Stanisława b. m.	3^{53}	19^{12}	17^{13}	2^{43}
9	W	Grzegorza	3^{52}	19^{14}	19^{19}	3^{0}
10	S	Antonina b.	3^{50}	19^{15}	20^{57}	3^{21}
11	C	Franciszka w.	3^{18}	19^{17}	22^{23}	3^{57}
12	S	Pankracego m.	3^{17}	19^{19}	23^{28}	4^{50}
13	P	Serwacego b.	3^{15}	19^{20}	—	6^{3}
14	**N**	Bonifacego m.	3^{13}	19^{22}	0^{12}	7^{29}
15	P	Zofji wdowy	3^{12}	19^{23}	0^{10}	8^{59}
16	W	Jana Nepom.	3^{40}	19^{25}	0^{59}	10^{25}
17	S	Weroniki	3^{39}	19^{26}	1^{14}	11^{17}
18	C	Wenantego m.	3^{37}	19^{28}	1^{24}	13^{14}
19	P	Piotra Celestyna	3^{36}	19^{29}	1^{34}	14^{19}
20	S	Bernardyna	3^{35}	19^{31}	1^{45}	15^{32}
21	**N**	Tymot. i Tow.	3^{33}	19^{32}	1^{56}	16^{16}
22	P	Julji p. Heleny p.	3^{32}	19^{34}	2^{8}	18^{1}
23	W	Dezyderjusza	3^{31}	19^{35}	2^{21}	19^{15}
24	S	Joanny wd.	3^{29}	19^{36}	2^{17}	20^{26}
25	**C**	**Wniebowstąp.**	3^{28}	19^{38}	3^{17}	21^{29}
26	P	Filipa Nerjusza	3^{27}	19^{39}	3^{59}	22^{20}
27	S	Bedy w. d. K.	3^{26}	19^{10}	4^{54}	22^{58}
28	**N**	Augustyna b. m.	3^{25}	19^{12}	6^{0}	23^{26}
29	P	Marji Magd.	3^{24}	19^{13}	7^{13}	23^{16}
30	W	Feliksa pap. m.	3^{23}	19^{44}	8^{29}	—
31	S	Anieli, Petroneli	3^{22}	19^{15}	9^{47}	0^{2}

CZERWIEC

Data	Dzień tygodnia	Imiona świętych	Słońce wsch.	Słońce zach.	Księżyc wsch.	Księżyc zach.
1	C	Jakóba Strz. ☽	3^{21}	19^{16}	$11^{\ 4}$	$0^{\ 1}$
2	P	Sadoka	3^{20}	19^{17}	12^{22}	0^{25}
3	S	Klotyldy	3^{20}	19^{19}	13^{41}	0^{36}
4	**N**	**Zesł. Duch. Św.**	3^{19}	19^{5}	15^{10}	0^{19}
5	**P**	Bonifacego	3^{18}	19^{51}	16^{12}	$1^{\ 2}$
6	W	Norberta	3^{17}	$19^{\ 2}$	18^{18}	1^{21}
7	S	Roberta	3^{17}	19^{53}	19^{51}	1^{19}
8	C	Medarda ○	3^{16}	19^{53}	21^{10}	2^{32}
9	P	Pryma Felicjana	3^{16}	19^{5}	$22^{\ 4}$	3^{37}
10	S	Małgorzaty	3^{15}	19^{55}	22^{39}	$5^{\ 1}$
11	**N**	**Trójcy Prz.**	3^{15}	19^{56}	$23^{\ 3}$	6^{33}
12	P	Jana Ś. Fac.	3^{15}	19^{56}	23^{19}	$8^{\ 4}$
13	W	*Antoniego Pad.*	3^{15}	19^{57}	23^{32}	9^{30}
14	S	Bazylego	3^{14}	19^{58}	23^{12}	10^{51}
15	**C**	**Boże Ciało** ☾	3^{11}	19^{58}	$23^{\ 3}$	$12^{\ 8}$
16	P	Jana Franc.	$3^{\ 1}$	19^{58}	—	13^{22}
17	S	Marcjana	3^{14}	19^{59}	$0^{\ 4}$	14^{36}
18	**N**	Efrema	3^{14}	$20^{\ 0}$	0^{15}	15^{51}
19	P	Gerwazego i Pr.	3^{14}	$20^{\ 0}$	0^{31}	$17^{\ 5}$
20	W	Sylwerego	3^{14}	$20^{\ 0}$	0^{51}	18^{17}
21	Ś	Alojzego Gonz.	3^{15}	$20^{\ 1}$	1^{18}	19^{23}
22	C	Paulina	3^{15}	$20^{\ 1}$	1^{57}	$20^{\ 7}$
23	P	*N. Serca Jez.* ●	3^{15}	$20^{\ 1}$	2^{49}	20^{59}
24	S	*Nar. św. Jana Ch*	3^{15}	$20^{\ 1}$	3^{52}	21^{30}
25	**N**	Wilhelma	3^{15}	$20^{\ 1}$	$5^{\ 3}$	21^{52}
26	P	Jana i Pawła	3^{16}	$20^{\ 1}$	6^{19}	$22^{\ 9}$
27	W	Władysława kr.	3^{16}	$20^{\ 1}$	7^{36}	22^{22}
28	Ś	Ireneusza	3^{17}	$20^{\ 1}$	8^{52}	22^{33}
29	**C**	**Piotra i Pawła**	3^{17}	$20^{\ 1}$	$10^{\ 8}$	23^{13}
30	P	W. św. Pawła ☽	3^{18}	$20^{\ 1}$	11^{26}	22^{55}

NOTATKI

L I P I E C

Data	Dzień tygodnia	Imiona świętych	Słońce wsch.	Słońce zach.	Księżyc wsch.	Księżyc zach.
1	S	*Prz. Krwi P. J.*	3^{19}	20^{0}	12^{18}	23^{7}
2	**N**	*Nawiedz. NMP.*	3^{19}	20^{0}	14^{14}	23^{23}
3	P	Leona II pap.	3^{20}	19^{59}	15^{46}	23^{16}
4	W	Teodora b.	3^{21}	19^{59}	17^{19}	—
5	S	Antoniego	3^{22}	19^{59}	18^{44}	0^{19}
6	C	Łucji m.	3^{22}	19^{58}	19^{50}	1^{12}
7	P	Cyryla ○	3^{23}	19^{57}	20^{35}	2^{27}
8	S	Elżbiety kr.	3^{24}	19^{57}	21^{3}	3^{58}
9	**N**	Weroniki p.	3^{25}	19^{56}	21^{23}	5^{32}
10	P	7 braci męcz.	3^{26}	19^{55}	21^{38}	7^{3}
11	W	Piusa I pap. m.	3^{27}	19^{55}	21^{49}	8^{29}
12	S	Jana Gwalb.	3^{28}	19^{54}	21^{59}	9^{49}
13	C	Anakleta pap.	3^{30}	19^{53}	22^{10}	11^{7}
14	P	Bonawentury ☾	3^{31}	19^{52}	22^{22}	12^{23}
15	S	Henryka ces.	3^{32}	19^{51}	22^{36}	13^{38}
16	**N**	*NMP. Szkapl.*	3^{33}	19^{50}	22^{54}	14^{53}
17	P	Aleksego w.	3^{34}	19^{19}	23^{19}	16^{6}
18	W	Szymona z Lip.	3^{35}	19^{48}	23^{54}	17^{15}
19	S	Winc. à Paulo	3^{37}	19^{47}	—	18^{14}
20	C	Czesława w.	3^{38}	19^{45}	0^{40}	19^{0}
21	P	Praksedy p.	3^{39}	19^{44}	1^{41}	19^{33}
22	S	Marji Magd. ●	3^{41}	19^{43}	2^{52}	19^{58}
23	**N**	Apolinarego	3^{42}	19^{42}	4^{7}	20^{16}
24	P	B. Kunegundy	3^{44}	19^{40}	5^{25}	20^{30}
25	W	Jakóba Apost.	^{45}	19^{39}	6^{42}	20^{42}
26	S	Anny Matki M.	3^{47}	19^{37}	7^{58}	20^{52}
27	C	Natalji m.	3^{48}	19^{36}	9^{15}	21^{3}
28	P	Wiktora I pap.	^{49}	19^{34}	10^{35}	21^{15}
29	S	Marty p.	3^{51}	19^{33}	11^{58}	21^{28}
30	**N**	Rufina m. ☽	3^{52}	19^{31}	13^{25}	21^{47}
31	P	Ignacego Loj.	3^{54}	19^{30}	14^{55}	22^{15}

NOTATKI

SIERPIEŃ

Data	Dzień tygodnia	Imiona świętych	Słońce wsch.	Słońce zach.	Księżyc wsch.	Księżyc zach.
1	W	Piotra w okow.	3^{55}	19^{28}	16^{22}	22^{57}
2	Ś	*M. B. Anielskiej*	3^{57}	19^{26}	17^{35}	—
3	C	Zn. św. Szczep.	3^{59}	19^{25}	18^{28}	0^{0}
4	P	Domin ka w.	4^{0}	19^{23}	19^{2}	1^{24}
5	S	*N. M. P. Sn.*	4^{2}	19^{21}	19^{25}	2^{56}
6	**N**	**Prz. Pańskie**	4^{3}	19^{19}	19^{12}	4^{30}
7	P	Kajetana w.	4^{5}	19^{17}	19^{55}	6^{0}
8	W	Cyrjaka m.	4^{6}	19^{16}	20^{6}	7^{24}
9	Ś	Ja a Vianney	4^{8}	19^{14}	20^{17}	8^{44}
10	C	Wawrzyńca m.	4^{10}	19^{12}	20^{29}	10^{3}
11	P	Zuzanny p. m.	4^{1}	19^{10}	20^{42}	11^{20}
12	S	Klary p.	4^{13}	19^{8}	20^{58}	12^{37}
13	**N**	Hipolita	4^{15}	19^{4}	21^{21}	13^{52}
14	P	Wig. Euzebjusza	4^{16}	19^{6}	21^{52}	15^{3}
15	**W**	**Wnieb. N. M. P.**	4^{18}	19^{2}	22^{34}	16^{3}
16	Ś	Joachima	4^{19}	19^{0}	23^{29}	16^{56}
17	C	Jacka w.	4^{21}	18^{58}	—	17^{36}
18	P	Heleny ces.	4^{23}	18^{56}	0^{37}	18^{2}
19	S	Ludwika b.	4^{24}	18^{54}	1^{51}	18^{25}
20	**N**	Bernarda	4^{26}	18^{52}	3^{8}	18^{37}
21	P	Joann Fr.	4^{27}	18^{50}	4^{27}	18^{50}
22	W	*7 rad. N. M. P.*	4^{29}	18^{48}	5^{45}	19^{1}
23	Ś	Filipa B n.	4^{31}	18^{45}	7^{3}	19^{11}
24	C	Bartłomieja ap.	4^{32}	18^{43}	8^{23}	19^{23}
25	P	Ludwika kr.	4^{34}	18^{11}	9^{46}	19^{36}
26	S	*M. B. Częstoch.*	4^{36}	18^{38}	11^{12}	19^{53}
27	**N**	*M. B. Pocieszaj.*	4^{38}	18^{36}	12^{4}	20^{17}
28	P	Augustyna b.	4^{40}	18^{4}	14^{7}	20^{53}
29	W	Ścięcie św. Jana	4^{42}	18^{11}	15^{24}	21^{48}
30	Ś	Róży Lim.	4^{43}	18^{29}	16^{21}	23^{1}
31	C	Rajmunda w.	4^{15}	18^{27}	17^{2}	—

NOTATKI

WRZESIEŃ

Data	Dzień tygodnia	Imiona świętych	Słońce wsch.	Słońce zach.	Księżyc wsch.	Księżyc zach.
1	P	Idziego op.	4^{16}	18^{25}	17^{28}	0^{29}
2	S	Stefana kr.	4^{18}	18^{22}	17^{17}	2^{1}
3	**N**	Bł. Bronisławy	4^{50}	18^{20}	18^{0}	3^{30}
4	P	Rozalji p.	4^{51}	18^{18}	18^{13}	4^{56}
5	W	Wawrzyńca	4^{53}	18^{16}	18^{24}	6^{18}
6	Ś	Eugenjusza	4^{55}	18^{13}	18^{35}	7^{39}
7	C	Reginy p.	4^{56}	18^{11}	18^{47}	8^{57}
8	P	*Nar. N. M. P.*	4^{58}	18^{9}	19^{3}	10^{15}
9	S	Piotra Klawera	5^{0}	18^{6}	19^{23}	11^{33}
10	**N**	Mikołaja	5^{1}	18^{1}	19^{50}	12^{47}
11	P	Prota i Jack.	5^{3}	18^{2}	20^{27}	13^{51}
12	W	*Imienia N. M. P.*	5^{1}	17^{59}	21^{18}	14^{50}
13	Ś	Such. Filipa m.	5^{6}	17^{57}	22^{21}	15^{33}
14	C	*Podw. św. Krz.*	5^{8}	17^{55}	23^{32}	16^{1}
15	P	Such. *M B. Bol.*	5^{9}	17^{52}	—	16^{27}
16	S	Korneljusza	5^{11}	17^{50}	0^{19}	16^{44}
17	**N**	Stygm. św. Fr.	5^{13}	17^{18}	2^{7}	16^{58}
18	P	Józefa	5^{11}	17^{15}	3^{25}	17^{9}
19	W	Januarego	5^{16}	17^{13}	4^{44}	17^{20}
20	Ś	Eustachego	5^{18}	17^{11}	6^{5}	17^{31}
21	C	Mateusza	5^{19}	17^{38}	7^{28}	17^{14}
22	P	Tomasza	5^{21}	17^{36}	8^{51}	18^{1}
23	S	Lina pap. Tekli	5^{22}	17^{34}	10^{25}	18^{21}
24	**N**	*N. M. P. od cz. n.*	5^{24}	17^{31}	11^{54}	18^{54}
25	P	Władysława	5^{26}	17^{29}	13^{11}	19^{13}
26	W	Cyprjana	5^{27}	17^{27}	14^{17}	20^{50}
27	Ś	Kosmy i Damj.	5^{29}	17^{24}	15^{2}	22^{12}
28	C	Wacława kr. m.	5^{30}	17^{22}	15^{32}	23^{11}
29	P	*Michała Arch.*	5^{32}	17^{20}	15^{52}	—
30	S	Hieronima	5^{34}	17^{17}	16^{8}	1^{9}

PAŹDZIERNIK

Data	Dzień tygodnia	Imiona świętych	Słońce wsch.	Słońce zach.	Księżyc wsch.	Księżyc zach.
1	**N**	Remigjusza	5^{36}	17^{15}	16^{20}	2^{31}
2	P	Anioł. Str.	5^{37}	17^{13}	16^{31}	3^{56}
3	W	Teresy	5^{39}	17^{10}	16^{42}	5^{15}
4	S	Franciszka	5^{41}	17^{8}	16^{54}	6^{35}
5	C	Placyda M.	5^{42}	17^{6}	17^{9}	7^{53}
6	P	Brunona	5^{44}	17^{4}	17^{26}	9^{12}
7	S	Marka pap.	5^{46}	17^{1}	17^{50}	10^{27}
8	**N**	Brygidy	5^{48}	16^{59}	18^{24}	11^{38}
9	P	Dionizego	5^{49}	16^{57}	19^{10}	12^{40}
10	W	Franciszka	5^{51}	16^{54}	20^{7}	13^{26}
11	S	Emiljana	5^{53}	16^{52}	21^{15}	14^{3}
12	C	Maksymil.	5^{54}	16^{50}	21^{28}	14^{20}
13	P	† Edwarda	5^{56}	16^{18}	23^{44}	14^{48}
14	S	Kaliksta	5^{58}	16^{46}	—	15^{3}
15	**N**	Jadwigi	6^{0}	15^{43}	1^{2}	15^{15}
16	P	Gerarda	6^{2}	16^{11}	2^{20}	15^{26}
17	W	Małgorzaty	6^{3}	16^{39}	3^{39}	15^{38}
18	S	*Łukasza E.*	6^{5}	16^{37}	5^{2}	15^{50}
19	C	Piotra z A.	6^{7}	16^{35}	6^{28}	16^{4}
20	P	Jana Kant.	6^{8}	16^{33}	8^{0}	16^{26}
21	S	Urszuli	6^{10}	16^{30}	9^{32}	16^{55}
22	**N**	Filipa b. m.	6^{12}	16^{28}	10^{59}	17^{38}
23	P	Seweryna	6^{14}	16^{26}	12^{11}	18^{41}
24	W	Rafała Arch.	6^{16}	16^{24}	13^{2}	20^{1}
25	S	Kryspina	6^{18}	16^{22}	13^{35}	21^{29}
26	C	Ewarysta	6^{20}	16^{20}	13^{58}	22^{56}
27	P	† Sabiny	6^{22}	16^{17}	14^{15}	—
28	S	Szymona	6^{24}	16^{15}	14^{28}	0^{21}
29	**N**	Narcyza	6^{25}	16^{13}	14^{39}	1^{42}
30	P	Alfonsa	6^{27}	16^{12}	14^{50}	3^{0}
31	W	Antonina b. w.	6^{29}	16^{10}	15^{2}	4^{18}

LISTOPAD

Data	Dzień tygodnia	Imiona świętych	Słońce wsch.	Słońce zach.	Księżyc wsch.	Księżyc zach.
1	**S**	**Wszyst. Św.**	6^{31}	16^{8}	15^{15}	5^{35}
2	C	*Dz. Zadusz.*	6^{33}	16^{6}	15^{32}	6^{52}
3	P	Huberta b. i Syl.	6^{34}	16^{4}	15^{54}	8^{9}
4	S	Karola Borom. b.	6^{36}	16^{2}	16^{21}	9^{21}
5	**N**	Elżbiety i Zach.	6^{38}	16^{1}	17^{4}	10^{28}
6	P	Leonarda W.	6^{10}	15^{59}	17^{57}	11^{20}
7	W	Florencjusza b.	6^{12}	15^{57}	19^{1}	12^{1}
8	S	Gotfryda i Maura	6^{13}	15^{55}	20^{12}	12^{30}
9	C	Teodora i Urs.	6^{15}	15^{54}	21^{27}	11^{50}
10	P	Andrz. i Aw.	6^{47}	15^{52}	22^{11}	13^{7}
11	S	Marcina b. w.	6^{19}	15^{51}	23^{57}	13^{21}
12	**N**	Marcina pap.	6^{51}	15^{19}	—	13^{31}
13	P	Stan. Kostki	6^{52}	15^{18}	1^{13}	13^{43}
14	W	Józefata b. i Juk.	6^{54}	15^{16}	2^{32}	13^{55}
15	S	Gert. p. i Leop.	6^{56}	15^{15}	3^{56}	14^{8}
16	C	*M. B. Ostrobr.*	6^{58}	15^{13}	5^{25}	14^{25}
17	P	Sal. p. i Grz.	6^{59}	15^{12}	6^{58}	14^{51}
18	S	Anieli i Rom. mm.	7^{1}	15^{11}	8^{31}	15^{29}
19	**N**	Elżbiety kr. wd.	7^{3}	15^{39}	9^{52}	16^{26}
20	P	Feliksa Walezj.	7^{5}	15^{38}	10^{53}	17^{42}
21	W	*Ofiar. N. M. P.*	7^{6}	15^{37}	11^{35}	19^{11}
22	S	Cec. p. m. i Fil.	7^{8}	15^{36}	12^{2}	20^{12}
23	C	Klemensa I p. m.	7^{10}	15^{35}	12^{21}	22^{9}
24	P	Jana od Krz.	7^{11}	15^{31}	12^{35}	23^{31}
25	S	Katarzyny p. m.	7^{13}	15^{33}	12^{17}	—
24	**N**	Leonarda	7^{11}	15^{32}	12^{58}	0^{50}
27	P	Walerjana b.	7^{16}	15^{31}	13^{10}	2^{7}
28	W	Mansw. i Zdz. p.	7^{17}	15^{30}	13^{22}	2^{23}
29	S	Saturnina b. m.	7^{19}	15^{29}	3^{38}	4^{39}
30	C	Andrz. Ap., Just.	7^{20}	15^{28}	13^{57}	5^{56}

N O T A T K I

GRUDZIEŃ

Data	Dzień tygodnia	Imiona świętych	Słońce		Księżyc	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	P	Eligjusza b.	7^{22}	15^{28}	14^{24}	7^{9}
2	S	Bibjany p. m.	7^{23}	15^{27}	15^{1}	8^{17}
3	**N**	Franciszka Ks.	7^{25}	15^{26}	15^{51}	9^{14}
4	P	Piotra Chryzol.	7^{26}	15^{26}	16^{51}	9^{59}
5	W	Anastazji	7^{27}	15^{26}	18^{0}	10^{31}
6	S	M kołaja b.	7^{29}	15^{25}	19^{14}	10^{54}
7	C	Ambrożego b.	7^{30}	15^{25}	20^{27}	11^{12}
8	**P**	**Niep. P. N.M.P.**	7^{31}	15^{24}	21^{10}	11^{26}
9	S	Leokadji	7^{32}	15^{24}	22^{54}	11^{38}
10	**N**	*NMP. Loret.*	7^{33}	15^{24}	—	11^{40}
11	P	Damazego I pap.	7^{35}	15^{23}	0^{9}	12^{8}
12	W	Aleksandra m.	7^{36}	15^{23}	1^{28}	12^{12}
13	Ś	Łucji p. m.	7^{37}	15^{23}	2^{51}	12^{27}
14	C	Dioskora	7^{37}	15^{23}	4^{21}	12^{48}
15	P	Walerjana	7^{38}	15^{23}	5^{53}	13^{18}
16	S	Euzebjusza b.	7^{39}	15^{24}	7^{21}	14^{4}
17	**N**	Łazarza b.	7^{40}	15^{24}	8^{36}	15^{13}
18	P	*Oczek. N. M. P.*	7^{41}	15^{24}	9^{27}	16^{40}
19	W	Urbana V pap.	7^{42}	15^{24}	10^{1}	18^{14}
20	S	Teofila	7^{42}	15^{25}	10^{24}	19^{17}
21	C	Tomasza ap.	7^{43}	15^{25}	10^{41}	21^{15}
22	P	Zenona m.	7^{43}	15^{26}	10^{53}	22^{37}
23	S	Wiktorji	7^{44}	15^{26}	11^{5}	23^{56}
24	**N**	**Wig.** Adama	7^{44}	15^{27}	11^{17}	—
25	**P**	**Boże Narodz.**	7^{45}	15^{27}	11^{29}	1^{13}
26	**W**	**Szczepana m.**	7^{45}	15^{28}	11^{44}	2^{26}
27	S	Jana ap. i ew.	7^{45}	15^{29}	12^{2}	3^{49}
28	C	Młodzieniaszk.	7^{45}	17^{30}	12^{26}	4^{59}
29	P	Tomasza b.	7^{45}	15^{31}	13^{0}	6^{0}
30	S	Eugenjusza b.	7^{45}	15^{32}	13^{46}	7^{19}
31	**N**	Sylwestra I	7^{45}	15^{33}	14^{12}	7^{58}

NOTATKI

CZASY OCHRONNE

OBOWIĄZUJĄCE NA TERENIE RZECZYPOSPOLITEJ Z WYJĄTKIEM WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO.

(CZAS OCHRONNY OZNACZONY JEST POLAMI CZARNEMI).

	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czewiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
Łosie-byki	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Jelenie - byki, daniele-rogacze	■	■	■	■	■	■	■	■	■ 15	□	■	■
Sarny-kozły	■	■	■	■	■ 15	□	□	□	□	□	■	■
Sarny-kozy, łanie jeleni i danieli	■ 14	16 ■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zające-szaraki	15 ■	■	■	■	■	■	■	■	■	■ 20	□	□
Zające-bielaki	□	15 ■	■	■	■	■	■	■	■	■	□	□
Niedźwiedzie	15 ■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■ 15
Rysie	15 ■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■ 15
Borsuki	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	□	■
Wiewiórki	□	□	■	■	■	■	■	■	■	■	■	□
Głuszce-koguty	■	■	■ 15	□	15 ■	■	■	■	■	■	■	■
Cietrzewie-koguty	□	□	□	□	□	■	■	■ 15	□	□	□	□
Cietrzewie-kury w woj.: Wileńsk., Białost., Nowogródzkiem, Poleskiem, Wołyńskiem	■	■	■	■	■	■	■	■ 15	15 ■	■	■	■
	■	■	■	■	■	■	■	■ 15	15 ■	■	■	■
Jarząbki, pardwy	□	■	■	■	■	■	■	■ 15	□	□	□	□
Bażanty-koguty	□	■	■	■	■	■	■	■	■	■	□	□
Bażanty-kury	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	□	■

	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
Kuropatwy w wojew.: Wil., Białost., Nowogr.	■	■	■	■	■	■	■	■	□	□	■	■
Poles., Wołyńs., Krak., Lwow., Stanisl., Tarn.	■	■	■	■	■	■	■	■	□	□	■	■
Kuropatwy w województwach pozostałych	■	■	■	■	■	■	■	■	□	□	□	■
Przepiórki	od przylotu			■	■	■	■	■	□	□	□	□
Słonki	□	□	□	□	15 ■	■	■	■ 15	□	□	□	□
Bataljony	□	□	□	□	□	■	■ 10	□	□	□	□	□
Dzikie kaczory	□	□	□	□	□	■	■ 15	□	□	□	□	□
Dzikie kaczki (samice i młode) oraz inne	□	□	■	■	■	■	■ 15	□	□	□	□	□
ptactwo wodne i błotne	□	□	■	■	■	■	■ 15	□	□	□	□	□
Dropie, dropie-kamionki (strepety)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Dzikie gołębie, drozdy, kwiczoły, paszkoty	□	■	■	■	■	■	■	■ 15	□	□	□	□
Dzikie łabędzie, dzikie gęsi	□	□	□	□	15 ■	■	■	□	□	□	□	□
Dzikie indyki-samce	□	□	□	□	15 ■	■	■	■	■	■ 15	□	□
Dzikie indyki-samice	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■ 15	□	□
Ptaki krukowate i drapieżne z wyjątkiem ja-	□	■	■	■	■	■	■	■ 15	□	□	□	□
strzębi-gołębiarzy, krogulców, wron i srok	□	■	■	■	■	■	■	■ 15	□	□	□	□
Dziki	□	□	■	■	□	□	□	□	□	□	□	□
Żbiki	□	15 ■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	□
Kuny leśne (tumaki) i norki	□	□	■	■	■	■	■	■	■	■	■	□

CYFRY W TABELCE OZNACZAJĄ PIERWSZY I OSTATNI DZIEŃ CZASU OCHRONNEGO.

WSZYSTKIE TERMINY OCHRONNE ROZUMIEĆ NALEŻY WŁĄCZNIE

Jan Sztolcman.

PRZYKAZANIA MYŚLIWSKIE

I. PRZEPISY OGÓLNE.

1) Terminów polowania, prawem określonych, jaknajsurowiej przestrzegać; możemy je opóźniać, lecz nigdy przyśpieszać.

2) Dla porządku mieć zawsze przy sobie pozwolenie na broń i kartę łowiecką.

3) Szanować cudze granice.

4) W stosunku do innych myśliwych mieć za zasadę: „nie czyń drugiemu, co tobie niemiło"; a zatem:

5) Nie strzelać sąsiadowi pod jego stanowisko.

6) Nie zabierać sąsiadowi zwierzyny, gdy silnie zestrzelaną, nieraz ledwie czołgającą się — dobijemy.

7) Nie strzelać w miocie grubego zwierza lub lisa, gdy mamy strzał bardzo niepewny, bo nietylko sobie, ale i sąsiadom okazję psujemy.

8) W razach spółki wątpliwej, kierować się bezstronnością i być zawsze skłonnym do ustępstw. Harmonja więcej warta na polowaniu od zdobytej sztuki, a zbytni upór w kłótniach myśliwskich jest przeważnie cechą fuszerów.

9) Na polowaniach gremjalnych słuchać bezwzględnie rozporządzeń prowadzącego polowanie, chybaby tenże coś przeciwko etyce myśliwskiej zalecał.

10) W kotłach unikać przysiadania, wybiegania przed linję lub robienia gruszek. Luki można robić tylko wtedy, gdy wszyscy myśliwi to czynią.

11) Nie wstydzić się nigdy pudła.

II. BROŃ.

12) Broń utrzymywać czysto; chronić ile możności od zamoczenia; zamki od czasu do czasu a szarnirsztyft po każdem polowaniu oliwić; po każdem polowaniu lufy czysto przetrzeć wazeliną lub naftą; po każdym sezonie (raz w rok) dać puszkarzowi, aby zamki i śruby opatrzył i wyczyścił; wozić na bryce lub saniach o ile możności w futerale, — a będzie nam długo i wiernie służyła.

13) Unikać pożyczania broni znajomym, a w ostatecznym razie dawać ją tylko tym, którzy będą ją tak, jak my sami, szanowali.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

14) Obchodzić się z bronią rozważnie, abyśmy nieszczęsnego wypadku nie spowodowali. Nigdy nie zwracać strzelby wylotami luf w stronę ludzi, choćbyśmy nawet byli przekonani, że broń jest nienabita.

15) Nabitą broń nosić tylko w następujących pozycjach:

Pozycja 1-sza. Trzymając prawą ręką za szyjkę osady, oprzeć lufami o prawe ramię, w pozycji

wywróconej, to jest kurkami ku dołowi, a cynglami ku górze skierowaną (Fig. 1).

Pozycja 2-ga. Trzymając prawą ręką za szyjkę osady, a lewą za lufy powyżej czółenek, przyczem lufy skierowane być winny ku górze i od prawej ku lewej stronie. Pozycja ta jest doskonała, gdy się lada chwila strzału spodziewamy. (Fig. 2).

Pozycja 3-cia. Na flintpasie zawieszona na prawem ramieniu, przyczem lufy bezwarunkowo skierowane być winny ku górze. (Fig. 3).

Pozycja 4-ta. Pod prawą pachą z lufami, ku dołowi skierowanemi. Ta pozycja winna być używana tylko wtedy, gdy obok nas nikogo niema. (Fig. 4).

Fig. 4.

Fig. 5.

Pozycja 5-ta. Lufa położona na lewem przedramieniu, lewa dłoń obejmuje szyjkę osady od dołu. Tej pozycji, jak i poprzedniej, używać należy tylko wtedy gdy przy nas w bliskości nikogo niema, gdyż prawie horyzontalne położenie luf przedstawia wielkie niebezpieczeństwo dla otoczenia. (Fig. 5).

Wszelkie inne sposoby noszenia broni powinny być wyłączone.

16) Przy schodzeniu ze stanowiska ładunki bezwarunkowo z broni wyjmować.

17) Przy siadaniu na brykę, lub sanie, zajrzeć do luf, choćbyśmy nawet przekonani byli, że ładunki przedtem wyjęliśmy.

III. PIES.

18) Psa kochać, lecz go zbyt częstemi karesami nie psuć i nie spoufalać.

19) Karmić go dobrze, lecz nie za obficie, jeść dawać najwyżej 2 razy dziennie; utrzymywać w czystości, myjąc go przynajmniej raz na dwa tygodnie; pościel jego (najlepiej sienniczek) utrzymywać w jaknajwiększej czystości.

20) Na polowaniu pamiętać, aby mu wody nie zabrakło; jeśli polujemy w okolicy bezwodnej, mieć na bryce blaszankę z wodą i blaszaną miednicę, aby choć parę razy w ciągu dnia pies się wodą orzeźwił.

21) Gdy nam wypadnie większą przestrzeń bryką przejechać, nie pozwalać psu biec za bryką, lecz go wziąć do siebie; takie długie marsze psa wycieńczają niepotrzebnie, a kurzawa ujemnie na węch jego oddziaływa.

22) Jeśli się pies kręci na bryce, skarcić go i kazać mu leżeć spokojnie na dnie bryki. Niema nic przykrzejszego dla towarzyszów podróży, jak niespokojny pies w pojeździe.

23) Psa karać jaknajrzadziej, lecz surowo. Unikać częstego lizania batem, które psa z karą oswaja, nie wywierając nań wrażenia.

24) Nigdy psa nie bić w gniewie.

25) Nigdy psa nie kopać nogami, ani nie targać za uszy.

26) Nigdy psa nie pożyczać nikomu, choćby najlepszemu myśliwemu.

27) Nie pozwalać psu biegać samopas po polu, gdy na polowanie idziemy, lub z polowania wracamy, lecz trzymać go przy nodze.

28) Przy tresowaniu nie przeciążać psa zbytnio bo go zniechęcimy do wszelkiej roboty. Tresurę powtarzać kilka razy dziennie, lecz nie przedłużać jej zanadto.

IV. ZWIERZYNA.

29) Strzelać tylko wtedy, gdy jest szansa zabicia.

30) Nie strzelać śrutem lub loftkami do jeleni, łosi, dzików, ani też do rogaczy na podjeździe, bo to nie po myśliwsku.

31) Nie strzelać zajęcy przed 15 października.

32) Nie strzelać przepiórek przed 14-m września.

33) Nie strzelać starych kuropatw od bardzo młodych i wogóle unikać strzelania starych, jeśli je tylko wyróżnić możemy.

34) Nie wybijać kuropatw do ostatniej sztuki w stadzie.

35) Nie strzelać kuropatw na podjazdach na śniegu.

36) Unikać strzelania do stada w kupę, a tylko wybierać, o ile możności sztuki odbite, abyśmy nie kaleczyli niepotrzebnie zwierzyny.

37) Nie strzelać zajęcy na wychodnego.

38) Nie strzelać głuszców, a nawet cietrzewi, przed psem.

39) Nie strzelać żadnego pióra na ziemi, gdy cieknie. Wyjątek stanowią: słonka i drop, oraz cietrzewie i głuszce na toku, a także wszelka zwierzyna postrzelona.

40) Dostrzelić zawsze zwierza, gdy raniony męczy się przy naszem stanowisku.

V. NA STANOWISKU.

41) Skoro staniemy na stanowisku, nabić broń i stanowisko wystudjować, to jest zbadać okiem miejsce, gdzie mamy najłatwiejszy strzał.

42) Dobrze jest czasami kilka gałązek przed sobą wyciąć kordelasem, gdyż to nam powiększa szanse zabicia. Tego cięcia jednak zbyt nie przedłużać, bo możemy ruszonego przedwcześnie zwierza spłoszyć.

43) Unikać zbierania się przed sygnałem na stanowiskach sąsiadów dla rozmowy, szczególniej, jeśli w miocie spodziewamy się grubego zwierza lub lisa.

44) Na stanowisku stać spokojnie, gdyż kręceniem się nietylko sobie, ale i innym zwierza spłoszyć możemy.

45) Podczas trwania miotu mieć uwagę wytężoną nieustannie na wszystkie strony. Jeżeli sztuka idzie na sąsiada, pilnować jej, lecz jednocześnie mieć uwagę zwróconą i na inne strony.

46) Oprócz miotu, pilnie obserwować sąsiada, gdyż jego ruchy często ostrzec nas mogą o zbliżeniu się zwierza.

47) Nie schodzić ze stanowiska, póki nie przekonamy się iż cała naganka wyszła na linję.

LOSOWANIE STANOWISK

Przy urządzaniu polowań z naganką, jedną z kłopotliwszych czynności jest rozstawianie myśliwych na stanowiskach. Nie mówimy tu o małych polowaniach na parę strzelb, lecz o tych większych i wielkich obławach, w których bierze udział kilkunastu do 20 i więcej myśliwych. Prowadzący polowanie ma wówczas tyle do czynienia, że o osobistem przezeń rozstawieniu strzelców na linji nie może być mowy. Czynność tę załatwia się zwykle przez losowanie i wtedy już każdy myśliwy swojemu tylko szczęściu zawdzięcza lepsze lub gorsze stanowiska i nie może mieć do nikogo pretensji.

Urządzenie takiego losowania znakomicie uproszcza system kartkowy, powszechnie już dziś będący w użyciu.

Kartka Nr. . . . . . .

Zakład	Stanowisko	UBITA ZWIERZYNA			Powrót do Nr.
		Zające	Kuropatwy	Różne	
I					
II					
III					
IV					
V					
VI					
VII					
VIII					
IX					
X					
Ogółem					

Kartki wypełnia odnośnemi cyframi prowadzący polowanie, w ciszy swojego gabinetu, przed zjazdem na polowanie, posiłkując się zamieszczoną na str. 41 — 51 tabelą. Widząc, na ile strzelb prowadzi polowanie, odszuka tylko ten dział w tabeli, który jego polowaniu odpowiada, i wpisze na kartce odnośne cyfry. Przed samem polowaniem, gdy już wszyscy myśliwi zgromadzą się na jednem miejscu, bądź przy rannem śniadaniu, bądź na

miejscu rendez vous w lesie, czy w polu, uczestnicy polowania ciągną po jednej kartce, na której mają wypisane swoje stanowiska na wszystkich miotach danego polowania.

Na kartce takiej w ostatniej rubryce oznacza się powrót do danego Nr. stanowiska, czyli punkt zborny dla myśliwych, po każdym miocie, co przy większej liczbie uczestników polowania jest ogromnem ułatwieniem, nie potrzeba bowiem każdemu zosobna na każdym zakładzie powtarzać, przy którem stanowisku należy się zbierać po ukończeniu pędzenia, aby przejść, czy przejechać na następne. W gąszczach, na linjach łamanych i w wielu innych wypadkach, rubryka ta zapobiega radykalnie pozostawieniu w kniei jednego lub paru myśliwych, którzy źle dosłyszawszy lub wcale nie wiedząc, gdzie jest punkt zborny, mogą popsuć całe polowanie, a conajmniej narazić na mitręgę drogiego czasu.

Prowadzący polowanie winien zawsze mieć przy sobie odnośny dział tabeli, przepisany na oddzielnej kartce, aby w razie zgubienia przez jakiego uczestnika polowania wylosowanej przezeń kartki, mógł mu wskazać bezzwłocznie Nr. jego stanowiska na każdym miocie.

TABELKA

DO WYZNACZENIA STANOWISK NA POLOWANIACH

przy udziale od 5 do 24 myśliwych.

№	ZAKŁADY									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	5 strzelb									
1	1	4	2	5	3	1	4	2	5	3
2	2	5	3	1	4	2	5	3	1	4
3	3	1	4	2	5	3	1	4	2	5
4	4	2	5	3	1	4	2	5	3	1
5	5	3	1	4	2	5	3	1	4	2
	6 strzelb									
1	1	5	2	6	3	5	4	1	6	4
2	2	6	3	1	4	6	5	2	1	5
3	3	1	4	2	5	1	6	3	2	6
4	4	2	5	3	6	2	1	4	3	1
5	5	3	6	4	1	3	2	5	4	2
6	6	4	1	5	2	4	3	6	5	3
	7 strzelb									
1	1	6	3	7	4	1	6	2	5	7
2	2	7	4	1	5	2	7	3	6	1
3	3	1	5	2	6	3	1	4	7	2
4	4	2	6	3	7	4	2	5	1	3
5	5	3	7	4	1	5	3	6	2	4
6	6	4	1	5	2	6	4	7	3	5
7	7	5	2	6	3	7	5	1	4	6

№	ZAKŁADY									
	I	I	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	8 strzelb									
1	6	3	7	1	2	5	4	8	3	
2	4	1	8	3	4	2	1	5	7	
3	7	6	2	8	7	3	8	1	5	
4	2	5	3	4	8	7	2	3	6	
5	8	2	5	6	1	8	7	4	2	
6	1	4	6	7	3	1	6	7	8	
7	3	9	4	2	5	6	5	2	1	
8	5	7	1	5	6	4	3	6	4	
	9 strzelb									
1	5	3	7	2	6	1	4	8	2	
2	4	1	8	3	5	2	9	5	7	
3	2	6	9	1	7	3	8	6	5	
4	9	5	3	4	8	7	1	3	6	
5	8	2	5	6	1	8	7	4	9	
6	1	4	6	9	3	5	2	7	8	
7	3	9	4	8	9	6	5	2	1	
8	6	7	1	5	2	4	3	9	4	
	7	8	2	7	4	9	6	1	3	
	10 strzelb									
1	5	3	7	10	6	1	4	8	2	
2	4	1	8	3	10	2	9	5	7	
3	10	6	9	2	7	3	8	1	5	
4	9	5	10	4	8	7	2	3	6	
5	8	2	5	6	1	10	6	4	9	
6	1	4	6	9	3	5	10	7	8	
7	3	10	4	8	9	6	7	2	1	
8	6	7	1	2	2	4	3	9	10	
9	7	8	2	4	4	9	5	10	3	
10	2	9	3	5	5	8	1	6	4	

№	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	11 strzelb									
1	11	2	5	3	10	1	4	6	8	
2	10	4	6	5	9	2	3	7	11	
3	9	6	7	1	8	3	5	10	4	
4	8	10	1	4	7	5	6	2	3	
5	7	1	8	2	6	4	11	3	9	
6	6	3	9	6	4	11	8	1	10	
7	5	5	10	7	11	9	1	4	2	
8	4	7	11	8	2	10	9	5	6	
9	3	9	2	10	1	8	7	11	5	
10	2	11	3	9	5	7	10	8	1	
11	1	8	4	11	3	6	2	9	7	
	12 strzelb									
1	2	9	4	1	6	11	8	3	5	
2	5	12	9	2	10	3	7	1	4	
3	1	8	3	7	11	2	6	9	12	
4	7	4	8	3	5	12	10	2	9	
5	11	2	6	4	8	10	12	5	3	
6	4	7	10	9	3	8	11	6	1	
7	10	3	5	8	12	6	4	7	11	
8	8	5	1	6	2	9	3	10	7	
9	9	1	7	11	4	5	2	12	6	
10	3	11	12	5	7	1	9	4	10	
11	12	6	11	10	9	4	1	8	2	
12	6	10	2	12	1	7	5	11	8	
	13 strzelb									
1	2	9	4	1	6	13	8	3	5	
2	5	12	9	2	10	3	7	1	13	
3	1	13	3	7	11	2	6	9	12	
4	7	4	8	13	5	12	10	2	11	

№	ZAKŁADY									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	13 strzelb									
5	11	2	6	4	8	10	12	5	3	
6	4	7	10	9	3	8	11	13	1	
7	10	3	5	8	12	6	13	7	9	
8	8	5	13	6	2	9	3	10	7	
9	9	1	7	11	4	5	2	12	6	
10	3	11	12	5	13	1	9	4	10	
11	12	6	11	10	9	4	1	8	2	
12	6	10	2	12	1	7	4	11	8	
13	13	8	1	3	7	11	5	6	4	
	14 strzelb									
1	2	9	4	1	6	13	8	3	5	
2	5	12	9	14	10	3	7	1	13	
3	14	13	3	7	11	2	6	9	12	
4	7	4	14	13	5	12	10	2	11	
5	11	2	6	4	8	14	12	5	3	
6	4	7	10	9	3	8	14	13	1	
7	10	3	5	8	12	6	13	14	9	
8	8	14	13	6	2	9	3	10	7	
9	9	1	7	11	14	5	2	12	6	
10	3	11	12	5	13	1	9	4	10	
11	12	6	11	10	9	4	1	8	2	
12	6	10	2	12	1	7	4	11	8	
13	13	8	1	3	7	11	5	6	4	
14	1	5	8	2	4	10	11	7	14	
	15 strzelb									
1	15	9	4	1	6	13	8	3	5	
2	5	12	15	14	10	3	7	1	13	
3	14	13	3	15	11	2	6	9	12	
4	7	4	14	13	15	12	10	2	11	

№	ZAKŁADY									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	15 strzelb									
5	11	2	6	4	8	15	12	5	3	
6	4	7	10	9	3	8	14	13	1	
7	10	3	5	8	12	6	15	14	9	
8	8	14	13	6	2	9	3	15	7	
9	9	15	7	11	14	5	2	12	10	
10	3	11	12	5	13	1	9	4	15	
11	12	6	11	10	9	4	1	8	2	
12	6	10	2	12	1	7	4	11	8	
13	13	8	1	3	7	11	5	6	4	
14	1	5	8	2	4	10	11	7	14	
15	2	1	9	7	5	14	13	10	6	
	16 strzelb									
1	16	9	4	1	6	13	8	3	12	15
2	5	16	2	14	10	3	7	1	13	8
3	14	13	16	7	11	2	6	9	5	1
4	7	4	14	16	15	12	10	2	11	3
5	11	2	6	4	8	15	12	5	3	14
6	4	7	10	9	5	8	14	13	1	2
7	10	3	5	8	12	16	15	14	9	4
8	8	14	13	6	2	9	3	15	7	5
9	9	1	7	11	14	5	16	12	10	6
10	3	11	12	5	15	1	9	16	15	7
11	12	6	11	10	9	4	1	8	2	16
12	6	10	15	12	1	7	4	11	8	9
13	13	8	1	3	7	11	5	6	4	12
14	1	15	8	2	4	10	11	7	16	13
15	2	5	9	15	3	14	13	10	6	11
16	15	12	3	13	16	6	2	4	14	10

№	ZAKŁADY									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	17 strzelb									
1	16	4	9	1	6	13	8	3	17	
2	5	2	16	14	10	3	7	17	13	
3	14	16	13	7	11	2	17	9	5	
4	7	14	4	16	15	12	10	2	11	
5	11	6	2	4	8	17	12	5	3	
6	4	10	5	9	17	8	14	13	1	
7	10	5	3	17	12	16	15	7	9	
8	8	17	14	6	2	9	3	15	7	
9	9	7	1	11	14	5	16	12	10	
10	3	12	17	5	15	1	9	16	15	
11	12	11	6	10	9	4	1	8	2	
12	6	15	10	12	1	7	4	11	8	
13	13	1	8	5	7	10	11	6	16	
14	2	9	7	15	5	14	13	10	6	
15	15	3	12	13	16	6	2	4	14	
16	17	13	11	8	4	15	6	1	12	
17	1	8	15	2	3	11	5	14	2	
	18 strzelb									
1	16	9	4	1	6	13	8	3	17	
2	5	16	2	14	10	3	7	17	13	
3	14	13	16	7	11	2	17	9	5	
4	7	4	14	16	15	12	10	2	11	
5	11	2	6	4	8	17	12	5	18	
6	4	7	10	9	17	8	14	13	1	
7	10	3	5	17	12	16	15	7	9	
8	8	14	17	6	2	9	3	15	7	
9	9	1	7	11	14	5	16	18	10	
10	3	17	12	5	13	1	18	16	15	

№	ZAKŁADY									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	18 strzelb									
11	12	6	11	10	9	18	1	8	2	
12	17	10	15	12	1	7	4	11	8	
13	13	8	1	3	18	10	11	6	16	
14	2	5	9	18	5	14	13	10	6	
15	15	12	18	13	16	6	2	4	14	
16	6	18	13	8	4	15	5	1	12	
17	18	15	8	2	3	11	6	14	4	
18	1	11	3	15	7	4	9	12	3	
	19 strzelb									
1	19	9	4	1	6	13	3	8	17	16
2	5	16	2	14	10	3	17	7	13	1
3	14	19	16	7	11	2	9	17	5	18
4	7	4	19	16	15	12	2	10	11	6
5	11	2	6	19	8	17	5	12	18	15
6	4	7	10	9	19	8	13	14	1	2
7	10	3	5	17	12	19	7	15	9	13
8	8	14	17	6	2	9	19	3	7	4
9	9	1	1	11	14	5	18	16	10	3
10	3	17	12	5	13	1	16	4	15	10
11	12	6	11	10	9	18	8	1	19	14
12	17	10	15	12	1	7	11	2	8	9
13	13	8	1	3	18	10	6	11	16	19
14	2	5	9	18	16	14	10	13	6	8
15	15	12	18	13	5	16	4	6	14	7
16	6	18	13	8	4	15	1	19	12	11
17	18	15	8	2	3	11	14	5	4	12
18	1	11	3	15	7	4	12	9	3	17
19	16	13	14	4	17	6	15	18	2	5

№	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	ZAKŁADY									
	20 strzelb									
1	19	9	4	1	6	13	20	8	17	3
2	5	16	2	14	10	3	17	20	13	15
3	14	19	16	7	11	2	9	17	5	8
4	7	4	19	16	15	12	2	10	11	6
5	11	2	6	19	8	17	5	12	20	9
6	4	7	10	9	19	8	13	14	1	2
7	10	3	5	17	12	19	7	15	9	16
8	8	14	17	6	2	9	19	3	7	5
9	9	1	7	11	14	5	18	16	10	20
10	3	17	12	5	13	1	16	19	15	10
11	12	6	11	10	9	18	8	1	19	7
12	17	10	15	12	1	7	11	4	8	13
13	13	8	1	3	18	20	6	11	16	17
14	2	5	9	18	20	14	10	13	6	4
15	15	12	18	20	16	11	4	6	14	19
16	6	18	13	8	4	15	1	2	12	11
17	18	15	20	2	3	6	14	5	4	12
18	1	20	3	15	7	4	12	9	3	18
19	20	13	14	4	17	16.	15	18	2	1
20	16	11	8	13	5	10	3	7	18	14
	21 strzelb									
1	10	9	4	1	6	13	20	8	17	14
2	5	16	2	14	10	3	17	20	13	4
3	14	19	16	7	11	2	9	17	5	21
4	7	4	19	16	15	12	2	10	11	6
5	21	2	6	19	8	17	5	12	20	9
6	4	21	10	9	19	8	13	14	1	2
7	10	3	21	17	12	19	7	15	9	16
8	8	14	17	21	2	9	19	3	7	5

№	ZAKŁADY									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	21 strzelb									
9	9	1	7	11	21	5	18	15	10	20
10	3	17	12	5	13	21	16	19	15	10
11	12	6	11	10	9	18	21	1	19	7
12	17	10	15	12	1	7	11	21	8	13
13	13	8	1	3	18	20	6	11	21	17
14	2	5	9	18	20	14	10	13	6	8
15	15	12	18	20	16	10	4	6	14	19
16	6	18	13	8	4	15	1	2	12	11
17	18	15	20	2	3	11	14	5	4	12
18	1	20	3	15	7	4	12	9	3	18
19	20	13	14	4	17	16	15	18	2	1
20	16	11	8	13	5	6	3	7	18	15
11	11	7	5	6	14	1	8	4	16	3
	22 strzelby									
1	19	9	4	1	6	13	20	8	17	3
2	5	16	2	14	10	3	17	20	13	11
3	14	19	16	7	11	2	9	17	5	20
4	7	4	19	16	15	12	2	10	11	1
5	21	2	6	19	8	17	5	12	20	18
6	4	21	10	9	19	8	13	14	1	6
7	10	3	21	17	12	19	7	15	9	2
8	8	14	17	21	2	9	19	3	7	13
9	9	1	7	11	21	5	18	6	10	17
10	22	17	12	5	13	21	16	19	15	9
11	12	22	11	10	9	18	21	1	6	16
12	17	10	22	12	1	7	11	21	8	15
13	13	8	1	3	18	20	6	12	21	22
14	2	5	6	22	20	14	10	13	16	8
15	15	12	18	20	22	6	4	16	14	10

№	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
					ZAKŁADY					
					22 strzelby					
16	6	18	13	8	4	15	1	2	12	19
17	18	15	20	2	3	22	14	5	4	7
18	1	20	3	15	7	4	22	9	3	5
19	20	13	14	4	17	16	15	18	2	21
20	16	11	8	13	5	10	3	2	18	14
21	11	7	5	6	14	1	8	4	22	12
22	3	6	15	18	16	11	12	7	19	4
					23 strzelby					
1	19	9	4	1	6	13	20	8	17	2
2	5	16	2	14	10	3	17	20	13	11
3	14	19	16	7	11	2	9	17	5	3
4	7	4	19	16	15	12	2	10	11	20
5	21	2	6	19	8	17	5	12	20	16
6	4	21	10	9	19	8	13	14	1	18
7	10	3	21	17	12	19	7	15	9	1
8	8	14	17	21	1	9	19	3	7	6
9	9	1	7	11	21	5	18	6	10	15
10	22	17	12	5	13	21	16	19	15	23
11	12	22	11	10	9	18	21	1	6	13
12	17	10	22	12	1	7	11	21	3	19
13	13	8	1	3	18	20	6	11	21	5
14	23	5	9	22	20	14	10	13	16	7
15	15	23	18	20	22	6	4	16	14	21
16	6	18	23	8	4	15	1	2	22	14
17	18	15	20	23	3	22	4	5	4	10
18	1	20	3	15	23	4	22	9	8	4
19	20	13	14	4	17	23	15	18	2	8
20	16	11	8	13	5	10	23	22	18	9

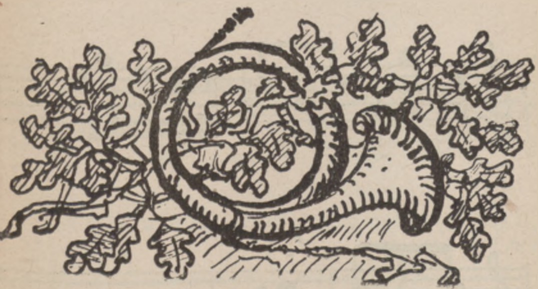
№	ZAKŁADY									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	23 strzelby									
21	11	7	5	2	14	1	8	23	22	12
22	3	6	15	18	16	11	12	7	23	22
23	2	12	13	6	7	16	3	4	10	17
	24 strzelby									
1	19	9	4	1	6	13	20	8	17	24
2	5	16	2	14	10	3	17	20	13	7
3	14	19	16	7	11	2	9	17	5	3
4	21	2	6	19	8	17	5	12	20	11
5	4	21	10	9	19	8	13	14	24	2
6	10	3	21	17	12	19	7	15	9	16
7	8	14	17	21	2	9	19	3	7	20
8	0	1	7	11	21	5	18	6	10	15
9	22	17	12	5	13	21	16	19	15	1
10	12	22	11	10	9	18	21	1	16	6
11	17	10	22	12	1	7	11	21	3	18
12	13	8	1	3	18	20	6	11	21	23
13	23	5	9	22	20	14	10	13	6	13
14	15	23	18	20	22	6	4	16	14	17
15	6	24	23	8	4	15	1	2	12	22
16	18	15	24	23	3	22	14	5	4	12
17	1	20	3	15	23	4	22	9	8	10
18	20	13	14	4	17	23	15	18	2	8
19	16	11	8	24	5	10	23	22	18	9
20	11	7	5	6	24	1	8	23	22	4
21	3	6	15	2	16	24	12	7	23	21
22	2	12	13	18	6	16	24	4	19	14
23	7	4	19	16	15	12	2	24	11	5
24	24	18	20	13	14	11	3	10	1	19

POBUDKI I SYGNAŁY MYŚLIWSKIE

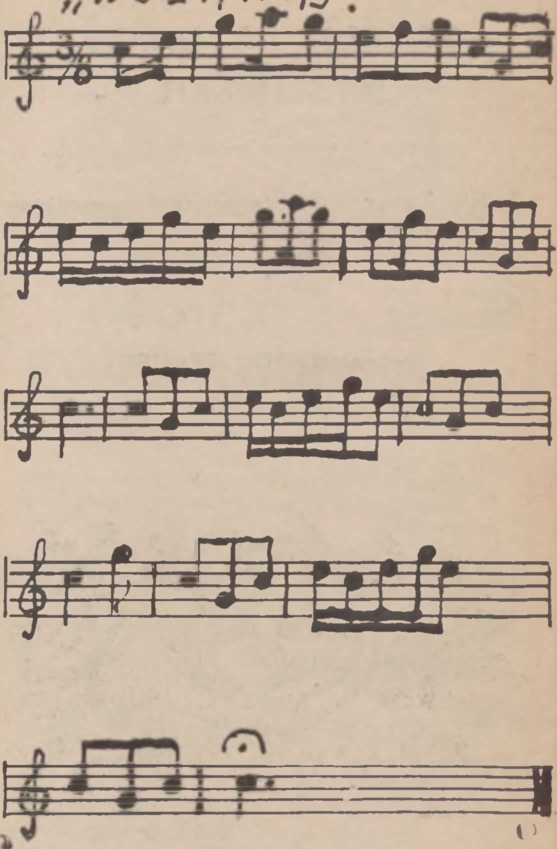
przyjęte przez

Polski Związek Stowarzyszeń Łowieckich

zebrał KAROL CZAMPE

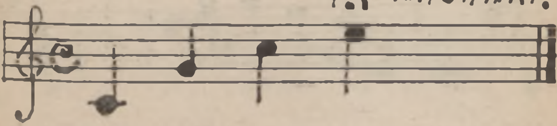
POBVDKA PORANNA
„WSTAWAJ"

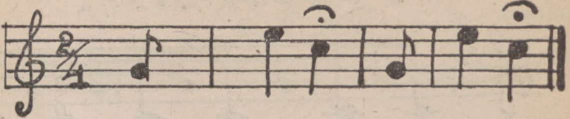
APEL DO ROZPOCZĘCIA POLOWANIA.

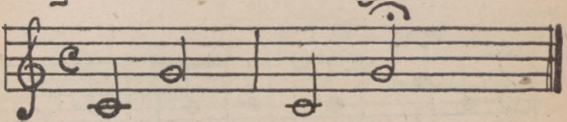
SYGNAŁ RUSZENIA CAŁOŚCI NAGANKI.

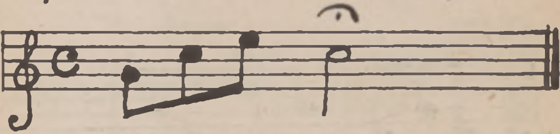
SYGNAŁ „PILNUJ".

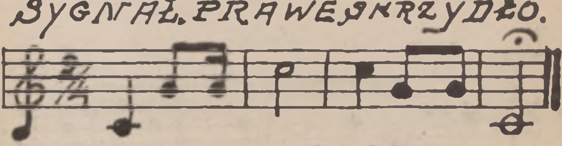
SYGNAŁ „STÓJ".

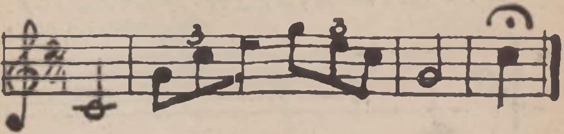
SYGNAŁ „NAPRZÓD."

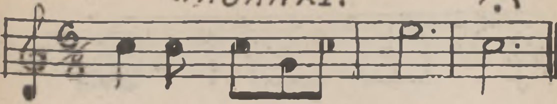
SYGNAŁ. PRAWE SKRZYDŁO.

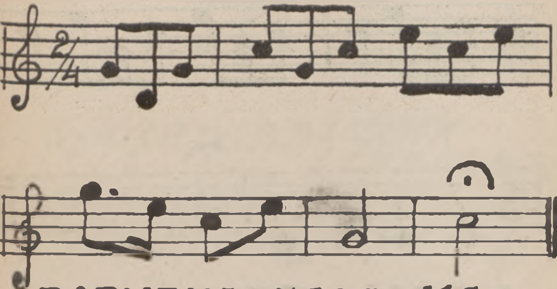
SYGNAŁ. LEWE SKRZYDŁO

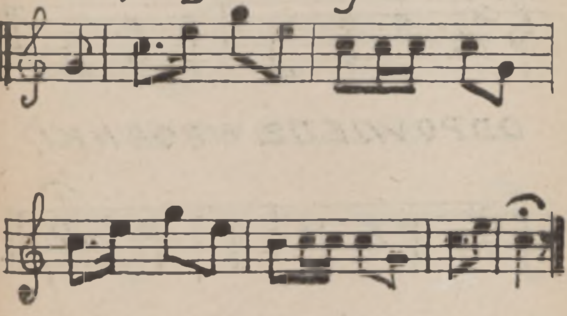
ZWINIĘCIE SKRZYDEŁ. NAGANKI.

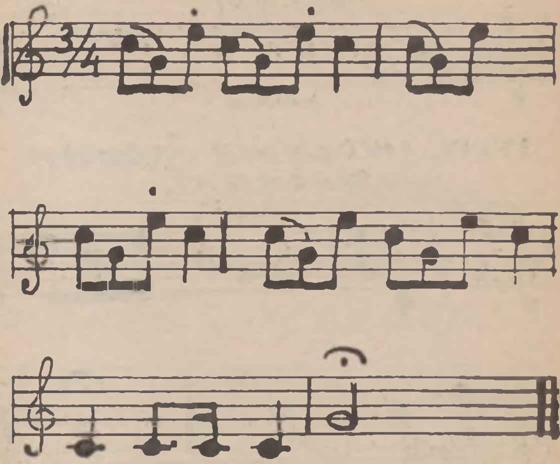
SYGN. ZWOŁANIA ŚRODKA NAGANKI.

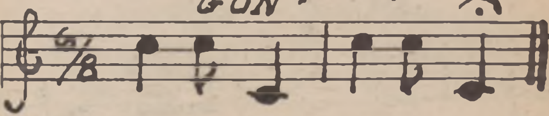
POBUDKA - NAGANKA SZYBCIEJ.

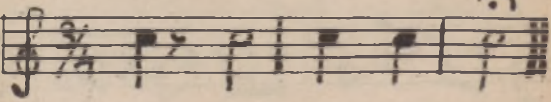
NAGANKA WOLNIEJ.

SYGNAŁ „WSTRZYMAĆ GON".

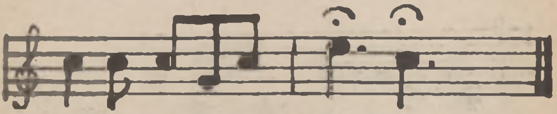

ODPOWIEDŹ NAGANKI.

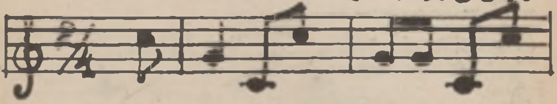

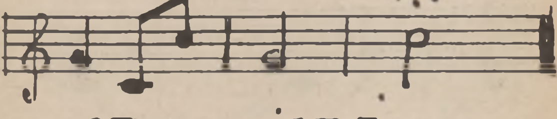
SYGNAŁ „ZBIÓKA MYŚLIWYCH.

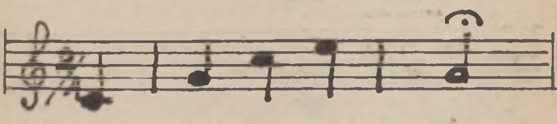

SYGNAŁ „ZBIÓRKA STRZELCÓW

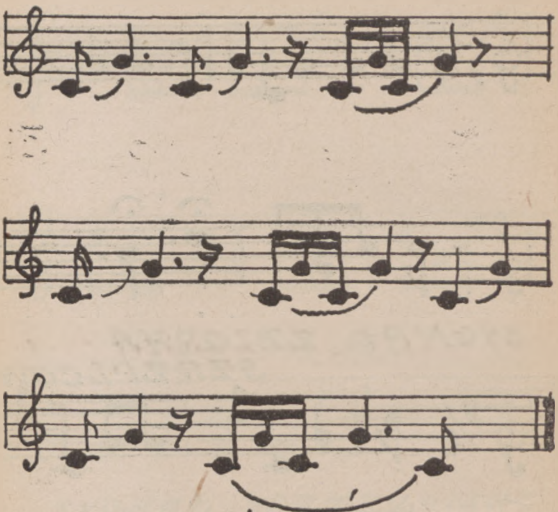

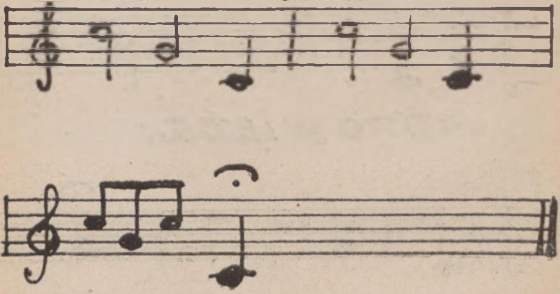
ODPOWIEDŹ.

ZBIÓRKA NAGANIACZY.

ODPOWIEDŹ

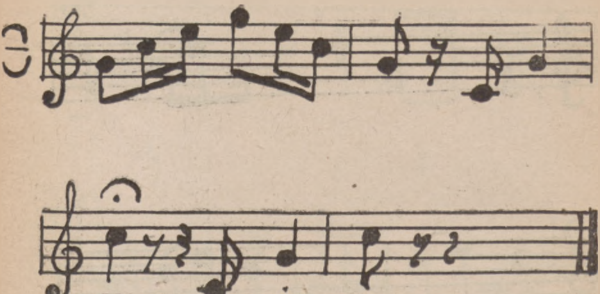

OTRĄBIENIE JELENIA.

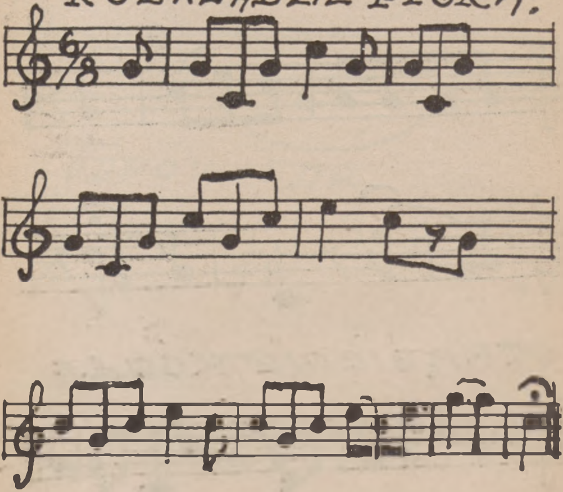

OTRĄBIENIE KOZŁA

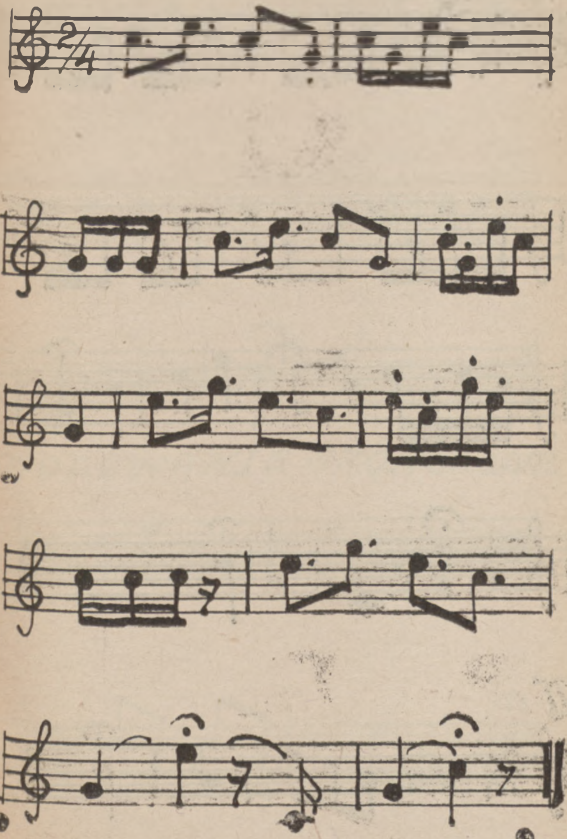

OTRĄBIENIE PRZY ROZKŁADZIE PIÓRA.

OTRĄBIENIE ODYNGA

OTRĄBIENIE LISA.

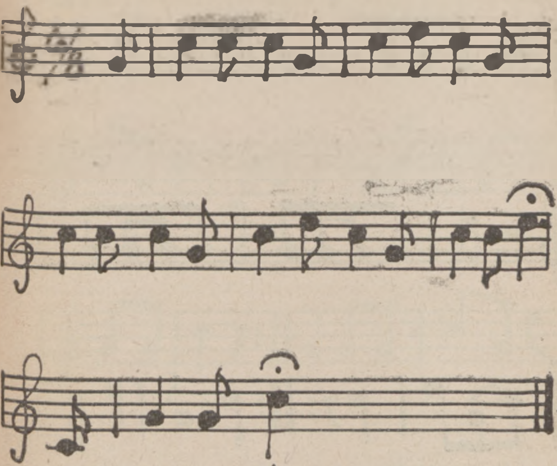
I

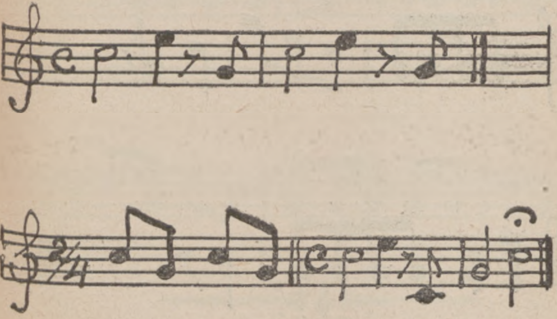
II

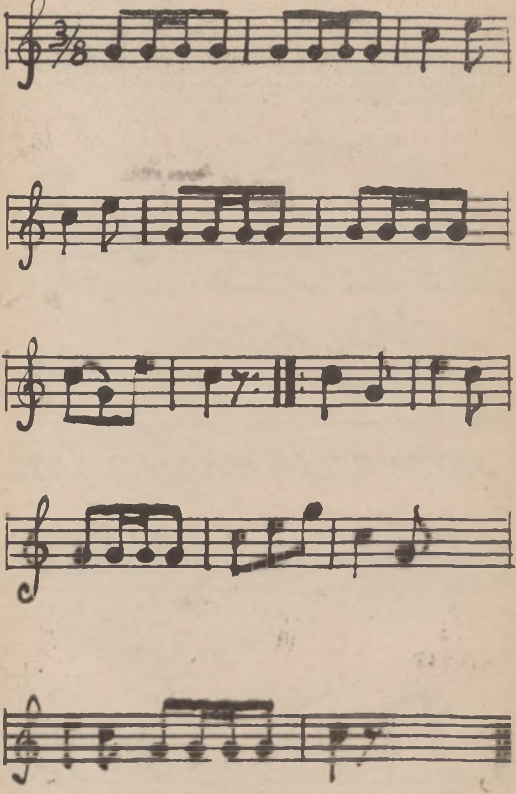
OTRĄBIENIE ZAJĘCY.

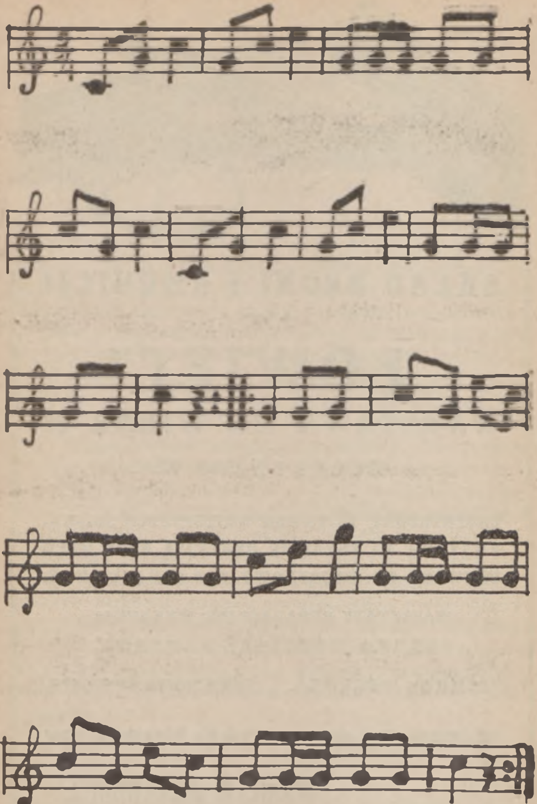
POLOWANIE SKOŃCZONE.

SYGNAŁ „DO JEDZENIA"

MARSZ.

Feliks Rożyński

WSKAZÓWKI HODOWLANE

STYCZEŃ.

Miesiąc styczeń bywa przeważnie okresem krytycznym zarówno dla zwierzyny drobnej, jak i grubej, w tym bowiem okresie ziemia jest zazwyczaj spowita w grube warstwy śniegu, utrudniające zwierzynie swobodne ruchy i wyszukiwanie pożywienia, a pozatem ziemia cierpi od dokuczliwych w tym miesiącu mrozów i przejmujących wiatrów.

Zadaniem przeto, a nawet obowiązkiem jest każdego myśliwego, właściciela, czy dzierżawcy terenów myśliwskich rozciągnąć nad zwierzostanem szczególną w tym miesiącu opiekę. Zwierzynie płowej zapewnić należy w lesie bezwzględny spokój — a natomiast zadawać jej przygotowaną na ten cel paszę, jak suszone łodygi bulw, wiązki suszonych liści: dębu, osiki, topoli kanadyjskiej, buku, bzu jeleniego, kruszyny, lipy i t. p., oraz koniczynę, seradelę, siano pierwszego sprzętu (pierwszego pokosu), snopki niemłóconego owsa, głąby kapuściane, ziemniaki, marchew, buraki, żołędzie, buczynę, jarmuż, a także owoce kasztanowca, które po przemarznięciu tracą gorycz i chętnie przyjmowane są przez jelenie, daniele i sarny, oraz przez dziki.

O ile niema w lesie przygotowanych jaseł (stałych lub przenośnych paśników), należy wiązki łodyg bulwowych i paszy liściastej z drzew umieszczać na wbitych pionowo w ziemię, gładkich kołkach, górą nieco zaostrzonych, aby wiązki łatwiej było nadziewać, a snopeczki koniczyny, siana i owsa na kołkach z paru sękami u góry, które wstrzymywać będą snopeczki od zsuwania się na ziemię.

Zakładać paszę należy w miejscach otwartych t. j. nieścieśnionych gąszczami, zdala od dróg komunikacyjnych i obcych granic, wybierając nadto ustronne halizny, by w czasie odwilży nie kapało z drzew na założoną paszę.

Ziemniaki, marchew, buraki, żołędzie i buczynę można zakładać wokoł miejsc z powyższą paszą suchą, na odgarniętej ze śniegu i równo udeptanej ziemi, zsypując je na małe kupki, okrywane potem liśćmi, mchem, drobnemi gałązkami lub małemi wieńcami słomy albo siana. Owoce kasztanowca mogą leżeć na kupkach bez specjalnego okrycia, by je mróz przejął, przez co stają się dla zwierzyny smaczniejsze.

Gdzie niema przygotowanej paszy, o której była wyżej mowa, można zwierzynie dopomóc wydatnie w odżywianiu się i przetrzymaniu ciężkiego dla niej okresu zimy, przez ścinanie starych i młodych, mało wartościowych osik, brzóz, lip, często spotykanych w lasach dzikich grusz i jabłoni, jarzębiny, wierzb, wiązów, wreszcie karłowatych, mało wartościowych dąbków i t. p., których korę i młode pędy chętnie obgryzają jelenie, daniele, sarny i zające.

W wielu okolicach, a szczególnie na Polesiu i Wołyniu, występuje na brzozach i topolach bardzo wiele jemioły (Viscum album L.), która stanowi ulubiony żer dla sarn i zajęcy. Gałęzie, obcięte wraz z jemiołą i rozłożone w lasach, w miejscach odpowiednich, dostarczą zwierzynie wyborowej i zdrowej paszy, regulującej trawienie.

O ile ziemię okrywa śnieg głęboki i utworzyła się na nim skorupa lodowa, kalecząca zwierzynie biegi i racice, należy pługami, radłami lub specjalnie przyrządzonemi trójkątnemi włókami, przeorywać zwierzynie ścieżki na głównych jej przejściach. Nadewszystko ścieżki takie zrobić należy od miejsc jej stałych ostoi, w kierunku jaseł i innych miejsc z założoną paszą.

Przez przeorywanie takie odkrywa się też dla

zwierzyny wiele roślin, któremi się ona żywi, jak wrzos, czarne jagodziny i t. p.

Należy mieć stale na uwadze, że przez zakładanie dla zwierzyny paszy w tej, czy innej formie, nietylko zabezpieczamy ją od głodu, ale zarazem zapobiegamy wychodzeniu jej, lub nawet emigrowaniu na cudze tereny z lepszemi dla niej warunkami bytu; a pozatem odzwyczajamy ją do pewnego stopnia od wyrządzania szkód przez ogryzanie drzew w kulturach i młodych zagajnikach.

Na wodopojach zamarzniętych należy codziennie wieczorem odświeżać przerębble.

Równolegle z zakładaniem paszy trzeba też pamiętać o tropieniu i energicznem tępieniu wszelkiego rodzaju drapieżników, jak wilków, lisów i kun.

W styczniu rozpoczyna się cieczka wilków. w której czasie zbierają się one w większe stada i wyrządzają w zwierzostanie prawdziwe spustoszenie.

Oprócz tropienia i urządzania naganek z fladrami, dobre wyniki daje polowanie z zasadzki przy założonej padlinie. W tym celu wybiera się w ścianie większej halizny lub polanki rozgałęzione drzewo iglaste i na niem buduje się z okrąglaków rusztowanie, rodzaj ambony, na wysokości około 4 do 5 metrów, obszerne na jedną lub dwie osoby. Następnie na haliźnie lub polance, w odległości 30 — 40 kroków od rusztowania, zakłada się padlinę z jednego lub dwóch koni. Poczem objeżdżając bosemi saneczkami perjodycznie, zdala, wokoło padliny i rusztowania, obserwować należy, czy wilki były już u padliny i napoczęły ją. O ile ich do tego nie zmusza nadzwyczajny głód, to przeważnie odwiedzają padlinę parokrotnie w odstępach 3 — 4 dni, obchodząc ją wokoło najpierw w dalszej, a później w bliższej odległości, obserwując, czy niema tam czego podejrzanego, np. jakiej zasadzki. Dopiero za trzecim lub czwartym

razem, o ile nie zauważą nic podejrzanego, ośmielają się przystąpić do uczty. Nie należy im w tem przeszkadzać, a trzeba pozwolić na spokojne odwiedzanie padliny w dalszym ciągu, przez co nabiorą więcej zaufania do otoczenia i będą mniej podejrzliwe i ostrożne. Gdy pozostaną już tylko resztki z padliny, należy bezpośrednio obok założyć nową, a gdy wilki i tę już napoczną, nastaje stosowna chwila do rozpoczęcia w noce księżycowe zasadzek na rusztowaniu. Na zasadzki takie nie należy uczęszczać pieszo, lecz saneczkami i wprost z saneczek wstępować na drabinkę, prowadzącą na rusztowanie. Do przynęt takich ściągają też i lisy, na które urządza się takie same zasadzki, jak opisane wyżej. O ile lisom damy możność przez czas dłuższy podchodzić do tych przynęt, to nierzadko się zdarzy, że przez jedną noc księżycową można mieć na rozkładzie 3 i 4 lisy, jak to piszącemu niniejsze, parokrotnie się zdarzyło. Gdzie są dziki, można i tych doczekać się przy przynęcie, chętnie bowiem ściągają do padliny. Dlatego wskazanem jest mieć z sobą i broń kulową.

Ważnemi czynnikami przy tem polowaniu są: wytrwałość i zimna krew. — Nie należy nigdy schodzić z rusztowania dla podjęcia ubitej sztuki, czy to będzie wilk czy lis, gdyż przez to popsuć sobie można całe dalsze polowanie. Ubite sztuki podnosić dopiero z sanek, gdy te o oznaczonej godzinie przybędą po myśliwego. Ślady, gdzie ubita sztuka leżała, należy za pomocą gałęzi zagarnąć śniegiem.

Gdzie przebywają w lasach puszczone na „dziko" bażanty, niezbędne jest zrobienie dla nich budek przechodnich t. j. z dwiema tylko przeciwległemi ściankami z kołków, wbitych w ziemię, z położonym na nich daszkiem, do zasypywania im tam ziarna (pośladu). W celu przynęcenia ich do budek, trzeba zasypywanie rozpocząć już na początku jesieni, zadając co kilka dni poślad lub

„zgoniny" z przewagą plew i sieczki. Gdy się okaże, iż bażanty są przywabione i budki odwiedzają, należy powiększyć ilość zasypywanego ziarna. Można też od czasu do czasu porzucić kilka drobnych ziemniaków, które bażanty lubią rozdziobywać.

Bażant u nas jest ptakiem kulturalnym i lubi, a nawet wymaga opieki ludzkiej: gdzie mu tej opieki brak, ma to przeważnie ten skutek, że znajdzie się on wszędzie w okolicy, tylko nie tam, gdzie go do hodowli wprowadzono, a potem zaniedbano.

Wśród zimy, a szczególnie śnieżnej, cierpią najwięcej kuropatwy w gołych polach. Cierpią od głodu i ze strony niszczących je, skrzydlatych drapieżników.

Gdzie przeto one nie mają stałych, naturalnych, czy sztucznych schronisk, trzeba je stworzyć przez założenie budek z gałęzi drzew sosnowych lub świerkowych, zatkniętych grubszym końcem w ziemię, a wierzchołkami opartych o siebie przeciwlegle, albo wspartych na zrobionych z kołków poręczach. Do budek tych należy zasypywać poślad lub „zgoniny" z domieszką plew. W celu zaś zwabienia kuropatw do budek, wskazane jest w kierunku od tychże wysypać kilka wąskich ścieżynek sieczką lub plewami z małą domieszką ziarna.

Pozatem dobrze jest, wokół budek pozatykać gęsto w ziemię jaknajwięcej gałęzi, młodych sosenek albo świerków 1 do 1½ metra wysokich, dobrze rozgałęzionych, któreby zapewniały kuropatwom schronienie w czasie śnieżnych zawiei i ostrych wiatrów, a równocześnie chroniły je przed bystrym wzrokiem skrzydlatych drapieżników.

Budek i schronisk takich nie należy robić pod drzewami lub w bliskości tychże, tam bowiem obierają sobie wszelkiego rodzaju skrzydlate drapieżniki punkty obserwacyjne, skąd w stosownej chwili napadają i chwytają kuropatwy.

Cenne usługi w kierunku ochrony oddają kuropatwom, a także zającom w polach, pozostawione na pniu, wysokie łubiny oraz kawałki końskiego zębu, które do pewnego stopnia zastępują sztuczne schroniska gałęziowe, o jakich była wyżej mowa.

Zasypywanie pośladów do budek dokonywać się powinno przed samym wieczorem, bo inaczej to, co było przeznaczone dla kuropatw, stanie się pastwą innego ptactwa, które w tych budkach i zasłonach również szuka schronienia.

O ile utworzy się na powierzchni śniegu skorupa lodowa, a śnieg jest głęboki, powinno się również przeorywać bruzdy pługiem lub radłem — w szczególności nad zasiewami ozimemi, przez co ułatwi się kuropatwom zagrzebywanie się w śniegu oraz dostęp do runi oziminy.

Przy niewysokim śniegu, wystarczy użycie żelaznej brony na zdarcie skorupy.

Gdzie są kuropatwy, ściągać też lubią i skrzydlate drapieżniki, jak jastrzębie, wrony i sroki. I tu nie należy pomijać dobrej okazji do ich tępienia. Wkopanych kilka słupów 3—4 mtr. wysow pewnej odległości od schronisk i budek, z zazastawionemi na nich żelazkami, odda nieocenione usługi. Żelazka należy na noc zdejmować.

LUTY.

Pod względem karmienia i ochrony zwierzyny postępować należy ściśle, jak było wskazane na styczeń, z tą jedynie różnicą, że o ile są jeszcze dostateczne zapasy paszy, to dzienne dawki możliwie powiększyć, by nie dać zwierzynie opaść z sił, o ile bowiem śnieżna i mroźna zima jest długotrwała, to w lutym bywa zazwyczaj największy upadek sarn, jak również bażantów, a niekiedy i kuropatw.

Poluje się jeszcze na dziki-odyńce, oraz na warchlaki i przelatki, o ile jest ich na danym terenie za dużo. Maciory (lochy) wogóle, a przodow-

niczki stad w szczególności — bezwzględnie ochraniać należy.

W miesiącu lutym, poza żywieniem zwierzyny, najwięcej zabiegów poświęcać trzeba tępieniu drapieżników czworonogich. Zbliża się czas lęgu zajączków, a następnie i sarn oraz wysiadywania gniazd przez głuszce, jarząbki, cietrzewie, bażanty i kuropatwy, i wtedy dopiero rozpoczyna się masowo niszczycielska działalność wszelkiego rodzaju drapieżników czworonogich i skrzydlatych.

W lutym kończy się cieczka wilków i rysi — natomiast rozpoczyna się cieczka lisów, kun, tchórzy i łasic oraz wyder. Należy przeto korzystać z każdej ponowy, by je tropić i strzelać lub łowić w żelaza, pułapki skrzynkowe i t. p.

Trzeba też często odwiedzać ze strzelbą i jamnikami lisie nory, w których zastać można w tym czasie, niekiedy po dwa, a nawet i trzy lisy. Oczywiście, aby tu zapolować z dobrym skutkiem, trzeba się wziąć do tego z pewną przezornością. Mianowicie, przed wpuszczeniem jamników do nory, należy dokładnie zbadać okolice jamy wchodowej, aby się upewnić, czy są i gdzie jamy wychodne, prowadzące od głównej kotliny jam. Zdarza się bowiem, że rozgałęzienia podziemnych korytarzy mają niekiedy swe wyloty na zewnątrz, dopiero w odległości 50 — 80, a nawet 100 i więcej kroków. Wówczas zatyka się szczelnie gałęziami wszelkie inne otwory z wyjątkiem tego, który jest dla obserwacji i strzału najwygodniejszy, poczem dopiero wpuszcza się jamniki do nory, ze świeżo wchodowemi tropami — i staje z bronią gotową do strzału w bliskości jamy, którą do tego celu upatrzyliśmy.

Zdarza się, że pomimo długiego naszczekiwania jamników, lis nie wychodzi jamą, którą pozostawiliśmy otworem. Dowodziłoby to, że odkryta jama nie ma łączności z tą, do której wszedł lis, a za nim jamniki. Dla pewności, należy ją przeto zatkać gałęziami, a otworzyć jamę inną i t. d., gdy ich

jest więcej. Jeżeli tylko którakolwiek z tych jam ma łączność z tą, do której weszły jamniki, to napewno lis nią wyskoczy.

Jeśli po wyjściu z jamy lisa, jamniki w dalszym ciągu w norach pozostają i naszczekują, dowodzi to, że mają przed sobą jeszcze jednego, a może i dwa lisy. Trzeba się przeto mieć na baczności, aby się który nie wymknął bez strzału.

Zdarza się jednak, że lis wszedł do nory jednokorytarzowej, służącej jednocześnie za wejście i wyjście, — wówczas niema innej rady, jak przystąpić do kopania w miejscu, gdzie naszczekiwanie jamników pobyt lisa wskazuje.

Przy dobrych jamnikach jest to system polowania dość pewny i przyjemny, wymaga jednak dobrego strzelca, albowiem lis wypada z jamy jak szalony, i przy małej sprawności—o pudło nie trudno.

Dobre wyniki dają również małe, ciche naganki przy pomocy flader (straszaków) na otropione przy ponowie lisy. Najlepsze jednak rezultaty daje polowanie przy przynęcie (padlinie), opisane we wskazówkach na styczeń.

Tępienie lisów, a także i wilków dokonywa się również zapomocą trucia, czy to przez zatruwanie mięsa (padliny), rozłożonego w odpowiednich, ustronnych miejscach, co oczywiście nie może być praktykowane tam, gdzie przebywają dziki; — albo też zapomocą specjalnie przyrządzanych pigułek, napełnionych strychniną (Strichninum nitricum) i porzucanych przy odpowiednio przyrządzonej obwłoce.

Ten sposób tępienia jest jednakże — niemyśliwski i stosowany być winien tylko tam, gdzie inne sposoby nie dają zadowalających wyników.

MARZEC.

Marzec jest okresem przełomowym w bytowaniu zwierzyny. Pokrywa śniegowa mięknie lub znika zupełnie, przez co zwierzyna czworonoga odzyskuje przynajmniej większą swobodę ruchów

w poszukiwaniu żeru. Z zakładaniem paszy nie trzeba jednakże jeszcze ustawać, co stosuje się przedewszystkiem do sarn, jeleni i danieli. Wogóle wskazanem jest trzymać się zasady, że na wiosnę karmić trzeba tak długo, aż zwierzyna przestanie przyjmować zadawaną jej paszę. Zadawać należy: suszone liście drzew lub bulw, koniczynę, snopki niemłóconego owsa, siano seradelowe, kasztany, żołędzie,—a pozatem ściąć pewną ilość małocennych osik, brzóz lub dąbków, pozostawiając je z nieobciętemi gałęziami — do swobodnego ogryzania.

O ile znikła pokrywa śniegowa, to kuropatwy, które rozchodzą się już parami, — mając odkryte runie ozimin, znajdą dla siebie dostateczne pożywienie. Natomiast bażantom należy ziarno zasypywać w dalszym ciągu, aby je utrzymać w miejscu i nie dopuścić do rozejścia się po okolicy, do czego one zawsze mają wielką skłonność.

Po stopnieniu śniegów nastaje też najstosowniejsza chwila do wypuszczenia na upatrzone tereny przezimowanych lub sprowadzonych do tego celu kuropatw i bażantów do hodowli na dziko oraz zajęcy, sprowadzonych dla odświeżenia krwi.

Z zakresu hodowli przypadają też w tym miesiącu dość poważne czynności, mianowicie tam, gdzie mrozy i śniegi ustąpiły — uprawa ziemi na pólkach hodowlanych łowieckich.

Tam, gdzie zeszłorocznych seradeli, łubinu, owsisk i t. p. nie zaorano na jesieni, jest najwyższy czas dokonać tego obecnie, by przygotować ziemię pod wczesne siewy seradeli i owsa, a następnie i innych ziemiopłodów.

O ile jest do wysiewu żarnowiec (Spartium scoparium), który najwłaściwiej wysiewać w jesieni, — to trzeba wykonać to teraz, skoro tylko ziemia rozmarznie. Gdyby jednakże z jakichkolwiek powodów siew musiał być odłożony na później, trzeba nasienie zmieszać z wilgotną ziemią

i przechować w zimnem miejscu — do czasu wysiewu, albowiem nasiona zasuszone wzeszłyby przeważnie dopiero w następnym roku.

Jedną z najbardziej ulubionych roślin przez sarny i zające — jest jarmuż, którego znajduje się w hodowli kilka odmian. Z tych najodpowiedniejszy jest jarmuż pastewny, olbrzymi oraz brunatny. Koniec marca jest właściwą porą do wysiewu tego nasienia w inspektach lub na grzędach w ogrodzie, by się dochować siewek do rozsadzenia w odpowiednich miejscach w lasach.

W końcu miesiąca silne jelenie zrzucają rogi — a lochy ścielą legowiska (gniazda) i zalegają. Po oprosieniu się, są one bardzo ostrożne, a niepokojone, nierzadko wyprowadzają się z młodemi warchlaczkami do innych lasów.

Przy łagodnem powietrzu rozpoczyna się ciąg słonek i toki głuszców i jarząbków oraz przelot i nalot ptaków drapieżnych. Jest to najlepsza pora do polowań z budek z puhaczem na wrony, sroki i jastrzębie, szkodliwe dla łowiectwa.

W pierwszej połowie miesiąca, o ile nastąpi ponowa, można jeszcze z dobrym skutkiem tropić kuny, które najchętniej utrzymują się w starych drzewostanach, w dziuplach nadmurszałych drzew, a w braku tych, w gniazdach wiewiórek, wron lub astrzębi.

Przejąwszy na ponowie trop kuny, trzeba podążać za nim, przyczem okaże się, że ona polując, to wbiega na drzewa i po gałęziach przeskakuje z jednego na drugie, to znów opuszcza się na ziemię i kryżuje swe ślady, — wreszcie wszedłszy znów na drzewo, mknie już po gałęziach bez przerwy, kołując w różnych kierunkach, aż wreszcie obierze sobie odpowiednie gniazdo do dziennego wypoczynku.

Jeśli jest ponowa dobra, to drogę jej nadziemnej podróży wskazują dość widoczne, opadłe z gałęzi płatki śniegu. Zdarza się jednak, że po pewnym

czasie traci się ślady strącanego z drzewa przez kunę śniegu, wówczas trzeba zataczać koła i upatrywać i badać gniazda na drzewach, aż dotrze się do tego, na którem kuna obrała sobie dzienną kwaterę. Łatwo to poznać po tem, że pod gniazdem na śniegu widoczne są ślady jej wydzielin moczowych lub żołądkowych.

Wówczas stukaniem w drzewo starać się trzeba wypłoszyć ją z gniazda, co jednakże nie zawsze się udaje, albowiem kuna dosiaduje niekiedy na gnieździe bardzo twardo (w dziupli jeszcze twardziej). Nie pozostaje w takim razie nic innego, jak użyć strzału, ale nie w gniazdo, lecz gałąź, na której gniazdo się mieści — blisko gniazda. Na taki argument kuna wyskoczy z gniazda jak z procy, starając się dosięgnąć gałęzi najbliższych drzew — i wtedy druga lufa strzelby powinna położyć kres jej rozbójniczemu żywotowi.

W gniazdo strzelać nie należy, raz dlatego, że to nie po myśliwsku, a powtóre, że kuna, strzelona na gnieździe śmiertelnie, może nie spaść na ziemię, lecz pozostać na niem.

Sztuka osobistego wytropienia, co niekiedy jest pracą mozolną, — i zdobycia kuny, sprawia wiele zadowolenia, a przytem daje w nagrodę ładne trofeum i przeświadczenie, że w ten sposób ocala się od zagłady dziesiątki, jeśli nie setki gniazd ptaków śpiewających i owadożernych, chroniących nasze lasy iglaste od poważnych szkód lub nawet zagłady.

Kuna jest wprawdzie zawziętą tępicielką wiewiórek, również nieznośnych szkodników, ale szkody, jakie wyrządza w ptactwie pożytecznem, są o wiele donioślejszego znaczenia.

KWIECIEŃ

Tokowanie głuszców i ciąg słonek trwa dalej— a tok cietrzewi rozpoczyna się. O ile przeto zamierzamy na nie polować, trzeba przystąpić do zro-

bienia budek tam, gdzie one miejsca swych toków dokładnie oznaczą. Na budki najlepiej użyć krzaki jałowcowe lub głaęzie innych drzew iglastych, zawsze zielonych.

Lisy, kuny, tchórze oraz wydry — pomiatają młode. Liszki mogą być z powodzeniem strzelane na stanowiskach, przy uczęszczanych przez nie jamach. Także strzelanie ptactwa drapieżnego przy puhaczu z bud wronich, daje w dalszym ciągu dobre wyniki, oprócz bowiem wron i srok, spotkać się można z gołębiarzem, sokołem wędrownym, krogulcem lub sokołem kobuzem, które zasługują na tępienie tam, gdzie chodzi o hodowlę i o ochronę drobnej zwierzyny użytkowej i ptactwa pożytecznego.

Bażantom należy w dalszym ciągu zasypywać poślad (ziarno), zmieszany z dużą ilością plew i sieczki, tak, aby ziarno stanowiło zaledwie parę procent tej mieszaniny. Pozatem można im porzucać po kilkanaście drobnych ziemniaków, któremi się one bawią i chętnie je rozdziobują. Chodzi tu o to, aby ten bażant przez grzebanie w plewach i sieczce — co on bardzo lubi — w poszukiwaniu ziarnek pośladu, i rozdziobywanie ziemniaków, miał jaknajwięcej zajęcia, ażeby z nudów nie przychodziły mu złe myśli... przeniesienia się w inne okolice.

Gdzie niema jeszcze zaprowadzonych, planowych pólek hodowlanych łowieckich, to obecna pora jest najodpowiedniejsza do ich urządzania.

Tu przypominam tylko, że gdzie była przez jesień i zimę ozimina (żyto), należy ją na początku zbronować i wsiać seradelę, a dla przykrycia nasienia, przejść ponownie z lekką, drewnianą broną wpoprzek poprzedniego bronowania.

Pozatem jest to pora najodpowiedniejsza do wysiewu owsa, koniczyn i innych traw oraz marchwi, buraków i t. p. — a w końcu miesiąca do sadzenia ziemniaków dla jeleni i dzików.

Początek kwietnia*) jest też najodpowiedniejszą porą do wykopywania z ziemi kłębów bulw (Helianthus), o ile te z plantacji nie były wyjęte przed zimą. Sadzenie kłębów bulwowych na miejscu przeznaczenia uskutecznia się, podobnie jak sadzenie ziemniaków, po należytem już ogrzaniu się ziemi w drugiej połowie kwietnia. Ziemia pod bulwę musi być starannie uprawiona i oczyszczona z korzeni i chwastów.

Gdzie są naturalne lub sztucznie zaprowadzone łączki na pastwiska dla zwierzyny, a ukazuje się na nich mech, trzeba go wyniszczyć przez bronowanie. Wskazanem też jest zasilenie takich pastwisk kainitem, dobrze przewietrzałym popiołem drzewnym lub należycie przegniłym, drobnym kompostem.

Wczesna wiosna jest też najodpowiedniejsza do zakładania nowych lizawek, oraz do odświeżania starych. Dbać trzeba o to, by lizawki nie były pokryte spadającemi z drzew gałązkami, igliwiem, liśćmi lub t. p.

Odświeżyć też trzeba i oczyścić pojniki dla zwierzyny z wszelkich naleciałości i chwastów, by nie dopuścić do zakwaszenia się wody — a te, w których wody mało — pogłębić.

MAJ.

Na początku miesiąca kończy się ciąg słonek oraz toki głuszczów i cietrzewi, a z nimi ustają też wszelkie polowania na zwierzynę użytkową, która powinna obecnie zażywać bezwzględnego spokoju.

W końcu miesiąca łanie i kozy (sarny) pomiatają młode. Samice głuszczów, cietrzewi, jarząbków i kuropatw znoszą jaja i rozpoczynają wysia-

*) Dla kresów wschodnich i północnych — terminy w niniejszem wymienione, przypadają oczywiście — kilka, a czasem i kilkanaście dni później.

dywanie na gniazdach, przyczem wystawione są na liczne niebezpieczeństwa ze strony czworonogich i skrzydlatych szkodników — jak lisów, psów, kotów, łasic, kun, jastrzębi, srok i wron, które w dalszym ciągu należy tępić wszelkiemi dozwolonemi środkami.

Nadewszystko trzeba starannie rewidować w polach schroniska (remizy), które lubią odwiedzać tchórze i łasice, niszczące gniazda kuropatw i bażantów oraz młode zajączki. W schroniskach takich powinny być stale zastawione pułapki skrzynkowe, a wówczas okaże się, jak wiele tych szkodników odwiedza schroniska!*).

Należy też w lasach wyszukiwać gniazda skrzydlatych drapieżników, jak gołębiarza, krogulca, sokoła wędrownego, sokoła kobuza, wron i srok — i po odstrzeleniu starych ptaków — zniszczyć ich gniazda.

Ponieważ ptaki drapieżne są przeważnie bardzo ostrożne i rzadko na gnieździe podejść się dają, wskazane jest zrobienie zasłon z gałęzi (rodzaj budek), przy drzewach w bliskości takich gniazd, gdzie możnaby oczekiwać przylotu starych ptaków do gniazd, by je odstrzelić.

Polowanie na drapieżniki z budek wronich, daje też jeszcze dobre wyniki.

Koniec miesiąca jest też odpowiednią porą do wysiewu prosa i hreczki (gryki) w schroniskach hodowlanych łowieckich, w celu pozostawienia ich na pniu, t. j. niezbieranych, na jesienną paszę dla kuropatw, bażantów i cietrzewi.

Obsiewy te rozdzielić można na dwa okresy. Pierwszy w samym końcu maja, drugi w 2 do 3 tygodni później. W ten sposób znacznie się prze-

---

*) W jednym z majątków, którym administrowałem, zdarzyło się, że w schronisku polnem obszaru około 400 m. kw., gajowy złowił w ciągu jednej wiosny i przy pomocy jednej pułapki skrzynkowej — 3 tchórze i 26 łasic!

dłuży okres żywienia się ptaków ziarnem tych roślin, w czasie pożniwnym, gdy w polach niema już innego zboża.

Na koniec maja przypada też przenoszenie sadzonek jarmużu z grzęd siewnych na pólka hodowlane łowieckie i na inne miejsca przeznaczenia. Ziemia pod jarmuż musi być starannie uprawiona, najlepiej przekopana szpadlem. O ile jest do dyspozycji obornik lub przegniły kompost, należy je przykopać. W braku tych ostatnich można je zastąpić liśćmi, igliwiem (ściółką) lub próchnicą.

W tymże czasie przypada też siew łubinu — na ziarno lub na przeoranie, jako zielony nawóz pod wczesne żyto — dla zwierzyny w lasach.

CZERWIEC.

Poza odstrzałem kozłów (rogaczy) z podjazdu lub podchodnego, do czego miesiąc czerwiec bardzo się nadaje, — wszelka inna zwierzyna użytkowa winna w dalszym ciągu zażywać bezwzględnego spokoju, — tak w lesie jak i w polu.

Głuszyce, cieciorki, bażancice i kuropatwy kończą wysiadywanie na gniazdach. Łanie i sarny prowadzą już młode. Klempy cielą się.

Zbliża się czas koszenia traw na łąkach oraz koniczyn w polach, przyczem gniazda z kuropatwami ulegają zniszczeniu. Aby temu zapobiec, trzeba już przedtem przedsiębrać na tych terenach poszukiwania, z dobrym, niezbyt ostrym wyżłem, dla wykrycia znajdujących się tam gniazd i poznaczenia tych miejsc, by nie uległy wykoszeniu, do czasu wylęgnięcia się kuropatewek. Niewykoszone miejsca z gniazdami, należy pozostawiać nie nazbyt małe — przynajmniej 3 × 3 metry. Mniejsze powierzchnie nie dają dostatecznej ochrony.

Nad miejscami temi trzeba jednakże rozciągać baczny dozór, w niewykoszonych bowiem kępach takich lubią gromadzić się żaby, a to znów staje się powodem, że je chętnie odwiedzają i re-

widują bociany, — przy tej zaś sposobności pada ofiarą niejedno gniazdo.

Wskazane jest także wyznaczenie nagród kosiarzom za każde, przez ich uwagę oszczędzone gniazdo — z tem, że połowę tej nagrody otrzymają po wskazaniu oszczędzonego gniazda, a drugą po wylęgnięciu się kuropatewek.

Rewidować w dalszym ciągu jamy lisie — i, gdzie się okażą, wykopywać młode.

Również odstrzeliwanie starych oraz młodych wypierzonych już jastrzębi przy gniazdach, niemniej wron, srok i sójek, prowadzić trzeba energicznie w dalszym ciągu, — o ile już uprzednio wszystkie gniazda nie zostały odnalezione i zniszczone.

Gdzie nie zdołano załatwić się w miesiącu poprzednim z wysiewem, w schroniskach lub na pólkach hodowlanych łowieckich, drugiej serji prosa i gryki (hreczki), pozostać mających na pniu, jako karma jesienna dla kuropatw, przepiórek, bażantów i cietrzewi, — to można dokonać tego jeszcze w pierwszej połowie czerwca. W tymże czasie wysiewa się też łubin na przyoranie jako zielony nawóz pod następujący, wczesny siew żyta na zimową, naturalną paszę dla zwierzyny.

Koniec czerwca jest też porą najodpowiedniejszą do rozpoczęcia przygotowywania dla zwierzyny — na okres zimowy paszy liściastej z drzew. W tym bowiem czasie są liście delikatne, soczyste i w stanie zasuszonym najchętniej je zwierzyna przyjmuje. Do tego celu nadają się w pierwszym rzędzie: dęby (Quercus), osika (Populus tremula) topola kanadyjska (Populus canadensis), topola czarna (Populus nigra), dalej lipa (Tilia parvifolia et platyphyllos); klon pospolity (Acer platanoides), brzoza (Betula verrucosa et pubescens), wiąz górski (Ulmus montana) oraz kruszyna (Rhamnus frangula). Tę ostatnią zadawać należy zwierzynie perjodycznie w małych dawkach, jako środek przeczyszczający.

Paszę liściastą zbierać należy przez obcinanie sekatorami lub nożycami ogrodowemi, jedno i dwuletnich pędów wraz z liśćmi.

Idealnemi na ten cel są wiosenne pędy odrostków korzeniowych osiki, wiosenne pędy ogławianych nad drogami topoli, oraz wiosenne odrośla z pni po ściętych drzewach ubiegłej zimy.

Zebrane w ten sposób gałązki z liśćmi zasusza się na wolnem powietrzu, w miejscu cienistem, aby zasychanie odbywało się stopniowo, poczem wiąże wiciami w małe snopeczki, grubości 20 — 30 ctm. i przechowywa w miejscu suchem, lekko przewiewnem, najlepiej w specjalnych na ten cel brogach lub szopach.

Układając snopeczki dla przechowywania ich do zimy, wskazanem jest przesypywanie poszczególnych warstw solą roztartą na mąkę, która w czasie wilgoci rozpuszcza się i osadza cienką warstwą na łodygach i liściach. Sól pobudza apetyt u zwierzyny i oddziaływa wogóle dodatnio na jej organizm.

Wobec zbliżającego się sezonu polowania na kaczki, nie trzeba zapominać o przecięciu linji, przy końcu miesiąca, w trzcinach na jeziorach i stawach — dla polowań z naganką.

LIPIEC.

Oprócz trwającego w dalszym ciągu polowania podjazdowego lub podchodnego na kozły (rogacze). z dniem 11 lipca otwiera się sezon polowania na kaczki i na wszelkie inne ptactwo wodne i błotne. Jednakże racjonalni myśliwi, nie znajdujący przyjemności w strzelaniu do kaczek nielotnych, — wstrzymują się z praktycznem otwarciem sezonu, przynajmniej do 15 lipca, przedtem bowiem przeważająca ilość kaczek młodych nie jest jeszcze do tego stopnia wyrośnięta i silna, aby z łatwością podrywać się mogła i dawała pole do prawdziwie myśliwskiego strzału.

Pozatem polując z wyżłem młodym a nawet i starszym na nielotne kaczki, w trzcinach i szuwarach, w których trudno obserwować działalność psa, dajemy mu okazję do gonienia i łapania ptaków żywych. I nierzadko się też zdarza, iż jeden wyżeł robi większy rozkład, niż paru a nawet kilku myśliwych ze strzelbami. A skutek jest ten, że polowanie takie psuje wyżła, gdyż uczy go gonić i łapać zwierzynę żywą. Z drugiej strony polowanie takie jest nieetyczne — niemyśliwskie.

Poza wyżej wspomnianą, wszelka inna zwierzyna (prócz oczywiście drapieżników) podlega w dalszym ciągu troskliwej ochronie.

Kto jeszcze nie zdążył przygotować dostatecznej ilości paszy liściastej (o czem było obszerniej we wskazówkach na czerwiec, to bieżący miesiąc jest do tej czynności jeszcze niezbyt spóźniony. Należy jednakże liczyć się z tem, że każdy tydzień opóźnienia daje paszę stosunkowo mniej cenną, wiosenne bowiem pędy i liście twardnieją i przez to stają się mniej delikatne i soczyste, a tem samem i mniej chciwie przez zwierzynę przyjmowane.

Gdzie są założone plantacje bulwy (Hellianthus tuberosus lub H. salsifis) na zimową karmę dla zwierzyny, trzeba w pierwszych dniach lipca przystąpić do pierwszego ścięcia łodyg, w celu zasuszenia ich wraz z liściem — i zachowania na zimę.

Zrzynania łodyg dokonywa się ostrym, sierpowato zakrzywionym nożem, możliwie gładko około 20 ctm. nad ziemią.

Wycięte, ulistnione łodygi suszy się w miejscu cienistem, przewiewnem, nie wystawiając ich na zbyt silną operację słońca, przez to bowiem tracą na wartości. Zasuszone w ten sposób łodygi, wiąże się w pęczki o średnicy 20 — 30 ctm. i przechowywa podobnie jak inną paszę liściastą, jak to było opisane we wskazówkach na czerwiec.

W ciągu lipca dojrzewa nasienie żarnowca (Spartium scoparium). Gdy jego strąki nabiorą koloru czarnego, należy je bezzwłocznie zrywać, wkrótce bowiem po dojrzeniu otwierają się i nasienie wypada. Strąki nie dojrzewają równomiernie, dlatego trzeba krzaki nasienne obchodzić co parę dni i w miarę dojrzewania, strąki zrywać.

W celu wyłuszczenia nasion należy strąki rozpostarte na płachcie trzymać na operacji słońca. Po pewnym czasie zaczną one pękać i nasienie z nich wylatywać, rozpryskując się dość szeroko.

Wyłuszczone w ten sposób nasienie przetrzymuje się w woreczkach lub skrzynkach, w przewiewnem, chłodnem miejscu, — do pierwszych dni października, w którym to czasie należy je wysiać i wówczas powschodzi na przyszłą wiosnę.

Żarnowiec należy do roślin niewybrednych i rośnie dobrze nawet na najlichszych, zwiewnych piaskach, nie znosi natomiast gruntów mokrych i tam wymarza. Wśród mokradeł i błót wysiewać go trzeba jedynie na suchych wyspach i pagórkach. Przy wysiewie nie należy przykrywać nasienia grubiej, niż na 5 mm.

Gdzie prowadzone są w lasach obsiewy pólek hodowlanych łowieckich, przypominam, że gdzie wypada w bieżącym roku żyto, ważną jest rzeczą, aby ono wysiane było możliwie wcześnie t. j. w drugiej połowie bieżącego miesiąca. Chodzi bowiem o to, aby ono mogło wyrosnąć jaknajbujniej i przez to samo dostarczało zwierzynie na jesieni i zimą obfite ilości naturalnej paszy.

Pólka takie, systematycznie wśród lasów rozrzucone i celowo obsiewane, powstrzymują też zwierzynę od wychodzenia na sąsiednie, obce tereny, skąd, jak wiadomo, przeważnie już nie powraca.

SIERPIEŃ.

Sierpień jest porą najodpowiedniejszą do wysiewu rzepaku na zieloną, zimową paszę dla wszel-

kiej zwierzyny. Nie należy przeto zaniedbywać uprawy tej rośliny na pólkach hodowlanych łowieckich, dostarcza ona bowiem swem bogatem ulistnieniem, dużo dobrej paszy — przez całą zimę. Rzepak wymaga dla swego rozwoju ziemi urodzajnej i starannej uprawy.

W bieżącym miesiącu kończą się żniwa i pola pustoszeją, — a wiele zwierzyny, szczególnie sarn i zajęcy, które przed dokuczliwemi komarami i muchami szukały schronienia w zbożach — wraca obecnie do lasu. Zadaniem myśliwego-hodowcy być powinno dbanie o to, aby przez stosowne obsiewy pólek w lasach, zapewnić zwierzynie dobrobyt nie mniejszy, niż go miała w polu, a wówczas nie będzie odczuwała potrzeby wychodzenia na cudze pola. Niemniej ważną jest rzeczą, aby zwierzyna miała dostateczną ilość wody do picia i kąpania się. Należy przeto zrewidować naturalne, czy sztuczne pojniki i — gdzie woda wyschła lub grozi wyschnięciem, pogłębić je, albo dodatkowo założyć nowe pojniki. Sierpień i wrzesień bywają w Polsce przeważnie upalne i suche, również i pasza spożywana przez zwierzynę w tym czasie, jest już mniej soczysta — a wszystko to powoduje, że zwierzyna w tym czasie potrzebuje dużo wody

WRZESIEŃ.

We wrześniu rozpoczyna się — ustawowo polowanie na najszlachetniejszą u nas zwierzynę t. j. jelenie.

Jednakże prawidłowi myśliwi, dbający o jakość swych zwierzostanów, nie będą jeszcze w tym czasie odstrzeliwali sztuk kapitalnych, — zdatnych do rozpłodu, pozostawiając to na czas po rykowisku lub na koniec rykowiska. We wrześniu ograniczyć się należy wyłącznie do odstrzału sztuk mniej lub więcej zdegenerowanych, o słabem lub lichem porożu, nie przedstawiających żadnej wartości hodowlanej.

W lasach, w których jelenie są stałymi mieszkańcami i odbywają rykowisko, należy jednakże zastanowić się nad tem, czy odstrzału i tych mało wartościowych sztuk, nie należy odłożyć na październik — listopad, albowiem przez niepokojenie jeleni, co bywa szczególnie wówczas, jeśli odstrzał tych sztuk dokonywanym będzie od stad, — można sobie zepsuć rykowisko na własnych terenach.

Polowania na cietrzewie odbywają się w różny sposób, — jednakże najwięcej praktykowane jest polowanie z wyżłem na młode cietrzewie. Na początku miesiąca, młode koguty nie są jeszcze należycie upierzone t. j. nie posiadają w swem upierzeniu dostatecznych cech koguta, dlatego młodzi, niewprawni myśliwi, a nawet i doświadczeńsi, polując w zaroślach, gdzie młode cietrzewie najchętniej przebywają, — zamiast kogutów, ubijają bardzo często kury, z uszczerbkiem dla przyszłej rozmnoży. Gdzie przeto cietrzewi jest stosunkowo mało i chodzi o ich rozmnożę, lepiej polowania z pod wyżła zaniechać zupełnie, a ograniczać się jedynie do odstrzału kogutów na tokach, lub na nagankach w późnej jesieni. Wtedy ubicie ciągnącego jak strzała, koguta, w jego wspaniałem już wówczas upierzeniu, sprawia prawdziwą satysfakcję.

To, co powiedziano wyżej o polowaniu na cietrzewie z „pod wyżła", odnosi się również do jarząbków, — na które najwłaściwiej polować jedynie z wabikiem!

W drugiej połowie miesiąca rozpoczyna się rykowisko jeleni. Dla dobra jeleniostanu, przestrzegam przed odstrzeliwaniem kapitalnych byków na początku rykowiska, t. j. przed błędem, popełnianym często nawet przez myśliwych, pod innemi względami racjonalnych.

Przed końcem września przystąpić należy do drugiego cięcia łodyg bulw, oraz do sprzętu seradeli na siano dla zwierzyny.

Łodygi bulw suszy się w miejscu cienistem lecz przewiewnem, poczem wiąże się w pęczki (snopeczki) i układając warstwami w suchej, przewiewnej szopie lub w specjalnym na ten cel brogu, przesypuje solą, roztartą drobno na mąkę.

Seradelę sprząta się i suszy podobnie jak koniczynę lub siano łąkowe, i przechowywa podobnie jak to ostatnie.

PAŹDZIERNIK.

Miesiąc październik otwiera polowanie na zające. Jak to powszechnie wiadomo, polowania te wykonywane są w sposób bardzo rozmaity, zależnie od warunków miejscowych, od panującej tam kultury łowieckiej — no, i od osobistych zalet myśliwych, uprawiających polowanie.

W ogólności praktykowane są: polowania z naganką, polowania w kotły, polowania ławą czeską i t. zw. polowania na szukanego, czyli na pomyka.

Z tych sposobów najmniej racjonalnem jest polowanie na pomyka, jak bowiem uczy doświadczenie, pada tu ofiarą najwięcej samic, które, jako mniej ruchliwe, stosunkowo najmocniej dotrzymują. Przy tym systemie polowania zdarza się też najwięcej postrzałków, które następnie giną bezpożytecznie.

Prawidłowi myśliwi powinni więc unikać tych systemów polowania, gdyż one nie przyczyniają się do poprawy stanu zajęcy w latach następnych.

Przy polowaniach z naganką, więcej ociężałe samice wychodzą przeważnie na linję myśliwych — przy końcu miotu. Gdzie więc stan zajęcy jest słaby i chodzi o jego poprawę, zaleca się nie pędzić całego miotu aż do linji myśliwych, lecz ograniczyć pędzenie tylko do $^{3}/_{4}$ lub $^{2}/_{3}$ miotu, zależnie od jego długości oraz od tego, czy miot stanowi zagajnik lub las gęsto podszyty, czy też las wysoki — bez podszycia.

W tym celu, w odległości 60 — 100 — 120 metrów od linji myśliwskich, przecina się wąską wizę lub znaczy od strony naganki, na pniach drzew linję, do której naganka doszedłszy, — staje, a jednocześnie prowadzący nagankę, daje trąbką sygnał myśliwym, że miot ukończony i dalsze strzelanie do zajęcy ustaje. Poczem naganka schodzi z miotu w prawo lub w lewo.

Jeśli w ten sposob w każdym miocie oszczędzi się chociażby tylko po 2 — 3 samic, to fakt taki wpłynie już bardzo znacznie na poprawę stanu zajęcy w roku następnym. W zajęczym rodzie jest prawie zawsze mniej samic niż samców.

Przy polowaniu w kotły, sprawa oszczędzania samic przedstawia się gorzej; małe szanse daje niedokończanie kotła, — mianowicie, zamiast praktykowanego sygnału: „myśliwi stać, naganka do środka", powinien być dany sygnał: „stać, kocioł skończony, więcej nie strzelać".

Jeszcze gorzej przedstawia się ta sprawa przy polowaniu ławą czeską. Tutaj tylko przez odpowiednie skrócenie „skrzydeł", można zapewnić zającom — samcom i samicom pewien odpływ z matni, jako rezerwę do dalszej rozmnoży.

Miesiąc październik jest ostatecznym okresem do gromadzenia paszy na zimę, dla jeleni, sarn i zajęcy, oraz dla dzików. Na samym początku miesiąca dojrzewają i opadają kasztany, żołędzie i buczyna, które starannie zbierać i gromadzić trzeba, by w czasie długotrwałej zimy, mieć co zadawać zwierzynie i utrzymywać ją w łowisku.

Z wymienionych wyżej nasion, kasztany najmniej są wrażliwe na mrozy i z łatwością przechować się dają: na strychu, klepisku it. p. Natomiast żołędzie i buczyna są mniej odporne na mrozy i dlatego najwłaściwiej jest zadołować je w kopczyki, podobnie jak ziemniaki.

Gdzie są założone pólka bulwowe, to, o ile w swoim czasie wykonano drugie cięcie łodyg, można około połowy miesiąca przystąpić do wyko-

pywania kłębów, które służyć mają do dalszych, nowych plantacyj — na przyszłą wiosnę, albo też na zimową paszę dla sarn i zajęcy, gdy kłębów tych jest więcej niż potrzeba do dalszej hodowli. Kłęby bulw przechowywać można w kopczykach, podobnie jak ziemniaki, albo też w suchej, bezmroźnej ubikacji, przysypane suchym piaskiem tak, aby w całości były pokryte.

Kto ma do wysiewu nasienie żarnowca (Spartium scoparium), winien to uskutecznić w końcu października. Siewu dokonywa się w płytkie, za pomocą motyk zrobione rowki i przykrywa nasienie ziemią na ½ do 1 ctm., zależnie od spoistości ziemi. Im ziemia cięższa, tem cieńsze powinno być pokrycie ziemią.

LISTOPAD.

Zbliża się zima, a z nią czas krytyczny dla naszych zwierzostanów, zarówno czworonogich, jak i skrzydlatych. Szczególnie krytyczną bywa zima śnieżna, w pozbawionych schronisk, gołych polach, dla kuropatw. Nietylko cierpią one od dokuczliwych mrozów, wiatrów i śnieżnych zawiei, ale nadto wystawione są na znacznie większe niebezpieczeństwa ze strony skrzydlatych drapieżników niż w innych porach roku.

Wcześnie też, t. j. przed zapadnięciem śniegów i nastaniem mrozów, pomyśleć trzeba o zabezpieczeniu, a przynajmniej ulżeniu doli tych, tak miłych i pożytecznych ptaków.

Przedewszystkiem więc, gdzie w polach niema naturalnych lub sztucznie założonych, stałych schronisk (remiz), należy postarać się o przygotowanie chociażby prowizorycznych, zrobionych z gałęzi drzew iglastych, z młodych sosenek, świerków lub jałowców, wkopanych prostopadle w ziemię, możliwie gęsto, aby utworzyły zwarte skupiny (klomby), dostatecznie zabezpieczające w nich kuropatwy od mrozów, wiatrów i zawiei

śnieżnych, a nadewszystko i od bystrego oka lotnych drapieżników.

W środku tych skupin zrobić trzeba budki, również z gałęzi, pochyło ku sobie wkopanych, do zasypywania w nich pośladu.

Prowizoryczne schroniska takie, wielkości po 10 — 15 metrów w kwadrat, rozmieszczone planowo wśród pól, w ilości, odpowiadającej przynajmniej liczbie znajdujących się na danym terenie stad, obiorą sobie kuropatwy jako stałe, dzienne osiedla i unikną przez to samo licznych niebezpieczeństw.

Schroniska takie robić należy wcześnie, przed zapadnięciem śniegów, aby kuropatwy miały czas oswoić się z przygotowanemi dla nich w ten sposób osiedlami.

Jednocześnie z wykonaniem budek, trzeba też zasypywać w nich, jako przynętę, pewną ilość „zgonin" lub pośladu, zmieszanego z plewami, albo drobną sieczką. A gdy się zauważy, że kuropatwy już budki odwiedzają, należy zasypywanie pośladu kontynuować perjodycznie, zawsze na noc, regulując ilość, zależnie od wielkości stad, oraz od tego, czy kuropatwy mają wolny dostęp do ozimin.

Gdy kuropatwy znajdą w schroniskach zasypane dla nich ziarno, uczęszczać tam już będą stale i nie odczują potrzeby przeniesienia się pod wiejskie zagrody, gdzie, jak wiadomo, są w najrozmaitszy sposób tępione.

To, co powiedziano o zasypywaniu karmy dla kuropatw, dotyczy w wyższym jeszcze stopniu również i bażantów, hodowanych na dziko.

Również i dla zwierzyny czworonogiej w lasach, mianowicie dla jeleni, danieli i sarn — pozakładać do jaseł, a zatem pod daszkami pewne ilości paszy, np. owsa w snopach, koniczyny, seradeli lub dobrego siana, oraz, choćby tylko na przynętę — trochę buraków, marchwi lub ziemniaków, co zapobiegnie rozproszeniu się zwierzyny po okolicy.

Gdzie niema zbudowanych jaseł (paśników), trzeba wcześnie, zanim ziemia umarznie, w odpowiednich do tego celu miejscach — na haliznach, pozabijać odpowiednią ilość palików, wysokich 0,60 do 0,80 metr. nad ziemią, do nadziewania na nich snopków z paszą, by były gotowe, gdy nadejdzie chwila intensywnego zakładania paszy.

Buraki, marchew, ziemniaki, żołędzie, buczynę najlepiej ułożyć w kopczyki na oczyszczonej ziemi i przykryć mchem, liśćmi lub wiązkami słomy. — Zwierzyna sama odgrzebywać je sobie będzie. Ponieważ kasztany zawierają wiele goryczki, a trudno przewidzieć, czy nastąpią dość silne mrozy, któreby przez przemrożenie goryczkę tę usunęły, najlepiej jest zadawać je już parzone, a wówczas chętniej będą przez zwierzynę przyjmowane.

Zrewidować też pojniki i lizawki, i poczyszczać je z opadłych liści, igieł sosnowych i t. p.

W bieżącym miesiącu kończy się ruja danieli.

Z nastaniem śniegów, — tropienie i odstarzał a przebywają w obwodzie łowieckim w charaktedzików oraz szkodliwych dla łowiectwa drapieżników.

Śledzić trzeba za sidłami i innemi pułapkami, zastawianemi przez kłusowników, na ścieżkach, wydeptanych przez zwierzynę — co na śniegu z łatwością daje się wykryć.

GRUDZIEŃ.

Kto zamierza sprowadzić do dalszej hodowli zające, bażanty lub kuropatwy, najwyższy czas, aby śpieszył z ich zamówieniem.

Zarówno w polach, jak i w lasach, rozpoczyna się dla zwierzyny okres krytyczny, szczególnie jeśli oprócz mrozów nastąpią obfite śniegi.

Gdzie przeto nie przygotowano jeszcze w polach sztucznych schronisk i budek dla kuropatw, to czas najwyższy uskutecznić to i zasypywać poślady. Również i bażantom należy się zabiegliwa

opieka. W przygotowanych dla nich budkach lub pod daszkami — należy śnieg starannie usuwać i na oczyszczoną ziemię zasypywać karmę.

W lasach, o ile te obejmują drzewostany liściaste lub mieszane, iglasto-liściaste, z podszyciem drzew i krzewów liściastych, których młode pędy mogą dostarczyć zwierzynie choć jakie takie naturalne pożywienie, bez obawy szkód w młodnikach, nie potrzeba z zakładaniem paszy sztucznej na początku zimy zbyt forsować. Wskazanem jest natomiast ścięcie w różnych punktach łowisk pewnej ilości małowartościowych drzew osikowych, brzóz, lip, jarzębin, wiązów, wierzb, dzikich jabłoni, grusz, lub karłowatych, mniej cennych dąbków, których korę i młode pędy jelenie, daniele, sarny i zające chętnie obgryzają.

Natomiast gdzie tego niema, jak np. w lasach czysto iglastych, trzeba już na początku zimy podawać zwierzynie obficiej paszę sztuczną, aby nie dopuścić do jej wyemigrowania.

Zależnie więc od jakości i ilości zwierzyny w danem łowisku i od tego, jaką paszą dysponujemy, zadawać należy: suszone łodygi bulw, wiązki ciętych w czerwcu lub lipcu i zasuszonych liści dębu, osiki, topoli kanadyjskiej, buku, bzu jesiennego, lipy, jesionu i t. p. oraz od czasu do czasu suszone pędy z liśćmi kruszyny; pozatem siano koniczyny i seradeli oraz siano łąkowe z pierwszego pokosu, snopki niemłóconego owsa, jarmuż, głąby kapuściane, marchew, buraki, ziemniaki, buczynę, żołądź, owoce kasztanowca i t. p. Te ostatnie zadawać najlepiej parzone, przez co pozbywają się niemiłej goryczki i chętniej są przez zwierzynę przyjmowane.

Przy zakładaniu wszelkiej paszy należy zwracać uwagę na to, aby jej nie gromadzić zbyt obficie w jedno miejsce, lecz rozdzielać na mniejsze porcje i rozmieszczać w różnych punktach łowiska.

Dla dzików najodpowiedniejszą paszą są: kłęby bulw, buczyna, żołędzie, dzikie kasztany, snopki

niemłóconego grochu polnego lub owsa, wreszcie padlina końska. Z zakładaniem tej ostatniej trzeba jednakże być ostrożnym, by nie zadawać na żer zwierząt padłych na zaraźliwe choroby. Nie należy też padliny zakładać zbyt obficie.

W bieżącym miesiącu lochają się maciory dzików. W tym więc czasie nie jest wskazany odstrzał odyńców, z powodu wstrętnej ich woni, — i odłożyć to lepiej na miesiące następne. Natomiast jest na czasie odstrzał warchlaków.

W grudniu odbywają się najliczniejsze polowania z naganką na zające i króliki w lesie, oraz polowania w kotły i ławą czeską.

Gdzie zajęcy jest mało, stosować przy wykonywaniu polowań prawidła podane we wskazówkach hodowlanych na październik.

Z każdej ponowy należy obecnie korzystać, by tropić i tępić czworonogie drapieżniki, jak wilki, lisy, kuny, tchórze i łasice. Przy polowaniach na wilki i lisy znakomite usługi oddają fladry, któremi otaczać należy ostępy, z otropionemi wilkami lub lisami. O rysiach nie wspominam, gdyż jest ich w naszym kraju tak mało, że, pomimo ich prawdziwie rozbójniczego charakteru, o intensywnem tępieniu nie może być mowy.

Początek grudnia jest też najodpowiedniejszy do przygotowania „ambon" i zakładania przynęt na wilki i lisy. Jak to wykonać, opisane jest obszerniej we „wskazówkach hodowlanych na styczeń".

Janusz Domaniewski

NASZE PTAKI DRAPIEŻNE

„Ciągłe i widoczne ubywanie zwierzyny i ptactwa wszelkiego, przypisuje się dotąd głównie wpływowi zwierząt i ptaków drapieżnych, które bez żadnego względu i bez zbadania ich obyczajów, a tem samem ich przeznaczenia w naturze, skazano na ciągłe prześladowanie. W niektórych krajach, gdzie badanie przyrody większe porobiło postępy i więcej jest upowszechnione, przekonano się już o bezzasadności tego mniemania i poznano szkody, jakie sobie tym sposobem wyrządzano; wskutek tego rozciągnięto opiekę nad temi gatunkami, które nietylko, że szkód nie robią, ale owszem, wytępiając wiele szkodliwych dla rolnictwa istot, zasłaniają plony od wielu klęsk przez nie zrządzanych".

Słowa te pisał przed 70 laty znakomity, wszechświatowej sławy nasz ornitolog Władysław Taczanowski (patrz W. Taczanowski „O ptakach drapieżnych w Królestwie Polskiem pod względem wpływu jaki wywierają na gospodarstwo ogólne". Warszawa 1860).

„Zajmując się ciągle od kilkunastu lat badaniem w naturze obyczajów ptactwa naszego, dosyć miałem sposobności poznać je dokładnie, i mogę powiedzieć otwarcie, że znam doskonale przyczyny, które ciągle ilość tegoż ptactwa zmniejszają i to powoduje mnie do przedstawienia uwag w tym względzie opartych na długoletniem obserwowaniu natury i doświadczenia. Mając ciągle do czynienia z żywą naturą i większą część młodości przepędziwszy po lasach i błotach, miałem dosyć sposob-

ności napatrzenia się na przyczvny, które tę zmianę ciągle sprowadzają i ze smutkiem muszę powiedzieć, że ludzie głównie zniszczenie to systematycznie lub mimowolnie prowadzą".

Oto, co w dalszym ciągu swej bardzo ciekawej książki pisał nasz uczony. Niestety słowa jego uderzyły w próżnię. Niewątpliwie nie zna ich ogół naszych myśliwych, który tak samo dawniej, jak i obecnie do słowa drukowanego odnosi się niechętnie.

A doprawdy podziwiać można Taczanowskiego, ktorv jedynie na podstawie osobistych obserwacyi. lecz obserwacyj, przeprowadzonych ściśle i objektywnie, doszedł do wniosków, które później nauka w całej rozciągłości potwierdziła.

Według Taczanowskiego psy i koty obok człowieka są głównemi tępicielami zwierzyny. Z ptaków drapieżnych za wielkiego szkodnika uważa Taczanowski jastrzębia-gołębiarza; sokół wędrowny jest według niego tak rzadki, że żadnego wpływu na zwierzostan mieć nie może. Toż samo dotyczy orłów. Krogulec, kobuz i drzemlik polują na drobne ptaszki, są więc w stosunku do łowiectwa obojętne. Tak rozpatrując wszystkie gatunki naszych drapieżników, dochodzi Taczanowski do przekonania, że ogromna ich większość — to ptaki, oddające olbrzymie usługi rolnictwu.

Badania statystyczne, polegające na badaniu przewodów pokarmowych tysięcy ptaków drapieżnych, potwierdziły w zupełności obserwacje znakomitego ornitologa. Dziś w krajach kulturalnych nikt ptaków drapieżnych nie tępi, a w Niemczech podlegają one nawet specjalnej ochronie. Tam służba leśna, która wykaże, że w jej rewirach jakiś ptak drapieżny wyprowadził młode, otrzymuje nagrodę. U nas, niestety, po staremu, strzela się do wszystkiego, co ma szpony i pazury. Większość myśliwych, składająca się z jednostek mało kulturalnych, dla których zdobycze nauki nie istnieją, nie da sobie wytłomaczyć szkodliwości

takiego postępowania. Inni, zabiwszy jakiegoś ptaka pożytecznego, gdy zostaną przekonani o popełnionym błędzie — tłomaczą się, że nie wiedzieli, do czego strzelali, nie rozróżniają bowiem naszych ptaków drapieżnych. Dla nich to przede wszystkiem podajemy poniżej wskazówki co do oznaczania drapieżników.

Ryc. 1.

Górna powierzchnia rozłożonego skrzydła. 1 — Lotki pierwszego rzędu. 2 — Lotki drugiego rzędu. 3 — Wielkie pokrywy lotek pierwszego rzędu. 4 — Wielkie pokrywy lotek drugiego rzędu. 5 — Średnie pokrywy. 6—7 — Małe pokrywy. 8 — Skrzydełko. 9 — Barkówki.

Chcąc bez trudności posługiwać się załączonym kluczem, należy uprzednio zaznajomić się z terminologją części ciała ptaka oraz piór, ciało to pokrywających. Terminologja ta wygląda w sposób następujący:

Szczęka. Jest to górna połowa dzioba, nazywamy ją też **górną szczęką.**

Żuchwa. Jest to dolna połowa dzioba, nazywamy ją też **dolną szczęką.**

Krajce. Ostre brzegi dzioba.

Woskówka. Skórkowata, miękka osłona, pokrywająca nasadę szczęki.

Sterówki. Pióra ogonowe.

Lotki. Sztywne wydłużone pióra skrzydła. Odróżniamy **lotki pierwszego rzędu,** czyli te, które są osadzone na kościach dłoni i palców, i **lotki drugiego rzędu,** czyli te, które są osadzone na przedramieniu (patrz ryc. 1).

Ryc. 2.
Dziób sępa kasztanowatego (zmn.).

Pokrywy skrzydłowe. Pióra, pokrywające lotki. Odróżniamy pokrywy skrzydłowe małe, średnie i duże (rys. 1). Pokrywy skrzydłowe górnej strony skrzydła nazywamy górnemi, dolne — dolnemi.

Skrzydełko. Kilka piórek, osadzonych na wielkim palcu.

Skok. Dolna część nogi (patrz ryc. 18).

Ryc. 3.
Dziób sępa płowego (zmn.).

Przytoczyłem tu naturalnie tylko część terminów, dotyczących zewnętrznej morfologji ptaków; te z nich mianowicie, które są nieodzowne do korzystania z klucza.

Ryc. 4.
Dziób ścierwnika białego (zmn.).

Znajomość powyższych terminów niezawsze jednak wystarcza dla początkującego. To też po-

Ryc. 5.
Dziób i przednia część głowy orłosępa brodatego (zmn.).

niżej podaję szereg rycin i objaśnień, których zadaniem jest wyjaśnienie tych trudności, które mogą się zdarzyć w czasie określania.

Ryc. 6
Przekrój pazura rybołowa.

Ryc. 7
Przekrój pazura myszołowa

Ryciny: 2, 3 i 4 objaśniają jak wyglądają różne typy nozdrzy.

Różnica między orłosępem brodatym, a pozostałemi drapieżnikami staje się widoczną po obejrzeniu ryciny 5-ej.

Ryc. 8
Dziób sokoła.

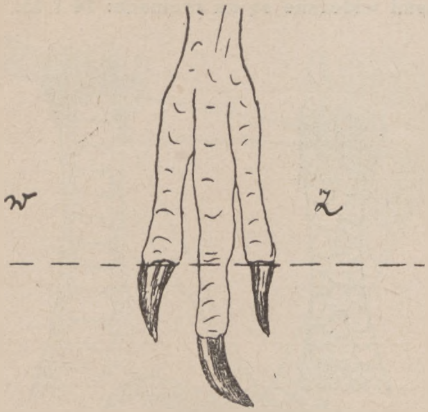
Ryc. 9
Dziób jastrzębia.

Rybołów da się odróżnić od wszystkich innych drapieżników po tem, że pazury jego są od spodu wypukłe.

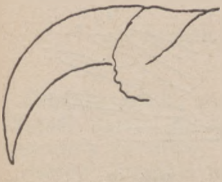
Ryc. 10.
Szpon sokoła wędrownego, *w* — pazur wewnętrzny, *c* — pazur zewnętrzny.

Sokoły różnią się tem od wszystkich naszych drapieżników, że krajce szczęki ich dzioba zaopatrzone są w wydatny ząb.

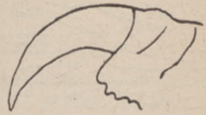

Ryc. 11.
Szpon raroga lub białozora, *w* — pazur wewnętrzny, *z* — pazur zewnętrzny

Przy określaniu sokołów mogą wyniknąć pewne trudności przy rozpatrywaniu wzajemnego stosunku palców. Ryciny 10 i 11 wykazują różnice między dwoma typami szponów sokołów.

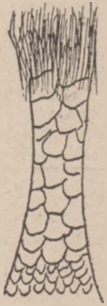
Ryc. 12.
Pazur tylny orła przedniego

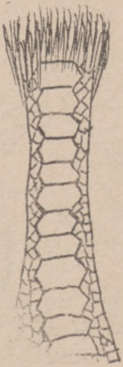
Ryc. 13.
Pazur tylny orła królewskiego

Różnice między pazurem orła przedniego i orła królewskiego widoczne są na rycinach: 12 i 13.

Różnice między tarczkami regularnemi i nieregularnemi widoczne są na rycinach: 14 i 15.

Ryc. 14.
Skok pszczołojada z przodu.

Ryc. 15.
Skok myszołowa z przodu.

Przy określaniu błotniaków mogą zachodzić wątpliwości co do kształtów piątej lotki. Ryciny: 16 i 17 rozstrzygną te wątpliwości.

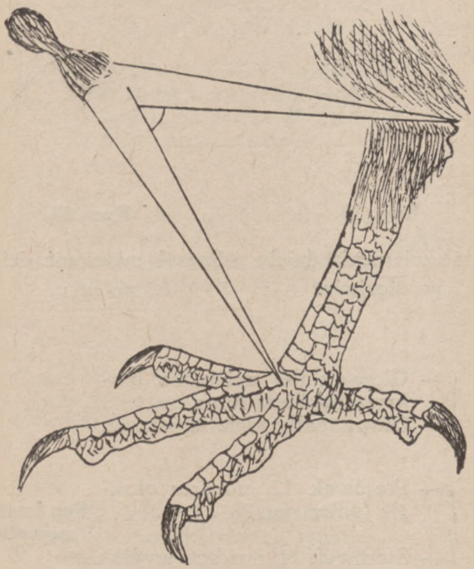

Ryc. 16.
Pierwsze sześć lotek skrzydła błotniaka zbożowego.

Ryc. 17.
Pierwsze sześć lotek skrzydła błotniaka popielatego.

Rycina 18 wskazuje sposób mierzenia skoku.
Sposoby mierzenia dzioba wskazane są na rycinach 19 i 20.

Ryc. 18.
Sposób mierzenia skoku.

Długość dzioba po cięciwie mierzy się cyrklem, długość dzioba po łuku taśmą. Toż samo dotyczy mierzenia pazurów.

Jestem zupełnie przekonany, że każdy, kto będzie starannie i uważnie określał, według podanego poniżej klucza określi z łatwością dowolnego

krajowego drapieżnika. Przy określaniu niezbędnym jest cyrkiel oraz metr z podziałką na centymetry i milimetry.

Ryc. 19.

Sposób mierzenia dzioba po cięciwie,

Ryc. 20.

Sposób mierzenia dzioba po łuku.

1	— Głowa słabo upierzona (pokryta puchem) lub naga . .	2
	— Głowa całkowicie upierzona	4
2	— Sterówek 12, nozdrza okrągłe (patrz ryc. 2)	**Sęp kasztanowaty**
	— Sterówek 14, nozdrza wydłużone	3
3	— Nozdrza prostopadłe do krajców szczęk (patrz ryc. 3), długość skrzydła pow. 60 cm.	**Sęp płowy**
	— Nozdrza równoległe do krajców szczęk (patrz ryc. 4), długość skrzydła poniżej 60 cm.	**Ścierwnik biały**

4	— Ogon bardzo długi (powyżej 40 cm.), nozdrza pokryte szczecinkami i niewidoczne; na podbródku, wystające ku przodowi szczecinki tworzą wyraźną brodę (patrz ryc. 5)	**Orłosęp brodaty**
	— Ogon stosunkowo krótki (poniżej 35 cm.) nozdrza zawsze widoczne, na podbródku broda nigdy się nie tworzy . .	5
5	— Pazury od spodu wypukłe (patrz ryc. 6)	**Rybołów**
	— Pazury od spodu płaskie lub wgłębione (patrz ryc. 7) . .	6
6	— Krajce szczęki zaopatrzone w wydatny ząb (patrz ryc. 8)	7
	— Krajce szczęki bez zęba . .	11
7	— Palec zewnętrzny dłuższy od palca wewnętrznego (patrz ryc. 10)	8
	— Palec zewnętrzny równy lub prawie równy wewnętrznemu (patrz ryc. 11).	10
8	— Pierwsza lotka daleko krótsza od trzeciej	**Drzemlik**
	— Pierwsza lotka równa się trzeciej lub jest nawet od niej nieco dłuższa	9

9
— Długość skrzydła poniżej 29 cm., długość palca środkowego poniżej 4 cm. . . . . **Kobuz**
— Długość skrzydła powyżej 30 cm, długość palca środkowego powyżej 4 cm. . . **Sokół wędrowny**

10
— Skok upierzonv do połowy lub więcej, skrzydło powyżej 34 cm. 11
— Skok upierzony tylko w górnej części, skrzydło poniżej 30 cm. 12

11
— W ubarwieniu wierzchu ciała występuje zawsze barwa rdzawa (w obrzeżeniu piór); na sterówkach owalne jasne plamy . . . . **Raróg**
— W ubarwieniu wierzchu ciała barwa rdzawa nigdy nie występuje; ogon wyraźnie jasno pręgowaty . . . . **Białozór**

12
— Pazury ciemno - rogowe (czarniawe) . . . . **Pustułka**
— Pazury jasno - rogowe (żółtawe) 13

13
— Skrzydła złożone nie sięgaią do końca ogona, w upierzeniu wierzchu ciała występuje barwa rdzawo ceglasta . **Pustułeczka**
— Skrzydła złożone siegają do końca ogona, w upierzeniu wierzchu ciała występuje barwa ciemno bronzowa lub stalowo - sina . . . . . . **Kobczyk**

14 — Skok całkowicie (aż po palce) upierzony 15
— Skok nagi lub też tylko w górnej części upierzony . . 20

15 — Pióra na karku miękkie, nie tworzą czuba. Skok po stronie tylnej nieupierzony . . **Kosmacz północny**
— Pióra na karku sztywne, ostro zakończone, tworzą niezbyt wyraźny czub. Skok upierzony zarówno po stronie przedniej, jak i tylnej 16

16 — Długość dzioba (po cięciwie) poczynając od woskówki, mniejsza od długości tylnego palca; długość skrzydła poniżej 42 cm. . . . . **Orzeł karlik**
— Długość dzioba (po cięciwie), poczynając od woskówki, większa od długości tylnego palca; długość skrzydła powyżej 45 cm 17

17 — Długość tylnego pazura (po łuku) równa się długości środkowego palca; równa się ona również i długości dzioba (wraz z woskówką) po łuku **Orzeł przedni**
— Długość tylnego pazura (po łuku) krótsza od długości palca środkowego; długość dzioba (wraz z woskówką) po łuku znacznie przewyższa długość palca środkowego . . 18

18 — Długość pazura zewnętrznego (po cięciwie) pomieszcza się więcej niż dwa razy (zwykle dwa i pół) w długości dzioba (po łuku), począwszy od woskówki. Szerokość dzioba u dołu nozdrzy jest większa od długości woskówki lub równa jej długości. Długość skrzydła wynosi 57.0 — 66.5 cm. . . . . . . **Orzeł królewski**

— Długość pazura zewnetrznego palca (po cięciwie) pomieszcza się mniej niż dwa razy, lub zaledwie dwa razy w długości dzioba (po łuku), począwszy od woskówki. Szerokość dzioba u dołu nozdrzy jest wyraźnie mniejsza od długości woskówki. Długość skrzydła wynosi 46 — 56 cm. 19

19 — Zewnętrzna chorągiewka siódmej lotki wyraźnie wycięta . . . . **Orzeł dzwonnik**

— Zewnętrzna chorągiewka siódmej lotki nieznacznie wycięta . . . . **Orzeł orlik**

20 — Ogon widłowaty 21

— Ogon równo przycięty lub zaokrąglony 22

21 — Spód ciała rdzawy. Ogon silnie widłowaty (różnica między skrajnemi i środkowemi sterówkami wynosi około 10 cm. . . . . **Kania rdzawa**

— Spód ciała brunatny. Ogon słabo widłowaty (różnica między skrajnemi i środkowemi sterówkami wynosi około 5 cm. . . . . **Kania czarna**

22 — Dziób (mierzony po cięciwie, poczynając od woskówki) dłuższy od zewnętrznego palca. Długość skrzydła powyżej 59 cm. . . . . . **Łomignat bielik**

— Dziób (mierzony po cięciwie, poczynając od woskówki) krótszy od zewnętrznego palca. Długość skrzydła poniżej 57 cm. 23

23 — Skok pokryty z przodu nieregularnemi tarczkami (patrz ryc. 14) 24

— Skok pokryty z przodu regularnemi poprzecznemi tarczkami (patrz ryc. 15) . . 25

24 — Długość skoku poniżej 7 cm . **Pszczołojad**

— Długość skoku powyżej 7 cm. **Krótkoszpon**

25 — Skrzydła złożone sięgają zaledwie połowy długości ogona. 26

— Skrzydła złożone sięgają daleko po za połowę długości ogona. 27

26 — Długość skrzydła poniżej 25 cm. Palec środkowy bez pazura dłuższy od wewnętrznego wraz pazurem. . . . . **Krogulec**

— Długość skrzydła powyżej 25 cm. Palec środkowy bez pazura krótszy od wewnętrznego wraz z pazurem . . . **Jastrząb gołębiarz**

— Prawie połowa skoku opierzona. Skok względnie krótki (długość palca środkowego bez pazura nie mieści się dwa razy w długości skoku) . . . 28

27 — Zaledwie trzecia część skoku opierzona. Skok silnie wydłużony (długość palca środkowego wraz z pazurem mieści się dwa razy w długości skoku) 30

— Palec środkowy krótszy od dzioba, mierzonego po łuku. Długość skoku zwykle około 9 cm. lub więcej. . . . . **Myszołów kurhannik**

28 — Palec środkowy dłuższy od dzioba, mierzonego po łuku lub równy długości dzioba. Długość skoku najwyżej 8 cm. 29

— Barwy rdzawej w upierzeniu brak lub jest jej bardzo mało **Myszołów**

29 — Barwa rdzawa w upierzeniu silnie wyrażona, szczególniej w ogonie i pokrywach podskrzydłowych . . . . . . **Myszołów wschodni**

— Zewnętrzna chorągiewka piątej lotki bez wycięcia (patrz ryc. 17) 31

30 — Zewnętrzna chorągiewka piątej lotki z wycięciem (patrz ryc. 16). 32

31	— Punkt wycięcia wewnętrznej chorągiewki pierwszej lotki jest oddalony o 25 — 30 mm. od końca wielkich pokryw skrzydłowych	**Błotniak popielaty**
	— Punkt wycięcia wewnętrznej chorągiewki pierwszej lotki przypada na końce wielkich pokryw skrzydłowych, lub jest całkowicie niemi pokryty	**Błotniak blady**
32	— Na dolnej stronie sterówek widoczne są wyraźnie zarysowane czarne (lub ciemno-bronzowe) i białe pręgi . . .	**Błotniak zbożowy** (samica i młode)
	— Dolna strona sterówek czysto biała, szaro - biała lub ciemna szaro - bronzowa, niekiedy z ciemniejszemi pasami, nigdy jednak z jaśniejszemi pasami	33
33	— Pierwsze lotki od spodu na jasnem tle ciemniej pręgowanie	**Błotnik zbożowy** (młode)
	— Pierwsze lotki od spodu jednobarwne ciemnawo-brunatne	34
34	— Głowa i szyja szaro - siwe .	**Błotniak zbożowy** (samiec)
	— Głowa i szyja ciemno - bronzowe, lub też na białawem albo rdzawem tle ciemno strychowane	**Błotniak stawowy**

Poniżej przytaczam spis naszych ptaków drapieżnych, oraz dane dotyczące ich występowania w Polsce, oraz ich pożywienie.

RODZINA 1.

GYPIDAE — SĘPY.

1. **Gyps fulvus** (H a b l.) — S ę p p ł o w y.

W Małopolsce sęp płowy nie należy do zbyt rzadkich ptaków zalatujących. Pojawia się on tam zarówno w górach, jak i w równinach w rozmaitych porach roku. Niekiedy gnieździ się, jakkolwiek bardzo rzadko. W bardziej północnych okolicach Polski sęp ten należy do rzadkich ptaków zalotnych. Żywi się padliną.

2. **Aegypius monachus** (L i n n). — Sęp k a s z t a n o w a t y.

Podobnie jak poprzedni pojawia się w kraju w rozmaitych porach roku; jest jednak stosunkowo pospolitszy i częściej też zalatuje do okolic bardziej północnych. Wyjątkowo się gnieździ w naszych górach południowych. Żywi się padliną.

3. **Neophron percnopterus** (L i n n). — Ś c i e r w n i k b i a ł y.

W obecnych granicach Rzeczypospolitej Polskiej ptak ten nie występuje. Co się tyczy dawnych granic, to ścierwnik biały gnieździ się, a przynajmniej gnieździł się dawniej na Chonkowickich skałach przy ujściu Ladawy do Dniestru. Żywi się padliną, zjada również pewną ilość owadów i gadów; pożera znalezione jaja ptaków.

RODZINA 2.

PANDIONIDAE — RYBOŁOWY.

4. **Pandion haliaetus** (Linn). — Rybołów.

Niezbyt pospolity, ale i nie rzadki ptak gniazdowy. W każdym razie występuje bardzo nielicznie. Poza okresem gniazdowania pojawia się nad wszystkiemi wodami, nawet w tych okolicach w których się nie gnieździ; wtenczas zalatuje i w góry. Przylatuje do nas w końcu marca, lub na początkach kwietnia, odlatuje na południe w październiku. Żywi się prawie wyłącznie rybami, wyjątkowo tylko ma zjadać żaby. W gospodarstwach rybnych czyni szkody. Tam jednak gdzie gospodarstw rybnych niema winien być ochraniany, jako zanikający zabytek przyrody.

RODZINA 3.

FALCONIDAE — SOKOŁY.

PODRODZINA 1.

GYPAËTINAE — ORŁOSĘPY.

5. **Gypaëtus barbatus** (Linn) — Orłosęp brodaty.

Dawniej bezwątpienia gnieździł się w Karpatach i Tatrach. Obecnie należy do ptaków bardzo rzadko, przypadkowo pokazujących się w Karpatach.

PODRODZINA 2.

CIRCAËTINAE — KRÓTKOSZPONY.

6. **Circaëtus gallicus** (Gm.) — Krótkoszpon.

Dość rzadki, a właściwie bardzo nieliczny ptak, gnieżdżący się w odosobionych parach na całej przestrzeni kraju. Przylatuje w końcu kwietnia, odlatuje w końcu września.

Główną podstawą jego pożywienia stanowią gady, w szczególności żmije i węże. Jada również żaby, mięczaki, robaki, skorupiaki i owady, oraz drobne ssaki. Ptaki chwyta tylko wyjątkowo. Pożyteczny, zasługuje na bezwzględną ochronę.

PODRODZINA 3.

PERNINAE — PSZCZOŁOJADY.

7. **Pernis apivorus** (Linn) — Pszczołojad.

Pospolity ptak gniazdowy, lecz nie wszędzie występujący jednakowo licznie. Przylatuje w końcu kwietnia, odlatuje w końcu września.

Główną podstawą jego pożywienia stanowią owady i ich larwy. Poza tem zjada gady, jaja, drobne ssaki i niekiedy drobne ptaszki. Zasługuje na bezwzględną ochronę.

PODRODZINA 4.

HALIAEETINAE — ŁOMIGNATY.

8. **Haliaeetus albicilla** (Linn) — Łomignat bielik.

Dawniej gnieździł sie i był pospolity w całej Polsce, szczególniej po prawej stronie Wisły. Obecnie jest to rzadki ptak gniazdowy, wystepujący stale jedynie na wschodnich kresach Rzeczypospolitej.

Jesienią i zimą pokazuje się w całym kraju, lecz jest już wogóle, wskutek tępienia, rzadki.

W lecie główną podstawą jego pożywienia stanowią ryby. Zimą żywi się padliną, chwyta również zające i inne większe ssaki, oraz większe ptaki. W zasadzie dla rybołóstwa i łowiectwa szkodliwy, winien być jednak ochraniany jako jeden z zabytków przyrody, tembardziej, że obecnie ze względu na swą rzadkość wielkich szkód wyrządzać nie może.

PODRODZINA 5.

MILVINAE — KANIE.

9. **Milvus milvus** (Linn.). — Kania rdzawa.

Pospolity, jakkolwiek nieliczny ptak gniazdowy. Przylatuje w marcu, odlatuje w sierpniu. Niekiedy, jakkolwiek bardzo rzadko, pojedyńcze okazy pozostaja na zimę.

Żywi sie żabami, gadami, drobnemi ssakami i młodemi ptakami. Poza tem ziada padlinę, rozmaite odpadki i owady. Czyni niekiedy szkody przez zjadanie pisklat drobiu. Naogół jednak szkody te są minimalne. To też kania rdzawa powinna być szanowana, choćby ze wzgledu na swą rzadkość. Dodać trzeba, że jest to najpiękniejszy z naszych ptaków drapieżnych.

10. **Milvus migrans** (Bodd.) — Kania czarna.

Gnieździ się w całym kraju, głównie jednak po prawej stronie Wisły. Im dalej na zachód, tem jest rzadszą. Przylatuje w końcu marca, lub początku kwietnia, odlatuje w sierpniu.

Żywi się najchętniej rozmaitemi odpadkami np. zdechłemi rybami, które zrecznie chwyta z powierzchni wody. Poza tem zjada gady, płazy, małe ssaki, niekiedy młode ptaki. Chwyta również większe owady. Zasługuje na bezwzględną ochronę.

PODRODZINA 5.

CIRCINAE — BŁOTNIAKI.

11. Circus aeruginosus (Linn.) — Błotniak stawowy.

W równinach, w okolicach błotnistych lub obfitujących w wody stojące, pospolity ptak gniazdowy. W górach bywa tylko przelotem. Przylatuje w marcu, odlatuje w październiku.

Żywi się drobnemi kręgowcami, jak to gadami, ssakami i ptakami. W porze gniazdowej wyjada dużo jaj ptaków błotnych. Pod koniec lata i jesienią drobne ssaki, a przedewszystkiem myszy stanowią główne jego pożywienie.

12. Pygargus cyaneus (Linn). — Błotniak zbożowy.

W równinach pospolity ptak gniazdowy. Przylatuje w marcu, odlatuje w listopadzie.

Żywi się drobnemi kręgowcami i owadami. Wyjada również jaja z gniazd drobnym ptakom. Główną podstawą jego pożywienia stanowią jednak drobne ssaki, a mianowicie myszy.

13. Pygargus pygargus (Linn.) — Błotniak popielaty.

Niezbyt pospolity i nieliczny ptak gniazdowy, natomiast w czasie przelotów pokazuje się dość licznie. Przylatuje w marcu, odlatuje w październiku.

Żywi się podobnie jak poprzedni.

14. Pygaryus macrourus (Gm.) — Błotniak blady.

Na przelotach pospolity. Dotyczy to w pierwszym rzędzie południowo - wschodnich obszarów Polski; co do innych okolic brak dokładnych danych.

Żywi się podobnie jak dwa poprzednie.

PODRODZINA 6.

ASTURINAE.

15. **Astur gentilis** (Linn.) — Jastrząb gołębiarz.

Pospolity, jakkolwiek nieliczny ptak gniazdowy, pozostający u nas przez cały rok.

Żywi się ptakami oraz drobnemi ssakami, mniej więcej do wielkości zająca włącznie.

16. **Accipiter nisus** (Linn.) — Krogulec.

Pospolity ptak gniazdowy, pozostający u nas przez cały rok.

Żywi się głównie drobnemi ptaszkami. Samica jednak, która jest większa i silniejsza od samca, odważa się niekiedy na większe ptaki, jak czajki, gołębie, niekiedy kuropatwy i t. p. Poza tem krogulce zjadają pewną ilość myszy, żab i owadów, główną podstawą ich pożywienia stanowią jednak drobne ptaszki.

PODRODZINA 7.

BUTEONINAE — MYSZOŁOWY.

17. **Buteo buteo** (Linn.) — Myszołów zwyczajny.

Pospolity ptak gniazdowy, częściowo pozostający na zimę.

Podstawą pożywienia tego ptaka są myszy i inne drobne ssaki. Poza tem żywi się płazami, gadami i owadami. W potrzebie zjada i padlinę. Wyjątkowo bierze drobne ptaki, lub ranne, ewentualnie schorowane, większe gatunki. Jest bezwzględnie ptakiem bardzo pożytecznym i winien być ochraniany. Wyjątkowo tylko niektóre osobniki odważają się na drób domowy lub w czasie ciężkich, bardzo śnieżnych zim, na silnie osłabione kuropatwy.

18. **Buteo vulpinus** Glog. — Myszołów wschodni.

Gnieździ się we wschodnich częściach Rzeczpospolitej, w tych samych okolicach co i myszołów zwyczajny. Na przelotach jest znacznie pospolitszy aniżeli w czasie gniazdowania. W tym czasie spotyka się w całej wschodniej części Polski, a także i w środkowej.

Pożywienie jego stanowią drobne ssaki, płazy, gady, owady, niekiedv ptaki.

19. **Buteo rufinus** (Cretzschm). — Myszołów kurhannik.

Bardzo rzadki ptak zalatujący. Dotychczas znany jeden okaz zabity w Polsce.

Pożywienie jak u poprzedniego gatunku.

20. **Triorchis lagopus** (Pontopp.) — Kosmacz północny.

Przylatuje w październiku, odlatuje w końcu marca lub początkach kwietnia. Wszędzie jest w czasie zimy pospolity, jakkolwiek nie każdego roku jednakowo liczny.

W północnej swej ojczyźnie ptak ten żywi się drobnemi ssakami, żabami i owadami, po części drobnemi ptaszkami. W czasie pobytu u nas zjada głównie drobne ssaki, a mianowicie myszy, przez co oddaje olbrzymie usługi rolnictwu.

PODRODZINA 8.

AQUILINAE — ORŁY.

21. **Hieraaetus pennatus** (Gm.) — Orzeł karlik.

Gnieździ się we wschodniej części Rzeczypospolitej (Lubelskie, Polesie, wschodnia Małopolska), należy jednak do ptaków rzadkich. Jako ptak zala-

tujący spotyka się w całej Polsce. jednak również rzadko.

Żywi się drobnemi ssakami i ptakami; zjada również gady, płazy i owady. Jeśli czyni nawet jakie szkody w łowiectwie to w każdym razie tak niewielkie, że nie mogą one wchodzić w rachubę. Ze względu na swą rzadkość winien być ochraniany.

22. **Aquila clanga** Pall. — Orzeł dzwonnik.

Nieliczny ptak gniazdowy, występujący głównie po prawej stronie Wisły. W południowej Polsce najwidoczniej bardzo rzadki. Na zimę, za nielicznemi wyjątkami, odlatuje.

Pożywienie jego składa się z drobnych ssaków, żab, gadów i ptaków. Tych ostatnich chwyta jednak stosunkowo mało. W każdym razie ze względu na swą rzadkość winien być ochraniany.

23. **Aquila pomarina** Brehm. — Orzeł orlik.

Nieliczny ptak gniazdowy. Przylatuje w marcu, odlatuje w październiku. Żywi się podobnie jak poprzedni gatunek.

24. **Aquila chrysaëtos** (Linn.) — Orzeł przedni.

Gnieździ się w Tatrach i Karpatach, oraz w wielkich lasach kresów wschodnich; wszędzie jednak nielicznie. Dawniej gnieździł się bezwątpienia w całej Polsce, jednak na skutek usilnego tępienia powoli został przez człowieka wyparty. A szkoda to niepowetowana, gdyż ten majestatyczny ptak stanowi jeden z najpiękniejszych zabytków naszej przyrody.

Bije średniej wielkości ssaki, jak np. zające, świstaki i t. p., poza tem łupem jego stają się młode sarny i kozice. Chwyta również ptaki, jak to: ku-

ropatwy, cietrzewie, pardwy, kaczki, gęsi i rozmaite ptactwo wodne. Z punktu widzenia łowiectwa jest szkodliwy; ze względu jednak na swą rzadkość winien być ochraniany.

25. Aquila heliaca Sav. — Orzeł królewski.

Bardzo rzadki ptak zalatujący. Żywi się tak samo jak orzeł przedni i tak simo chętnie jada padlinę.

PODRODZINA 9.

FALCONINAE — SOKOŁY.

26. Hierofalco gyrfalco (Linn.) — Białozór.

Przypadkowy, bardzo rzadki ptak zalatujący. Żywi się głównie ptakami, chwyta jednak zające i inne średniej wielkości ssaki.

27. Gennaia cherrug (Gray.) — Raróg.

Ptak gniazdowy wschodniej Małopolski. Poza tem bardzo rzadki ptak zalotny. Żywi się ptakami i drobnemi ssakami; w szczególności zaś bije dużo susłów.

28. Rhynchodon peregrinus (Tunst.) — Sokół wędrowny.

Dość rzadki ptak gniazdowy, przebywający u nas przez cały rok. Żywi się ptakami, najwięcej chwyta gołębi, czajek, pardw, cietrzewi, kuropatw, kaczek i t. p. Poza tem bije niekiedy drobne ssaki.

29. Falco subbuteo Linn. — Kobuz.

Pospolity, jakkolwiek nieliczny ptak gniazdowy w równinach i na podgórzu; w górach jako ptak gniazdowy rzadki, na przelotach pospolity. Przylatuje w kwietniu, odlatuje w październiku.

Żywi się drobnemi ptakami i chwyta przedewszystkiem skowronki. jaskółki, przepiórki, drozdy, szpaki, bekasy i t. p. Zjada również bardzo dużo owadów, w szczególności zaś chrabąszczy majowych. W stosunku do łowiectwa obojętny.

30. Tinnunculus columbarius (Linn.) — Drzemlik.

Przelotny. Pokazuje się we wrześniu i w małej ilości pozostaje na zimę; wiosenny przelot ma miejsce w marcu i kwietniu. Żywi się głównie drobnemi ptakami z rzędu wróblowatych, chwyta jednak i większe ptaki, jak bekasy, przepiórki i drozdy. Owadów jada bardzo mało. W stosunku do łowiectwa obojętny.

31. Erythropus vespertinus (Linn.) — Kobczyk.

Gnieździ się we wschodnich częściach Polski, w innych okolicach kraju bywa tylko w czasie przelotów. Na zimę odlatuje. Żywi się głównie owadami, zjada też pewną ilość myszy.

32. Cerchneis naumanni (Fleisch.) — Pustułeczka.

Gnieździ się w południowo - wschodniej Polsce. Na zimę odlatuje. Żywi się owadami.

33. Cerchneis tinnunculus (Linn.) — Pustułka.

Pospolity ptak gniazdowy, zarówno w równinach jak i w górach. Przylatuje w marcu, odlatuje w końcu października. Pojedyńcze okazy zimuja. Żywi się myszami i innemi drobnemi ssakami, zjada też większe owady, a wyjątkowo i drobne ptaszki.

* * *

Z powyższego przeglądu naszych ptaków drapieżnych możemy wyprowadzić bardzo ciekawe wnioski. Mianowicie jeśli zwrócimy uwagę na pożywienie tych ptaków, to do bezwzględnie użytecznych będziemy musieli zaliczyć następujące gatunki: sępa płowego, sępa kasztanowatego, ścierwnika białego, krótkoszpona, pszczołojada, kanię rdzawą, kanię czarną, błotniaka zbożowego, błotniaka p. pielatego, błotniaka bladego, myszołowa zwyczajnego, myszołowa wschodniego, myszołowa kurhannika, kosmacza północnego, kobczyka, pustułeczkę i pustułkę.

Do gatunków, które z punktu widzenia człowieka przynoszą w równej mierze szkodę, jak i pożytek: orłosępa, błotniaka stawowego, orła karlika, orła dzwonnika, orła orlika.

Za obojętne możemy uważać: krogulca, kobuza i drzemlika.

Za szkodliwe dla łowiectwa, łomignata bielika, jastrzebia gołebiarza, orła przedniego, orła królewskiego, białozora, raroga, sokoła wędrownego.

Jak widać więc z 33 naszych ptaków drapieżnych wiecej niż połowa, bo 17 należy do ptaków bezwzględnie pożytecznych, których w żadnym razie strzelać i tępić się nie powinno.

Powstaje teraz pytanie, jak powinien sobie poczynać szanujący się myśliwy z pozostałemi gatunkami. Co do gatunków wątpliwych, to jest takich, które w równej mierze przynoszą szkodę, jak i pożytek, to zasadniczo powinno się je ochraniać. Z ptaków tych trzy, to jest orzeł karlik, orzeł dzwonnik i orzeł orlik — należą do ptaków rzadkich, znikających z naszej fauny; orłosep brodaty u nas się nie gnieździ i tylko wypadkowo pokazuje się w Karpatach, niemniej jednak w Europie należy do ptaków ginących.

Otóż każdy szanujący się myśliwy powinien pamiętać, że **do obowiązków łowiectwa należy ochrona przyrody,** a co za tem idzie, staranie się o utrzymanie takowej w najbardziej niezmienio-

nych warunkach, dążenie do utrzymania przy życiu tych wszystkich gatunków roślin i zwierząt, które kraj nasz zamieszkują. **Strzelanie więc gatunków, które giną, jest czynem nieetycznym, jest nadużywaniem tego zaufania, które udziela myśliwemu społeczeństwo, dając mu broń do ręki.**

Wszystkie te gatunki, którym grozi zagłada, winny być przez myśliwych otaczane opieką, a nie tępione, jak to przeważnie ma miejsce.

Co się tyczy krogulca, kobuza i drzemlika, to wymieniłem je tu jako obojętne. W istocie rzeczy żywią się one głównie ptakami, jednak w skład ich pożywienia w ogromnej większości wchodzą ptaszki drobne nic wspólnego z łowiectwem nie mające.

Przechodzimy wreszcie do ptaków szkodliwych, to jest takich, które żywią się głównie zwierzyną łowną. Otóż o ile chodzi o gatunki rzadkie, wy-

Ryc. 21.
Sylwetka sępa płowego.

mierające, jak to: łamignata bielika, orła przedniego i orła królewskiego, to naturalnie winny one być ochraniane. Orzeł królewski zresztą jest u nas jedynie ptakiem zalotnym; toż samo białozór. Rybołów zasadniczo powinien być ochraniany, trudno jednak jest wymagać od właściciela stawów rybnych, by ochraniał drapieżnika, który raz zanęciwszy się robi mu systematyczne szkody w

karpiach. Sokół wędrowny i raróg są w gospodarstwie łowieckiem szkodnikami. Strzelając je pamiętajmy jednak o tem, że są to ptaki rzadkie, które łatwo mogą być zupełnie wytępione.

Ryc. 22.
Sylwetka rybołowa.

Pamiętajmy też o tem, że szkody, wyrządzane przez drapieżniki skrzydlate są kolosalnie przesadzane. Każdy, kto bywał w okolicach mało zaludnionych, na tych obszarach ziemi, gdzie człowiek nie wycisnął jeszcze na dziewiczej przyrodzie piętna swej kultury, musiał zauważyć tę ogromną ilość ptaków drapieżnych, które spotyka

Ryc. 23.
Sylwetka kani czarnej.

się tam na każdym kroku. Mniejsza lub większa ilość gatunków daje się widzieć wszędzie, czy to w stepach, czy lasach, czy też górach. Dotyczy to w równej mierze wszystkich części świata, wszystkich zakątków ziemi. Zdawałoby się więc, że po-

winno tam być bardzo mało zwierzyny. Tymczasem jest odwrotnie. Każdy kto polował na dzikich obszarach, wie dobrze, z jaką ilością zwierzyny spotkać się tam można. A więc najwidoczniej nie drapieżniki są tym czynnikiem, który reguluje mniej lub więcej obfite występowanie pewnych gatunków zwierząt łownych. Czynnikiem tym jest przedewszystkiem człowiek.

Człowiek nie znosi konkurencji, a uniesiony rządzą panowania i opanowania przyrody, tępi zarówno istotnych, jak i domniemanych konkurentów. Poza tem i tutaj, jak zresztą wszędzie, pod powierzchownym płaszczem kultury, kryją się najpierwotniejsze instynkty — żądzy walki i zabijania. O instynktach tych mówić nie lubimy. Tak więc zabijając drapieżniki dla zaspokojenia żądzy zabijania, staramy się to przestępstwo pokryć argumentem o szkodliwości ptaków drapieżnych. Oszukujemy sami siebie i na tem oszustwie wychodzimy fatalnie. Przyrody oszukać się nie da, a naruszenie równowagi w niej panującej, wydaje fatalne rezultaty.

Ryc. 24.
Sylwetka kani rdzawej.

Bezwzględne tępienie drapieżników, nawet tych, które żywią się zwierzętami łownemi przynosi łowiectwu raczej szkodę niż pożytek. Wygląda to na paradoks, bynajmniej jednak paradoksem nie jest. Lis lub jastrząb w polu i kniei odgrywają tę samą rolę, co hodowca w stajni lub oborze. Tak jak z pośród zwierząt domowych my

sami usuwamy osobniki słabsze, gorsze, nie pozwalając im się rozmnażać, tak samo drapieżniki, zabijając wśród zwierząt łownych przedewszystkiem osobniki słabsze, przeprowadzają w nich dobór naturalny. Tam gdzie w polu i kniei występuje pewna ilość ptaków i zwierząt drapieżnych, tam utrzymują się w pozostają do rozpłodu tylko zwierzęta silne i zupełnie zdrowe.

Ryc. 25.
Sylwetka orła przedniego.

Kończąc tych kilka uwag o znaczeniu ptaków drapieżnych dla człowieka, apeluję do wszystkich myśliwych, **aby bezwzględnie zabronili swym strzelcom strzelać ptaki drapieżne.** Takie strzelanie przynosi człowiekowi nieobliczalne szkody: — ofiarami niepowołanych myśliwych stają się przze-

Ryc. 26.
Sylwetka myszołowa.

dewszystkiem myszołowy błotniaki, i pustułki, a więc ptaki najbardziej pożyteczne. Pozatem przy tej okazji giną rzadkie gatunki, których zachowanie dla naszej fauny powinno być naszym najświętszym obowiązkiem.

Ptaki drapieżne może strzelać tylko taki myśliwy, który je dobrze zna i odróżnia i u którego

miłość przyrody jest silniejsza od pierwotnej żądzy mordowania.

Strzelcom i gajowym zaś należy nakazać jaknajintensywniejsze tępienie psów i kotów. Rezultaty osiągnięte przez to będą znacznie lepsze aniżeli wtenczas gdy strzelcy będą tracić czas i energję na strzelanie myszołowów.

Pozwolę sobie tu przypomnieć myśliwym nasze zwierzostany z czasów niemieckiej okupacji. Były one wszak znakomite, nawet tam, gdzie o nie nikt nie dbał. Nie było jednak kłusownictwa, nie było wałęsających się po polach psów. A ptaków drapieżnych nikt wówczas nie strzelał.

Na zakończenie dodam tu nieco danych o rozróżnianiu ptaków drapieżnych w locie. Nie jest ono tak trudnem, jakby się to początkującemu myśliwemu zdawało. Naturalnie chcąc osiągnąć możliwie duży stopień prawdopodobieństwa, że się w naszem oznaczeniu nie mylimy, musimy brać pod uwagę nie tylko sylwetkę ptaka, jego wielkość i sposób poruszania skrzydłami, ale musimy również pamiętać o takich rzeczach, jak pora ro-

Ryc. 27.
Sylwetka pszczołojada.

ku, geograficzne położenie miejsca obserwacji, ukształtowanie terenu (góry, równiny), wreszcie charakter miejscowości (las zwarty, gaj, pole, łąki, błota, zabudowania gospodarcze i t. p.). Szczególniej wówczas, gdy widzimy ptaka tylko przez krótką chwilę, ważnem jest uświadomienie sobie tych rzeczy, gdyż wielokrotnie mogą one odgrywać decydującą rolę w naszych przypuszczeniach

co do tego, z jakim gatunkiem mamy do czynienia. Podkreśliłem tu naumyślnie słowo przypuszczenie dlatego, że absolutnej pewności prawie nigdy mieć nie możemy, z wyjątkiem, być może niewielkiej liczby gatunków i to obserwowanych w specjalnie sprzyjających okolicznościach.

Ryc. 28.
Sylwetka sokoła wędrownego.

Decydującą rolę będzie tu miała naturalnie dokładna znajomość ptaków drapieżnych. Jasną jest rzeczą, że ten, kto chce rozpoznawać ptaki drapieżne w locie, musi je przedtem dokładnie poznać. Musi znać wszystkie nasze krajowe gatunki, orjentować się w ich systematyce, życiu i obyczajach.
Trzeba mieć do tego specjalne zamiłowanie przyrodnicze i tę specjalną zdolność wczuwania się w przyrodę, która cechuje urodzonego myśliwego i która pozwala mu widzieć w swem otoczeniu mnóstwo takich rzeczy obok których przej-

Ryc. 29.
Sylwetka kobuza.

dzie ktoś inny, jak obok rzeczy zupełnie niewidzialnych. Ten kto polując na kuropatwy, będzie zwracał uwagę tylko na kuropatwy i na psa, ten, kto oczekując na zerwanie się dubelta z przed psa, nie widzi w tym czasie ważącego się w od-

dali błotniaka, ten może być doskonałym strzelcem, ale myśliwym nigdy nie będzie. Zdobywanie zwierzyny nie jest jeszcze polowaniem. Jest ono tylko jednym z koniecznych fragmentów całości, bynajmniej jednak nie jest rzeczą wyłączną, — z wiekiem zaś staje się rzeczą coraz mniej ważną.

Niewątpliwie jednym z najważniejszych momentów w polowaniu jest dla nas obcowanie z przyrodą i poznawanie jej. Że zaś myśliwy w swej działalności wciąż się spotyka z ptakami drapieżnemi, powinien więc dążyć do zupełnie dokładnego ich poznania.

Załączone tutaj sylwetki najważniejszych krajowych gatunków ułatwiają to zadanie w znacznym stopniu. Sądzę jednak, że garść wskazówek, które poniżej przytaczam, może oddać znaczne usługi początkującym.

Ryc. 30.
Sylwetka pustułki.

Wiele gatunków drapieżników ma zwyczaj pławienia się w powietrzu w. czasie pieknych bezchmurnych dni Między innemi lubią to robić kanie. Łatwo je wówczas rozpoznać po widlasto wyciętym ogonie. Tu nawet początkujący obserwator nie zrobi błędu i łatwo określi, czy ma do czynienia z kanią rdzawą (ogon silnie widłowaty), czy z kanią czarną (ogon słabo widłowaty). Ta ostatnia ma zwyczaj krążyć nad wodą w pobliżu jej powierzchni, upatrując pływających odpadków lub zdechłych ryb. Jeden rzut oka wystarcza wówczas dla jej poznania. Może ona wprawdzie być zmieszana z dwoma innemi gatunkami dra-

pieźników, trzymającemi się również nad wodą, ale to tylko przez zupełnie nieświadomych rzeczy. Gatunkami temi są: rybołów i łomignat bielik. Pominąwszy jednak, że dwa te gatunki odznaczają się zupełnie odmiennemi sylwetkami, odróżniamy od nich kanię czarną po znacznie mniejszych rozmiarach. Przytem rybołów odznacza się białym spodem ciała, mieniącym się, srebrzystym połyskiem w słońcu. Równie ciemno jak kania, ubarwiony jest łomignat bielik. Tego jednak rozpoznać można po okazałej postaci, a stare osobniki również i po białym ogonie.

Prawie równie łatwo jak kanie, dają się odróżnić w locie wyszołowy. Charakterystyczna ich sylwetka o szerokich skrzydłach i szerokim, zaokrąglonym na końcu ogonie łatwą jest do zapamiętania. Środowiskiem, w którem najczęściej spotykamy myszołowa są pola i brzegi lasów. Myszołów ma lot pozornie dość ciężki, niezbyt szybki lecz wytrwały. Polując na myszy, krąży nad polami, zatrzymując się od czasu do czasu na jednem miejscu i w ten sposób wypatrując zdobyczy. Trzech gatunków myszołowa nie da się rozróżnić w locie. Podobnym zupełnie z sylwetki do myszołowów jest kosmacz północny; jest on jednak jeszcze bardziej ociężały w locie.

Ryc. 31.
Sylwetka gołębiarza.

Również podobną do sylwetki myszołowa jest sylwetka pszczołojada. Pamiętać zawsze należy, że kosmacze spotykają się u nas tylko przez zimową część roku, pszczołojady zaś tylko w lecie.

Zwyczaj krążenia nad polami, wodami i stawami i zatrzymywania się na jednem miejscu, posiadają błotniaki. Łatwo je rozpoznać po smukłych kształtach, poszczególne gatunki są jednak między sobą do rozróżnienia bardzo trudne.

Ryc. 32.
Sylwetka krogulca.

Od wszystkich innych ptaków drapieżnych niezwykle łatwo dają się w locie odróżniać sokoły. Lot ich jest bardzo szybki, a w pogoni za zdobyczą staje się on wprost zawrotnym. Dość powiedzieć, że niema tak szybkiego ptaka, któryby jeden z większych gatunków sokołów nie mógł dogonić. Lecąc w prostym kierunku sokoły wyraźnie poruszają skrzydłami. Ogona nie roztaczają, wskutek czego wydaje się on być bardzo wąski; skrzydła są półksiężycowato wygięte, ostro zakończone.

Najpospolitszym z naszych sokołów jest pustułka. Można ją spotkać wszędzie nad polami, unoszącą się w powietrzu w poszukiwaniu zdobyczy. Co chwila zatrzymuje się ona na jednem miejscu i poruszając szybko skrzydłami, niby jakiś wielki skowronek. wypatruje na ziemi myszy i owadów. Od drzemlika i kobuza łatwo ją rozpoznać po dłuższym ogonie. Zupełnie do niej podobną i niemożliwą do rozróżnienia w locie jest pustułeczka. Oba te gatunki zresztą, w porównaniu do innych sokołów, są dość leniwe w ruchach.

Przeciwieństwem ich jest kobuz. Pozwolę sobie tu przytoczyć o tym ptaku kilka słów znakomitego naszego ornitologa Władysława Taczanowskie-

go: „Z kształtów ciała i ruchów zbliża się do sokoła wędrownego. Szybkością i zwinnością lotu wyrównywa najszlachetniejszym tego rodzaju ptakom: za zdobyczą pędzi z taką szybkością i siłą, że szum, który skrzydłami wydaje o paręset kroków dobrze słyszeć można, a chcąc go w takim razie ustrzelić prędko się trzeba uwinąć. Trzyma się w okolicach polnych poprzegradzanych niewielkiemi gajami i lasami, albo w brzegach dużych lasów przy polach lub łąkach, gdyż wyłącznie poluje w miejscach otwartych. Wyleciawszy z lasu, ciągnie najczęściej ponad samą ziemią i uważa na wszystkie strony, czy gdzie ptaka jakiego nie spostrzeże; albo też siada na widoku, a mianowicie na drzewie lub na jakiejkolwiek bryle wśród pola i siedzi nieruchomo, łebkiem tylko wykręcając na wszystkie strony".

Równie szybki w ataku i zwrotny w ruchach jest drzemlik; odróżnić go można w locie po mniejszym wzroście i stosunkowo krótkich skrzydłach.

O kobczyku pisze Taczanowski co następuje: „Lot ich lekki i zwinny, do natury, pożywienia dobrze zastosowany, gdyż większą część dnia w powietrzu przepędzać muszą. Na żer wylatują nad pola i łąki, przelatując nad niemi, i często trzęsą się w miejscu, jak pustułki, upatrując po trawach drobne istoty, służące im wyłącznie za pokarm. Na upatrzoną zdobycz opuszczają się nagle ze złożonemi skrzydłami i na miejscu porywają. Łowią też w locie skrzydlate owady i pożerają je, podobnie jak kobuz, w powietrzu". Do słów tych dodać można, że kobczyk, uganiający się w powietrzu, przypomina z ruchów jakiegoś wielkiego jerzyka, choć nie jest tak zwinny i lekki w ruchach.

Kończąc wreszcie na jastrzębiach, oddaję znów głos Taczanowskiemu: „Jastrzębie z postaci i obyczajów dosyć są do sokołów zbliżone: równie jak tamte drapieżne, zuchwałe i silne, w locie jednak nie tyle są bystre, innym więc zupełnie sposobem

polują. Nie dopędzają tak szybko zdobyczy, lecz starają się ją najprzód wypatrzeć, i lecąc cichaczem tuż ponad ziemią, napaść znienacka nieprzygotowane do ucieczki, i przestraszoną porwać z ziemi lub też niemogącą dobrze uciekać od strachu gonić zawzięcie i chwytać. Słowem uganiają się raczej za zdobyczą, nie zaś ścigają; zwykle jeżeli ptak bystrego lotu, jak np. gołąb lub bekas, umyka w prostym kierunku, rzadko kiedy jastrząb go dogoni, chyba gdy zdoła się wyżej dostać nad niego; gdyż w takim razie z góry na dół nierównie silniej rozpędzić się może. Lecz gdy ptak zmieszany nagłą napaścią nie może odrazu obrać kierunku ucieczki i kręcić się zacznie, najprędzej padnie ofiarą. Inaczej zupełnie jastrzębie biorą ptaka w locie, niż sokoły: nie uderzają sobą, jak tamte, lecz dognane rzutem łapy chwytają; często ptak wywija się nabok, lecz byle tylko jastrząb mógł nogą dosięgnąć i jednym pazurem zachwycić, już go zwykle dotrzyma, ściągnie pod siebie i w obie łapy obejmuje. Odnosi zwykle zdobyć w spokojne miejsce, lecąc zwykle nad samą ziemią, jeżeli jest za ciężka; żywcem z piór oskubuje i szarpie na sztuki".

Janusz Domaniewski.

MYŚLIWY JAKO ZBIERACZ.

1. UWAGI OGÓLNE O ROBIENIU ZBIORÓW.

Zamiłowanie do robienia zbiorów jest wśród naszych myśliwych dość rozpowszechnione. Zbiory myśliwych można przytem podzielić na kilka grup:

1. Zbiory trofeów myśliwskich wogóle, bez względu na to czy zostały one zdobyte przez zbieracza czy przez kogoś innego.
2. Zbiory trofeów myśliwskich własnych.
3. Zbiory wszelkich możliwych ptaków i ssaków, zabitych na polowaniach bez względu na to czy te ptaki i ssaki przedstawiają objekty myśliwskie czy nie.
4. Zbiory naukowe.

Granice miedzy poszczególnemi typami zbieraczy jest naturalnie bardzo trudno przeprowadzić, a i efekt osiagnięty przez włożoną pracę i koszty bywa najrozmaitszy. Niestety często, szczególniej jeśli chodzi o gromadzenie tak zwanych zbiorów naukowych efekt osiągnięty mija się zupełnie z celem postawionym, czego przyczyną jest brak metody w pracy, no i naturalnie niezdawanie sobie sprawy z tego czem właściwie mają być te zbiory. Niekiedy też myśliwy, który zbiera bez żadnych specjalnych celów, a poprostu dla swej własnej przyjemności, potrafi nagromadzić materjały, które mogą mieć dla nauki znacznie większą wartość,

aniżeli „naukowe" zbiory jakiegoś innego myśliwego.

Wskazanie myśliwym na znaczenie robienia zbiorów wogóle, danie im teoretycznych podstaw i metod, zastosowanie których doprowadzi do tego że każdy zbiór będzie miał mniejszą lub większą naukową wartość, wreszcie podanie garści wskazówek, dotyczących preparowania — oto cel niniejszego artykułu.

Cechą ujemną ogromnej większości naszych zbiorów jest brak należytej ścisłości w kolekcjonowaniu. Nawet największe, najbogatsze zbiory których pochodzenie nie jest dokładnie wiadomo, nie przedstawiają wartości naukowej, a przeciwnie niewielki zbiór, byle dokładnie etykietowany może mieć dla nauki bardzo duże znaczenie.

Warunkiem nieodzownym przy robieniu jakichkolwiek zbiorów jest dokładne ich etykietowanie. Każdy więc okaz powinien być zaopatrzony w etykietkę na której dokładnie i czytelnie muszą być wypisane następujące dane: 1 — płeć okazu, 2 — data zabicia, 3 — miejsce zabicia (z podaniem gminy, powiatu i województwa), 4 — imię i nazwisko tego, kto dany okaz zdobył.

Etykietowania zbiorów nie należy zaniedbywać; nigdy nie należy go odkładać. Dla zbieracza zdobycie okazu i zaetykietowanie go musi stanowić jedną całość.

Etykietka dołączona do każdego okazu winna wyglądać w sposób następujący:

Somianka, gm. Somianka, pow. Pułtusk,
woj. Warszawa

♂. 11.X.1931 leg. J. Domaniewski

U góry pozostawiono tu miejsce na wpisanie nazwy gatunkowej zdobytego okazu. Znak ♂ oznacza samca, znakiem ♀ oznaczamy samicę. U ptaków poza okresem rozmnażania, szczególniej u ptaków młodych, często płeć nie da się określić, wtenczas stawiamy na etykietce znak ⊖ lub też zaznaczamy w jakikolwiek sposób, że płci nie można było określić.

Zanim przejdę do podania wskazówek dotyczących robienia rozmaitego rodzaju zbiorów, zwrócę tu uwagę na jedno naukowe zagadnienie w rozstrzygnięciu którego myśliwi mogą i powinni odegrać decydującą rolę.

Jeśli będziemy porównywali szereg okazów jednego gatunku, pochodzących np. z rozmaitych okolic Europy, to często nie będziemy mogli między niemi zauważyć żadnej różnicy. Wszystkie te okazy, jeśli naturalnie weźmiemy pod uwagę różnice płci, różnice wynikające z wieku i pory roku, oraz zmienność indywidualna, będą do siebie zupełnie podobne. Do takich ptaków należy np. dubelt *(Capella media)* (L a t h.)) lub łomignat bielik *(Haliaeetus albicilla)* (L.)). Przeważnie jednak okazy jednego gatunku, pochodzące z różnych części jego krainy rozmieszczania, różnią się mniej lub więcej wyraźnemi szczegółami budowy lub ubarwienia. Tak np. w Europie, zachodniej Azji i północnej Afryce da się odróżnić conajmniej 7 form geograficznych kruka *(Corvus corax)* (L i n n), różniących się między sobą rozmiarami, budową dzioba i szczegółami ubarwienia. Krogulce *(Accipiter nisus* (L i n n.) w różnych okolicach Europy różnią się między sobą, tož samo jarząbki *(Tetrastes bonasia* (L i n n.), głuszce *(Tetrao urogallus* L i n n.), kuropatwy *(Perdix perdix* (L i n n.) i t. d.

Dla nauki jest naturalnie bardzo ważną rzeczą wykrywanie tych różnic, a co zatem idzie ustalanie ras geograficznych, czyli podgatunków, wyznaczenie ich dokładnego geograficznego rozmieszczenia i t. d. Jest ono ważnem zarówno w sto-

sunku do gatunków rzadkich, jak i pospolitych Dla nauki bowiem każdy gatunek jest jednakowo interesujący.

Otóż nagromadzenie w muzeach możliwie największej ilości osobników, pochodzących z różnych okolic ma ogromne znaczenie. W tem właśnie mogą pomóc myśliwi. Gromadzenie takich materjałów i ich opracowywanie jest jednem z głównych zadań **Państwowego Muzeum Zoologicznego** (Warszawa, Krakowskie Przedmieście 26/28). Każdy okaz, dokładnie zaetykietowany i nadesłany pod tym adresem będzie przyjęty z największą wdzięcznością. Podkreślam tu jeszcze raz, że muzea bynajmniej nie poszukują jakichś okazów specjalnie rzadkich. Zbierają one wszystko, każde najpospolitsze zwierzę, wiewiórka, zając, wróbel, kuropatwa czy wrona ma dla muzeum swoje znaczenie.

Na zachodzie, jak również i w Rosji, by nie cytować już tutaj krajów pozaeuropejskich, gdzie kontakt między myśliwemi i instytucjami naukowemi jest daleko większy niż u nas, a niekiedy bardzo żywy, muzea są napełnione właśnie takiemi zbiorami, ofiarowanemi przez myśliwych. W Polsce, niestety, otrzymanie przez muzeum jakiegoś okazu od myśliwego jest zjawiskiem tak rzadkim, że niemal wyjątkowem. Niewątpliwie takie ukształtowanie się stosunków u nas wynikło z tego, że nasze instytucje naukowe były albo zagarnięte przez rządy zaborcze, albo też, nie mając dostatecznego poparcia tych rządów, nie mogły się należycie rozwijać. Należy jednak przypuszczać, że obecnie sprawa ta ulegnie zmianie na lepsze.

Po tych kilku uwagach wstępnych przejdę do rozpatrzenia poszczególnych części, interesującego nas tematu.

2. ZBIERANIE ROGÓW.

Zaczynam od zbierania rogów, gdyż takowe są uważane za najcenniejsze trofea myśliwskie, a zbiory ich są najbardziej rozpowszechnione po-

śród myśliwych. Niestety poroża zbierane tak, by przedstawiały one jakąkolwiek wartość naukową, lub chociażby myśliwską są bardzo rzadkie. Wynika to z nieumiejętnego postępowania z trofeami. A jednak niema nic łatwiejszego jak kolekcjono-

Ryc. 1.
Prawidłowo zachowany wieniec. (Rogi 44-aka z Rominten).

Ryc. 2.
Rogi obcięte prawidłowo.

wanie rogów i przechowywanie ich tak, by przedstawiały one pełną wartość.

Przedewszystkiem więc robią myśliwi błąd zaraz przy obcinaniu poroży, przez zostawianie przy rogach zbyt małej ilości kości. Właściwie obecnie nie powinno się już praktykować obcinania rogów.

Winno się je zachowywać z całą czaszką, włączając w to i dolną szczękę. Rogi w ten sposób zachowane, szczególniej wtedy, gdy kości są dobrze wybielone, przedstawiają się daleko ładniej, czy to wtenczas gdy są zawieszone bezpośrednio na ścianie, czy też nawet gdy są przymocowane do tarczy. Mają one też znacznie większą wartość naukową. Czaszka zachowana przy rogach w całości daje bowiem możność dokładnego zbadania naukowego poszczególnych kości, których wzajemne stosunki mają znaczenie systematyczne. Już jednak i ze względów myśliwskich zachowanie czaszki w całości ma duże znaczenie; pozwala bowiem na określenie wieku rogacza czy byka.

Ryc. 3.
Rogi obcięte nieprawidłowo.

Niektórzy myśliwi, szczególniej starszej daty, mają jednak w obcinaniu rogów specjalne upodobanie. Obcinając je jednak winni to już czynić prawidłowo, to znaczy tak, by kości nosowe były w całości zachowane. Prawidłowo obcięte rogi widzimy na rycinie 2, nieprawidłowo obcięte na rycinie 3-ej.

Rzeczą bardzo ważną, zarówno ze względów estetycznych, jak i konserwatorskich, jest dokładne oczyszczenie czaszki z krwi, mięśni, ścięgien i ..uszczu. W tym celu po oddzieleniu czaszki od szyi, ściągamy z niej skórę, oczyszczamy zgrubsza z mięśni, kładziemy ją do wody na tak długo aż części miękkie ulegną zupełnemu wymacerowaniu. Należy przytem uważać, by w wodzie była zanużona tylko czaszka; rogi powinny pozostać nad powierzchnią. W czasie macerowania zmieniamy od czasu do czasu wodę. Po dokładnem wymacerowaniu kładziemy czaszkę do benzyny, w której ulegają rozpuszczeniu tłuszcze. Po wyleżeniu się w benzynie czaszka gotowa jest do przechowania.

Jest to jednak sposób dość kłopotliwy i nieprzyjemny o tyle, że przy macerowaniu otrzymujemy bardzo niemiły odór. Cała zaś historja trwa bardzo długo. Z tego względu poleciłbym raczej inny sposób. Mianowicie po obciągnięciu czaszki ze skóry i oczyszczeniu jej zgrubsza z mięśni, kładziemy ją do garnka i gotujemy tak długo, aż będiemy mogli zupełnie dokładnie, przy pomocy noży i pincet, dokładnie oczyścić ją z części miękkich. Należy też pamiętać o dokładnem usunięciu mózgu, co robimy przy pomocy drutu. Jeśli po wymoczeniu w benzynie czaszka nie jest dostatecznie biała, kładziemy ją do wody utlenionej, płynu, który z łatwością możemy dostać w każdej aptece lub w składzie aptecznym. Po przetrzymaniu czaszki w tym płynie 1 — 2 dni kości ulegają zupełnemu wybieleniu Nawet stare czaszki można w ten sposób wybielać. Należy jednak bardzo u-

ważać, by w płynie tym nie zamaczać rogów, tracą one bowiem przez to barwę.

Istnieją rozmaite sposoby nadawania rogom pięknej ciemnej barwy. Sposobów tych naturalnie tutaj nie podaję. Uważam, że stosowanie ich przynosi tylko ujmę myśliwemu. Każde zresztą fałszerstwo zasługuje zawsze na napiętnowanie.

Teraz należy zaopatrzeć czaszkę w etykietkę, która powinna być tak przymocowana, by nie była widoczna nazewnątrz; niezależnie zaś od tego na przodzie czaszki wypisujemy tuszem lub lakierem datę zabicia i nazwę rewiru, w którem trofeum zostało zdobyte. Osadzenie czaszki na desce najlepiej jest powierzyć preparatorowi, można to jednak zrobić i samemu. Trzeba jednak pamiętac, że rogi winny być umocowane przy pomocy dwuch śrubek, wkręcanych z tyłu, od strony tarczy. Śruby winny być tak wkręcane, by można je było z łatwością odkręcić i czaszkę z tarczy zdjąć. Ma to szczególniej ważne znaczenie przy przesyłaniu rogów na wystawy: — przy sądzeniu bowiem rogi muszą być zawsze zdjęte z tarczy.

Myśliwy nie powinien strzelać do rogacza czy byka w czasie gdy takowy ma rogi pokryte scypułem. Niekiety jednak ma się do czynienia z takiemi rogami, w szczególności u myłkusów. Rogi zdobyte w scypule bezwarunkowo wraz z nim powinny być zachowane.

W tym celu po tylnej stronie rogów na całej ich długości nacinamy scypuł i następnie bardzo ostrożnie ściągamy go z rogów. Rogi, szczegolniej wtenczas gdy nie są jeszcze dostatecznie stwardniałe nacieramy delikatnie mieszaniną soli kuchennej i ałunu. Toż samo robimy z wewnętrzną powierzchnią scypułu. Musimy jednak pamiętać o tem, by scypuł nie leżał zbyt długo w soli; w każdym razie zabieg ten należy tak wykonywać, by scypuł nie zaczął się ssychać. Po dokładnem oczyszczeniu rogów i scypułu z soli, smarujemy jedno i drugie nasyconym rostworem wodnym

natrium arsenicosum, poczem naciągamy scypuł na nowo i zeszywamy go wzdłuż szwów. Po wyschnięciu możemy ściegi zdjąć. Wtenczas też czyścimy scypuł miękką szczotką umoczoną w alkoholu, a po wyschnięciu takowewgo suchą szczotką.

U myłkusów oraz u rogaczy, czy byków, których rogi pod scypułem nie uległy jeszcze dostatecznemu stwardnieniu, zabieg ten jest do wykonania dość trudny. Postępujemy wówczas naogół podobnie, przyczem dążymy do jaknajsilniejszego odwodnienia części miękkich rogów przy pomocy soli i ałunu. Części bardzo miękkie, galaretowate usuwamy, a na ich miejsce nakładamy glinę, którą odpowiednio modelujemy.

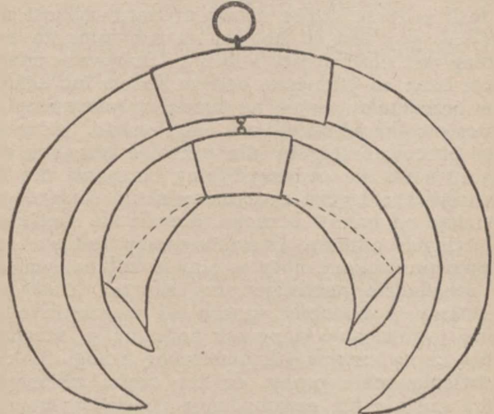
3. ZBIERANIE SZABEL DZICZYCH.

Zbieranie szabel dziczych jest powszechnie praktykowane. Nie przedstawia ono żadnych specjalnych trudności. Po wyciągnięciu szabel i fajek należy wnętrze ich zalać parafiną, co ma na celu zapobiegnięcie ich poźniejszemu pękaniu. Następnie szable wraz z fajkami oddajemy do oprawy jubilerowi. Powszechnie praktykowane jest oprawianie w srebro tak jak to widzimy na rycinie 4. Na oprawie winna być wypisana data zabicia oraz miejscowość. Rzeczą bardzo ważną, na którą niestety myśliwi nie zwracają uwagi, jest oprawienie szabel w ten sposób, by przez wycięty otwór w oprawie widać było dokładnie długość szabel i fajek. Ma to znaczenie na wystawach, gdzie przy sądzeniu szabel brana jest pod uwagę długość takowych.

4. ZBIERANIE SSAKÓW W CAŁOŚCI.

Bardzo mało mamy takich myśliwych, którzyby przechowywali w całości zdobyte przez się ssaki. Zwykle ssaki, które mają być przechowane w całości są oddawane do wypchania. Nie każdy jednak potrafi wierzę do tego celu odpowiednio przygotować i zabezpieczyć.

Otóż zabity okaz ssaka, który mamy zamiar w przyszłości wypchać, przedewszystkiem powinniśmy dokładnie wymierzyć. Należy wziąć następujące pomiary: 1. długość całkowitą od końca nosa do końca ogona wraz z włosami końcowemi tego ostatniego; długość tą bierze się przy pomocy taśmy, którą w czasie mierzenia przyciskamy do ciała, 2. długość całkowitą do nasady ogona, 3. obwód w klatce piersiowej, 4. obwód w okolicach

Ryc. 4.
Szable i fajki oprawne w srebro.

brzucha, 5. obwód szyi u nasady, 6 obwód szyi koło głowy. Pomiary innych części ciała są również bardzo pożądane, zarówno jak waga przed i po wypatroszeniu.

Po zapisaniu tych danych na etykietce, na której prócz tego zapisujemy płeć zwierzęcia, oraz

miejsce i datę zabicia, przystępujemy do ściągania skóry. Ze ściąganiem skóry, szczególniej w czasie upalnym nie należy zbytnio zwlekać. Jeśli jednak skóry nie ściągamy bezpośrednio po zabiciu musimy jakiś czas odczekac aż minie tężec pośmiertny i ciało stanie się znowu wiotkiem.

Zanim zaczniemy ściągać skórę, szczególniej u okazów niewielkich, winniśmy zatkać otwory gębowy i odbytowy watą lub pakułami tak by zawartość przewodu pokarmowego nie wydostawała się nazewnątrz przy preparowaniu.

Jeśli zwierzę, które mamy preparować jest niewielkie, gdy jest to np. tchórz lub kuna to cały zabieg jest dość prosty i łatwy. Ułożywszy mianowicie okaz na grzbiecie, ostrym nożem lub skalpelem przecinamy skórę na brzuchu, począwszy od końca mostka aż do otworu odbytowego. Skórę należy przecinać tak, by nie przeciąć leżących pod nią mięśni i nie otworzyć jamy brzusznej. Po dokonaniu tego cięcia, zaczynamy skórę ściągać, poczynając od boków brzucha. dopóki nie dojdziemy do tylnych odnoży. Oswobodziwszy takowe częściowo przecinamy nogę w stawie kolanowym, tak że przedudzie pozostaje przy skórze. Następnie odcinamy w podobny sposób od wewnątrz ogon. Teraz, odwracając ją powoli nazewnątrz, ściągamy skórę ze zwierzęcia jak pończochę z nogi. W celu ułatwienia sobie pracy, do tej części zwierzęcia, która została już oswobodzona ze skóry, możemy przywiązać sznurek i takowy przytwierdzić szydłem do stołu preparacyjnego lub zawiesić na gwoździu.

Doszedłszy do odnóży przednich odcinamy takowe w stawie łokciowym, następnie zaś odcinamy małżowiny uszne przy ich nasadzie. Ściągając skórę z głowy należy uważać, by nie uszkodzić powiek i warg.

Krwawiące, czy też wogóle zanieczyszczające się miejsca zasypujemy w czasie pracy trocinami lub suchym drobnym piaskiem.

Oddzieliwszy skórę od ciała przystępujemy do dokładnego oczyszczenia jej z mięśni, ściegien i tłuszczu. W tym celu musimy ściągnąć całkowicie skórę z odnóży i z ogona. Z odnóży winniśmy się starać ściągnać skórę aż do pazurów. Jeśli to okażę się niemożliwem musimy naciąć od spodu dłonie i stopy i przez uczyniony w ten sposób otwór wyciągnać wszystkie ściegna. Zanim weźmiemy się do ściągania ogona musimy do jego końca mocno przywiązać kawałek sznurka, ułatwi nam to później odwracanie ogona z powrotem. Wrazie niemożności ściagnięcia ogona nacinamy go od spodu i w ten sposób wyjmujemy, znajdujące się pod skórą mięśnie i kości.

Ukończywszy ściaganie kończyn i ogona, usuwamy z wewnetrznej powierzchni skóry, przylegaiacą do niej tkankę tłuszczową oraz mięśnie podskórne. Robimy to przy pomocy noża i trocin, wzglednie mąki kartoflanej, którą wciąż skórę posypujemy.

Po ostatecznem oczyszczeniu skóry, odwracamy ją włosem nazewnątrz i myjemy w wodzie z krwi, a następnie w benzynie z tłuszczu Po umyciu suszymy, posypując suchemi trocinami. Wysuszoną skórę, oraz zachowane przy niej kości smaruiemy roztworem arszeniku (Natrium arsenicosum). Smarować należy bardzo dokładnie, tak by cała wewnetrzna powierzchnia skóry oraz kości były pociagniete roztworem. Nasmarowaną skórkę pozostawiamy przez parę godzin w spokoju, by arszenik mógł dobrze w nią wsiąknać.

Teraz bierzemy kawałek miękkiego drutu i popociągnawszy go zatrutą arszenikiem gumą arabską, owijamy go nastepnie cienko pakułami tak, by mógł się on zmieścić do wnętrza ściagnietego ogona. Drut powinien być tak długi, by siegał poprzez całą długość tułowia aż do głowy. Nastepnie owijamy kości kończyn pakułami i naciagamy na nie skórę. Ostateczną czynnością jest

owinięcie drutu w tułowiu pakułami na grubość tułowia i zaszycie otworu na brzuchu.

Z czaszką postępujemy tak, jak to było opisane powyżej (przy rogach), poczem przywiązujemy ją wraz z etykietką do skórki. By okaz miał pełną wartość naukową trzeba dołączyć doń nie tylko czaszkę, ale wszystkie kości, naturalnie po usunięciu z nich (robimy to tak samo jak z czaszką) części miękkich, ulegających zepsuciu.

Zasada preparowania skór dużych ssaków, jak np. sarny, jelenia, niedźwiedzia i t. p. jest naogół taka sama. Ściąganie skóry ułatwiamy tu sobie jednak w ten sposób, że podłużne cięcie prowadzimy nietylko wzdłuż brzucha, ale również i wzdłuż piersi aż do szyi. Pozatem przeprowadzamy również ciecia wzdłuż wewnętrznych powierzchni kończyn. U zwierząt posiadających rogi, jak np. u jelenia, musimy też przeciąć skórę na karku, oraz dokoła rogów, by przez ten otwór móc następnie wyciagnąć rogi.

Dokładne oczyszczenie skóry większych ssaków z tłuszczu i innych tkanek jest rzeczą mozolną i uciążliwą. Niemniej jednak czynność tę należy przeprowadzić bardzo starannie, gdyż inaczej skóra łatwo ulega zepsuciu. Szczególną uwagę należy przytem zwracać na uszy, które należy odwrócić nawewnątrz, zaarszenikować i przełożywszy pakułami lub papierem odwrócić zpowrotem. Przed zaarszenikowaniem, szczególniej w czasie wilgotnym, lub też wogóle w miejscowościach wilgotnych, dobrze jest włożyć skóre do alkoholu denaturowanego, lub też natrzeć dobrze solą i tak natartą potrzymać kilka dni.

Skóry wielkich ssaków po zaarszenikowaniu nie wypychamy pakułami, lecz przechowywujemy je rozpłaszczone, względnie złożone. Wypychane zajmowałyby zbyt wiele miejsca.

Skóry zakonserwowane w powyższy sposób mogą leżeć przez długie lata, poczem każdego czasu mogą być przez preparatora wypchane.

Jeżeli skóra ma pójść do wypchania z bardzo niedługim czasie (po kilku dniach), to zabiegi około jej konserwacji są niepotrzebne. Wystarczy wtenczas skórę ściągnąć i wraz z kośćmi kończyn i czaszką wysłać preparatowi. Jeśli jest to jednak ciepła pora roku, koniecznem jest zabezpieczenie jej solą przed rozkładem. Specjalną uwagę należy przytem zwrócić na uszy i ogon. Najlepiej jest jednak dostarczyć preparatowi do wypchania zwierzę w całości, gdyż wtenczas może on sobie wziąć dokładnie potrzebne mu pomiary, oraz ewentualnie wymodelować poszczególne części ciała przed nakryciem ich skórą.

Wypychając okazy do zbiorów naukowych, szkielet wraz z czaszką pozostawiamy osobno, a części te w wypchanem zwierzęciu zastępujemy sztucznem rusztowaniem. Szczególniej ważnem jest zachowanie osobno czaszki, bez której dokładne oznaczenie gatunku częstokroć nie jest możliwem.

Jak już przedtem zaznaczyłem, zbieranie ssaków w całości nie jest naogół przez myśliwych praktykowane. Wyjątkowo tylko zamożniejszy myśliwy daje do wypchania jakiś cenniejszy okaz.

Dość często natomiast praktykowane jest zbieranie skór. Stanowią one cenne trofea, zbieranie ich nie jest przytem rzeczą kosztowną. Po ściągnięciu trzeba oddać skórę do wyprawy. By miała ona naukową wartość, trzeba jednak dołączyć do niej etykietkę, oraz koniecznie zachować czaszkę. Naturalnie czaszka musi być również datowana i powinna na etykietce mieć ten sam numer zbioru co skóra, by dokładnie było wiadomem, która czaszka w zbiorze do której skóry należy.

Tych myśliwych wreszcie, którzy skóry zabitych przez się zwierząt przeznaczają do celów utylitarnych zachęcałbym bardzo do zbierania samych czaszek. Czaszki takie, naturalnie dokładnie datowane, mają wartość naukową, nie taką wprawdzie jak cały szkielet ze skórą, niemniej jednak bardzo dużą.

5. Zbieranie ptaków.

Zbieranie ptaków jest wśród myśliwych bodaj najbardziej rozpowszechnione. Szczególniej ptaki drapieżne, niektóre brodzące oraz pływające, są chętnie oddawane do wypchania. Niestety w ten sposób, jak to jest powszechnie praktykowane, zbiory te nie mogą przynieść ani nauce pożytku, ani też ich właściciele nie mają z nich wielkiej pociechy. Okaz wypchany, powieszony na ścianie, lub postawiony na szafie, ulega bardzo szybko zniszczeniu i zwykle po kilku, w najlepszym razie po kilkunastu latach wędruje na śmietnik lub do pieca. W ten sposób nieraz bardzo cenne dla nauki okazy ulegają zniszczeniu. A jednak tak łatwo jest je ocalić! Jeśli myśliwy chce już konieczne zbierać ptaki wypchane, to powinien sobie w tym celu sprawić szafę i tam swe trofea umieszczać. Szafa taka jeśli ma być oszklona, winna mieć bezwarunkowo dające się łatwo zasuwać, ciemne firankí Firanki te powinny być stale zasunięte, albowiem bardzo wiele ptaków pod wpływem światła zmienia barwy, które przedewszystkiem silnie blakną. Ten sposób tworzenia zbiorów jest jednak i bardzo kosztowny i niepraktyczny. Ptaki wypchane zajmują dużo miejsca i są nawet w szafach (zwykle niedostatecznie szczelnych) narażone na zniszczenie. To też obecnie powszechnie przyjętem jest przechowywanie zbiorów ornitologicznych w skórkach. W skórkach przechowują też swoje zbiory i muzea, a nawet okazy dawniej wypchane demontuje się obecnie. Wędrują one do szuflad i pudeł, gdzie są i lepiej zabezpieczone i łatwiej dostępne przy badaniach. Zbiory ptaków w skórkach zajmują też bardzo mało miejsca.

Zbiory takie może robić każdy, nawet najmniej zamożny myśliwy. Jeśli zbiór będzie prowadzony dokładnie, to zawsze będzie posiadał pewną, zależnie od swej wielkości, naukową i materjalną wartość. W swoim czasie (w testamencie każdego zbieracza jest na to dość miejsca) winien on natu-

ralnie znaleźć się w jakiemś poważnem muzeum, gdzie po opracowaniu przez specjalistę, utrwali zbieraczowi imię w nauce. To ostatnie przyniesie, jak sądzę każdemu myśliwemu więcej przyjemności, niż spoglądanie przez kilka krótkich lat na jakąś połamaną przy okurzaniu czaplę lub jastrzębia z powykrzywianemi pokracznie skrzydłami.

Jednak i myśliwy sam, nawet nie mając specjalnego przyrodniczego przygotowania, może ze zbieracza stać się naukowcem. Może on szczególniej przy pomocy specjalisty ornitologa przejść z czasem do opracowywania swych zbiorów i do ogłaszania rezultatów swej pracy drukiem. Każdemu myślowemu, któryby chciał wkroczyć na tą drogę służe jaknaichętniej swą radą i pomocą.

Śpieszę też w tem miejscu podkreślić, że w nauce znamy cały szereg wybitnych uczonych, którzy w ten sposób właśnie, bez fachowego przygotowania, rozpoczeli swą pracę Tak właśnie, jako myśliwy - zbieracz rozpoczął ja znakomity. wszechświatowej sławy ornitolog Władysław Taczanowski. Umarł zaś na poważnem stanowisku naukowem, jako kustosz naiwiekszego w kraju muzeum, odznaczony tytułem doktora honoris causa i członkostwami wielu najpoważniejszych instytucyj naukowych. Nie dyplom prowadzi do badań naukowych, a zamiłowanie, praca i zdolności.

Przeidę teraz do omówienia wskazówek jak należy zbierać i przechowywać zbiory ptaków. Zaznaczam zgóry, że tak samo jak w rozdziale o ssakach, o wypychaniu nie będę tu mówił zupełnie. Poprzestanę na podaniu wskazówek jak należy preparować skórki.

Zacznę od wymienienia tych rzeczy, które są niezbędne przy preparowaniu. Są to mianowicie:

1. Szydło.
2. Skalpele, czyli ostre preparacyjne nożyki na specjalnych obsadach. Skalpeli należy mieć kilka sztuk rozmaitej wielkości, conajmniej

zaś dwa — jeden do większych, a jeden do mniejszych ptaków.

3. Nożyczki o krótkich kilkucentymetrowych ostrzach. Jedno z ostrzy winno być tępo zakończone.
4. Pincety czyli specjalne szczypczyki. Powinno się ich mieć kilka rozmiarów oraz z rozmaitemi — tępemi lub ostremi — końcami.
5. Igły.
6. Szpilki.
7. Pendzelki conajmniej dwóch wielkości, jeden do smarowania ptaków większych, drugi do mniejszych.
8. Mąka kartoflana.
9. Arszenik. Najlepiej silny roztwór Natrium arsenicosum w wodzie.
10. Papier cienki, lecz dostatecznie sztywny. Doskonale nadaje się do tego celu papier ze starych zeszytów.
11. Cienki karton do etykietek.
12. Patyczki rozmaitej długości i grubości. Patyczki te przy preparowaniu mniejszych ptaków mogą być doskonale zastąpione przez słomki.
13. Wata.

Preparowanie ptaków, podobnie jak preparowanie ssaków, ma na celu usunięcie tych wszystkich części, które ulegają zepsuciu, a zachowanie tych, które bez zepsucia przez czas dłuższy zachować się dają.

Ptaki, które są przeznaczone do zbiorów zaraz po zabiciu winny być odpowiednio traktowane. Zabitego ptaka należy więc dokładnie obejrzeć i wszystkie krwawiące miejsca zasypać drobnemi trocinami, lub też suchym, czystym, bardzo drobnym piaskiem. Jeśli czas nie jest zbyt gorący najlepiej jest zabitego ptaka zawinąć w gazetę i schować do torby lub plecaka. Trzeba jednak uważać by nie pogiąć mu skrzydeł i ogona. Latem, gdy

jest gorąco nie należy ptaków zawijać w papier, gdyż łatwo ulegają one w ten sposób zepsuciu. Najlepiej jest wtenczas przytraczać je za nogi (nie za głowę) do torby.

Bezpośrednio po zastrzeleniu należy zanotować barwę nóg, dzioba i oczu ptaka. Szczególniej ważnem jest to u gęsi u których należy dobrze rozróżniać następujące barwy: czerwoną (krwistą), pomarańczową, różową i żółtą. Poszczególne gatunki gęsi dają się odróżniać niekiedy tylko po barwie nóg i dziobów. Jeśli więc zaniedbamy zanotować te barwy zaraz po zabiciu (barwa ta ulega zmianie bardzo szybko, niekiedy już w pół godziny po śmierci ptaka), to narażamy się na to, że w przyszłości gęsi tej nie będziemy już mogli dokładnie oznaczyć.

Nie należy nigdy obciągać ptaka zaraz po zabiciu, albowiem krwawi on wówczas bardzo, a uchodząca krew plami pióra. Trzeba więc poczekać czas pewien aż skrzepnie krew i minie tężąc pośmiertny.

Pierwszą czynnością wstępną przy preparowaniu jest przeciągnięcie przez nozdrza ptaka (przy pomocy igły) nitki, która powinna być conajmniej długości szyi. Końce tej nitki związujemy z sobą.

Do otworu gębowego ptaka wkładamy nieco waty tak by weszła ona wgłąb gardzieli; na watę tę sypiemy nieco mąki kartoflanej, poczem płycej już wkładamy jeszcze jeden kawałek waty. Również i otwór odbytowy zatykamy watą.

Kładziemy teraz ptaka na grzbiecie i wziąwszy skrawek papieru o szerokości nieco mniejszej niż długość tułowia ptaka, opasujemy go tym papierem i spinamy papier szpilką. Zdejmujemy utworzoną w ten sposób obrączkę papierową i odkładamy ją na bok; będzie nam ona potrzebną dopiero przy składaniu skórki.

Po tych czynnościach wstępnych przystępujemy do preparowania, podczas którego rozróżniamy trzy kolejne czynności: 1 — zdejmowanie i od-

tłuszczanie skórki, 2 — mycie skórki, 3 — składanie skórki.

1. Zdejmowanie skórki.

Kładziemy ptaka na stole, głową zwróconego w kierunku naszej lewej ręki. Przy pomocy palcy, pomagając sobie dmuchaniem, rozsuwamy pióra na dolnej części piersi i na brzuchu. Ostrym skalpelem prowadzimy cięcie począwszy od połowy długości ptaka w kierunku otworu kloaki, nie dochodząc jednak do tej ostatniej. Prowadząc to cięcie należy uważać, by nie przeciąć warstwy mięśni podskórnych i nie otworzyć jamy brzucha. W razie otworzenia jamy brzucha należy zasypać takową mąką kartoflaną.

Wogóle mąki kartoflanej, przy preparowaniu używamy bezustannie. Zanurzamy w niej palce, by się nam nie lepiły, a te części ptaka, które zostały obnażone ze skóry natychmiast posypujemy mąką. Jest to rzecz bardzo ważna, o której nie można zapominać. Mąka kartoflana bowiem zapobiega sklejaniu się piór i chroni je przed powalaniem.

Zrobiwszy wyżej opisane cięcie, palcami, a u mniejszych ptaków przy pomocy pincety ściągamy ostrożnie skórę na boki ciała. Należy przytem uważać by ściągać całą skórę, a nietylko nabłonek.

Odchylając skórę na bok dostajemy się wreszcie do nogi; usuwamy z niej skórę tak, by odsłonić całkowicie staw między kością udową i kośćmi goleni. Staw ten przecinamy nożyczkami. Toż samo robimy z drugą nogą. Należy jednak uważać, by nie przeciąć przytem skóry.

Teraz w dalszym ciągu staramy się na możliwie największej przestrzeni, w tylnej okolicy tułowia, oddzielić skórę od leżących pod nią mięśni; w szczególności oddzielamy skórę w okolicach kloaki. Uczyniwszy to unosimy ptaka w górę i opierając go o stół w ten sposób, że jest on ku nam

zwrócony plecami, odchylamy skórę z kolic kloaki ku sobie i nożyczkami bardzo ostrożnie (jest to najtrudniejszy moment w ściąganiu skórki) przecinamy kości ogonowe. Cięcia tego należy tak dokonać, by nie przeciąć skóry nad ogonem. Początkowo wydaje się to bardzo trudnem, przy pewnej wprawie jednak udaje się to cięcie zawsze. Również przy pomocy nożyczek przecinamy, znajdujące się w tej okolicy mięśnie.

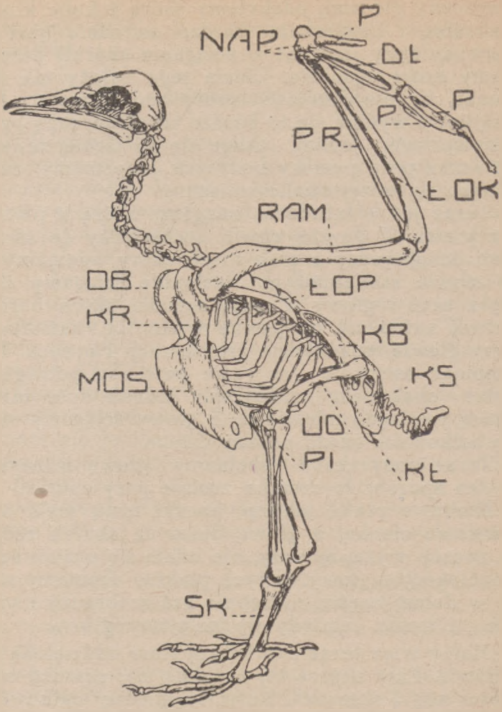
Teraz już z łatwością ściągamy skórę z pleców i z piersi. W pewnej chwili dochodzimy do skrzydeł; ściągnąwszy z nich nieco skóry odcinamy je w stawie ramieniowym. Następnie ściągamy skórę z szyi i głowy. Z szyi schodzi skóra bardzo łatwo, natomiast na pewne trudności natrafiamy przy głowie, mianowicie przy uszach i oczach. Postępując ostrożnie i w razie potrzeby pomagając sobie skalpelem oddzielamy jednak dość łatwo skórę i w tych miejscach. Z głowy ściągamy skórę całkowicie aż do nasady dzioba.

Teraz nożyczkami obcinamy głowę u nasady w ten sposób, że czaszka zostaje przy skórce.

Niektóre ptaki, jak np. kaczki mają szyję stosunkowo cienką, a głowę dużą, na skutek czego, w sposób wyżej opisany, nie udaje się u nich ściągnąć skóry z głowy. U tych ptaków obcinamy szyję w dolnej części, następnie zaś zrobiwszy nacięcie na karku tamtędy wydostajemy głowę.

Mamy więc teraz skórkę zupełnie oddzieloną od tułowia. Przy skórce tej znajdują się: czaszka oraz kości nóg i skrzydeł. Kości te musimy całkowicie oczyścić z mięśni.

Zaczynamy od nóg. Z takowych ściągamy skórę tak daleko jak sięga opierzenie, a następnie przy pomocy nożyczek i skalpela usuwamy mięśnie. Jeśli mamy do czynienia z większym ptakiem np. z jastrzębiem lub czaplą to musimy usunąć ścięgna całkowicie i z dolnej części nóg. W tym celu nacinamy skalpelem skórę na podeszwie i przez ten otwór szydłem wyciągamy te ścięgna.

Ryc. 5.

Szkielet sępa ścierwnika. *Neophron percnopterus.* OB — obojczyk; KR — kość krucza; ŁOP — łopatka; MOS — mostek; KB — kość biodrowa; KS — kość siedzeniowa; KŁ — kość łonowa; RAM — kość ramieniowa; PR — kość promieniowa; ŁOK — kość łokciowa; NAP — kości napięstka; DŁ — kości dłoni; P — kości palców; UD — kość udowa; PI — kość piszczelowa; SK — skok.

Ze skrzydeł ściągamy skórę przy pomocy paznokci. Tu trzeba pamiętać, by usunąć mięśnie nietylko z kości ramieniowej, ale również i z kości przedramienia (łokciowej i promieniowej). U większych ptaków usuwamy również niewielkie mięśnie kości dłoni i palców (patrz rvc. 5). Czynność ta dokonywujemy jednak już po odwróceniu skórki, przed myciem. Mianowicie odgarnąwszy pióra na spodzie skrzydła, robimy wzdłuż tych kości niewielkie cięcie i tamtędy przy pomocy skalpela, nożyczek i pincety usuwamy mięśnie.

Oczyszczamy teraz czaszkę. Nasadę jej obcinamy przy pomocy nożyczek. Usuwamy język. Przy pomocy pincety wyjmujemy mózg. Mięśnie zeskrobujemy skalpelem, tymże skalpelem wyjmujemy oczy.

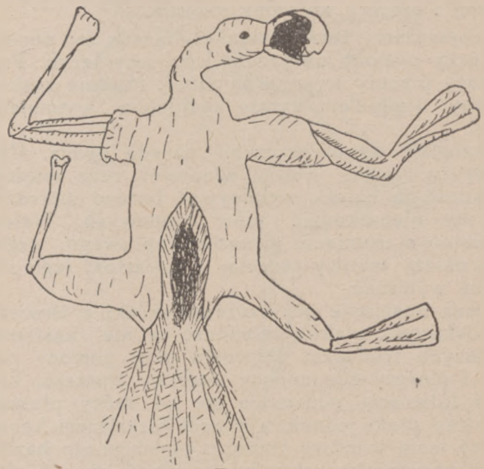
Pozostaje do oczyszczenia nasada ogona. Usuwamy tu resztki kości ogonowej, oraz mięśnie. Czynność tą należy wykonywać bardzo ostrożnie, tak by nieuszkodzić piór ogonowych. Należy pamiętać o usunięciu gruczołu kuprowego; względnie należy takowy przeciąć i zawartość jego starannie wycisnąć.

Teraz następuje oczyszczenie skórki z tłuszczu. U większości ptaków czynność ta nie nastręcza większych trudności. Poprostu przy pomocy palców i pincety zdejmujemy warstwy tłuszczu, które z łatwością oddzielają się od skóry płatami. Niektóre ptaki jednak, a przedewszystkiem kaczki i nury mają warstwę tłuszczu podskórnego bardzo silnie rozwiniętą i szczelnie przyrośniętą do skóry. Odtłuszczanie tych ptaków jest bardzo mozolne i trwa długo. By np. starannie oczyścić kaczkę z tłuszczu musimy na to poświęcić niekiedy parę godzin czasu.

W tym celu zdjąwszy te warstwy tłuszczu, które łatwo dadzą się oddzielić, nacinamy pozostałe lekko stalpelem i posypując mąką, zeskrobujemy. Należy przytem bardzo uważać, by skóry nie poprzecinać. Przy odtłuszczaniu dużą pomoc daje

nam benzyna, która rozpuszcza tłuszcze. Mianowicie watą, umaczaną w benzynie pocieramy skórkę i w ten sposób zdejmujemy z niej warstwy tłuszczu.

Staranne odtłuszczenie skórki jest rzeczą bardzo ważną. Jeśli bowiem zostawimy tłuszcz pod skórą, to z czasem zacznie on przedostawać się do piór i całkowicie takowe popsuje.

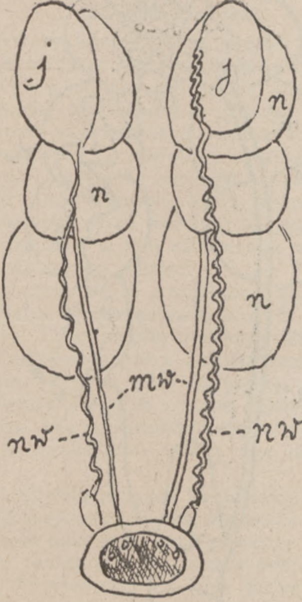

Ryc. 6.

Ściągnięta skórka ptaka.
Z prawej strony kończyny z mięśniami,
z lewej po usunięciu mięśni.

Po odtłuszczeniu czynność ściągania skórki jest ukończona. Już w tym stanie może skórka poleżeć kilka tygodni, poczem możemy ją odmoczyć i wy-

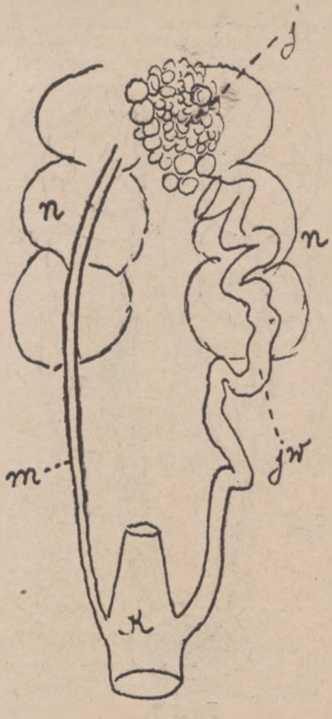
pchać. Skórki przeznaczone do jakiegoś muzeum możemy śmiało w takiej postaci przesyłać. Należy jednak naturalnie przywiązać do nogi etykietkę, na której piszemy datę zabicia, miejsce zabicia (z podaniem gminy, powiatu i województwa), płeć ptaka oraz nazwisko zbieracza.

Ryc. 7.

Narządy rozrodcze i wydalnicze samca. n—nerki, mw—moczowody, j—jądra, nw—nasienowody.

By określić płeć musimy otworzyć jamę brzuszną. W okolicach krzyża u samca (patrz ryc. 7) znajdziemy dwa jądra, u samicy nieco po lewej stronie jajnik (patrz ryc. 8). W okresie godowym gruczoły

Ryc. 8.
Narządy rozrodcze i wydalnicze samicy. K—kloaka, n—nerki, m—moczowód, j—jajnik, jw—jojowód.

rozrodcze są u ptaków bardzo silnie powiększone. Wówczas określenie płci nie nastręcza żadnych trudności. Po za okresem godowym, szczególniej u ptaków małych i młodych trudno jest dopatrzeć się gruczołów rozrodczych. Nie mogąc określić płci stawiamy na etykietce znak ⊖ ; samca oznaczamy znakiem ♂, samicę ♀

2. Mycie skórki.

Skończywszy zdejmowanie skórki odwracamy ją piórami nazewnątrz i przystępujemy do mycia. Myjemy skórki w zimnej lub lekko podegrzanej wodzie. Bierzemy mianowicie w pincetę kawałek waty, zanurzamy zakrwawione pióra w wodzie i pocieramy je lekko aż do zupełnej czystości. Gdy woda się zakrwawi należy ją zmienić. Często na piórach tworzą się duże skrzepy krwi, które trudno jest usunąć. Najlepiej więc jest taki skrzep zanurzyć do wody i potrzymać w niej kilkanaście minut, poczem już łatwo da się on odmyć.

Ukończywszy mycie wyciskamy delikatnie zmoczone miejsca, by pozostawić w nich możliwie najmniej wody. Teraz zkolei przemywamy je benzyną. którą też zmywamy pióra zatłuszczone.

Po myciu benzyną przystępujemy do suszenia skórki. Zwykle pióra są na niej silnie powichrzone i pozlepiane. Nie powinniśmy się tem jednak przejmować, po wysuszeniu wrócą one do stanu normalnego.

Suszymy skórkę w mące kartoflanej. Przed zanurzeniem do mąki można też obsuszyć pióra bibułą, skróci to nam następnie czas suszenia. Suszenie odbywa się w ten sposób, że mokre miejsca posypujemy mąką. Przylepioną do piór mąkę strzepujemy pincetą lub przechowywanem w tem celu skrzydłem innego ptaka i znów posypujemy mąką. Czynność tą powtarzamy tak długo aż pióra będą zupełnie suche. Teraz bardzo starannie wytrzepujemy pozostałą na piórach mąkę i przystępujemy do składania skórki.

3. Składanie skórki.

Przedewszystkiem odwracamy skórkę znów piórami do wewnątrz. Kości goleniowe, a u tych ptaków, które mają skok opierzony, również i skok smarujemy arszenikiem i owijamy watą na grubość usuniętych poprzednio mięśni. Zkolei smarujemy arszenikiem skórę nóg (od wewnątrz) i wyciągamy nogi nazewnątrz.

Smarujemy następnie kości czaszki. Do oczodołów kładziemy po kawałku zwiniętej w kulkę waty, poczem całą czaszkę owijamy cienką warstwą waty. Smarujemy skórę głowy i szyi, poczem wyciągamy głowę nazewnątrz i pincetą układamy starannie piórka głowy.

Związujemy nitką, a u większych ptaków sznurkiem końcowe części pozostawionych w skrzydłach kości. Smarujemy teraz, ciągle naturalnie od wewnątrz, dokładnie całą skórkę arszenikiem i ostatecznie odwracami ją całkowicie piórami nazewnątrz.

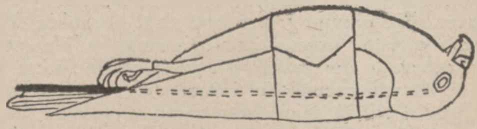
Bierzemy odpowiedniej grubości patyczek (do mniejszych ptaków cieńszy, do większych grubszy) i obcinamy go mniej więcej na długość ptaka. Na patyczek ten nawijamy watę, starając się odtworzyć z niej postać tułowia i szyi ptaka. Na część szyjową nawijamy jednak możliwie najcieńszą warstwę waty.

Kładziemy skórkę głową w kierunku lewej ręki i ostrożnie wsuwamy do jej wnętrza zrobioną z patyka i waty formę tak, aby jeden koniec patyczka przeniknął do wnętrza czaszki, — drugi koniec powinien wystawać nazewnątrz. Dopiero po wyschnięciu ptaka ten wystający koniec obcinamy.

Teraz naciągamy skórę z boków brzucha na formę z waty, by brzegi skóry rozciętej zeszły się z sobą. U większych ptaków skórę zszywamy, u mniejszych może ona pozostać rozcięta.

Przecinamy nitkę przewleczoną przez nozdrza i zawiązujemy ją wkoło dzioba tak by dziób został zamknięty.

Składamy skrzydła do boków ptaka i przesuwając kilkakrotnie przez ptaka zrobioną uprzednio obrączką z papieru, układamy pincetą pióra. Jednocześnie wzdłuż patyczka powinniśmy obsunąć szyję tak, by nie była ona zbyt wyciągniętą. Po ostateeznem uporządkowaniu piór pozostawiamy na ptaku papierową obrączkę. Ma ona za zadanie przytrzymywać skrzydła na bokach tułowia tak długo aż skórka wyschnie zupełnie.

Ryc. 9.
Tak powinna wyglądać skórka ptaka po złożeniu.

Ptaki mające wydłużoną szyję składamy nieco inaczej, mianowicie formę z waty robimy na patyczku stosunkowo krótkim, sięgającym tylko w nasadę szyi. Szyję zaginamy na plecy i w ten sposób złożoną skórkę zasuszamy.

Wypisaną etykietkę przywiązujemy do nogi, a następnie tą samą nitką związujemy z sobą nogi tak jednak, by miedzy niemi pozostała pewna przestrzeń wolna. Naturalnie winniśmy się starać, by nogi pozostały ułożone w pozycji możliwie naturalnej. Prócz nitki rolę pomocniczą odgrywa przy układaniu nóg koniec patyczka, wystający z wnętrza skórki, mianowicie do patyczka tego w razie potrzeby przywiązujemy nogi tą samą nitką od etykietki.

Składanie skórki jest skończone. Wziąwszy teraz preparat za wystający koniec patyczka kładziemy go w miejscu suchem i przewiewnem, gdzie winien leżeć tak długo aż zupełnie wyschnie. Gdy powie-

trze jest suche to małe ptaszki wysychają już po kilku dniach. Duże ptaki wymagają do zupełnego wyschnięcia do dwuch tygodni i więcej nawet czasu.

4. Przechowywanie skórek.

Najpraktyczniejszem jest przechowywanie zbiorów ornitologicznych w dużych szczelnych pudłach tekturowych. Pudła takie w cenie od kilku do kilkunastu złotych za sztukę zrobić może każdy introligator. Nie powinny one być zbyt głębokie. Pudła Państwowego Muzeum Zoologicznego w Warszawie, przeznaczone do małych ptaszków mają 59 cm. długości, 38 cm. szerokości i 9 cm. wysokości. Pokrywa pudła winna mieć taką samą wysokość jak samo pudło. Jeśli dolny brzeg pudła w tem miejscu gdzie zachodzi nań dolny brzeg pokrywy jest oklejony krajką aksamitną to pudło jest dostatecznie szczelne, a znajdujące się w niem ptaki zabezpieczone od kurzu.

Pudła ustawiamy w szafach, a do wnętrza ich sypiemy naftalinę.

Stanisław Kamocki.

KONSERWACJA ZWIERZYNY

Uchronienie zwierzyny bitej od zepsucia odgrywa bardzo ważną rolę, bez względu na to, czy zwierzyna idzie na handel, czy też na potrzeby własne. Gdzie się rozporządza chłodnią, lub przynajmniej lodownią, tam sprawa jest łatwa do rozwiązania, lecz nie wszędzie są tego rodzaju urządzenia do dyspozycji, skutkiem czego zwierzyna w porze ciepłej szybko ulega rozkładowi. Nieraz upływa dzień lub dwa, zanim zwierzyna dostaje się do miejsca przeznaczenia, a czas ten wystarcza najzupełniej, aby stała się niezdatną do użytku. Należy przeto uciekać się do wszelkich środków, aby temu zapobiec.

Zwierzyna, przeznaczona na handel, musi być nietylko świeża, ale winna mieć też wygląd odpowiedni, t. j. nie może być zbyt pokrwawiona, rozstrzelana, zabłocona i zmiętoszona, co szczególniej u ptactwa często się zdarza. Zwierzyna od chwili jej zabicia musi być już odpowiednio traktowana, bo gdy zaraz po zabiciu rzucać ją się będzie w nieładzie na wozy, lub pakować w worki, czy siatki, to jedno od drugiego tak się pokrwawi, a pierze się tak pomiętoszą, że wartość zwierzyny obniży się niezmiernie, czyniąc ją często zupełnie niezdatną do eksportu. Wielką uwagę zwracać należy, by zwierzyna nie zaparzyła się.

Na każdem polowaniu, gdzie przewidywana jest większa ilość zwierzyny, powinien być specjalny wóz z odpowiedniem rusztowaniem z poprzecznych drążków, na których zawiesza się zające i ptactwo. Zające zawiesza się za skoki, przecinając skórę pomiędzy ścięgnem nad piętką · kością, i w przecięcie to wsuwa się drugi

skok. Tak spętane zające zawiesza się jedne obok drugich, pozostawiając wolną przestrzeń, co jest niezbędne dla wystudzenia zwierzyny i uniknięcia zaparzania.

Ptactwo powinno być noszone w ten sposób, aby pierze się nie walało i nie miętosiło. Do noszenia ptactwa używać należy wyłącznie troków, nigdy zaś siatek ani worków. Do noszenia kuropatw na polowaniach gremjalnych bardzo praktyczne są kosze druciane z daszkiem z płótna nieprzemakalnego, noszone na plecach. Kosze takie posiadają 24 przegródki, każda na 1 kuropatwę. Jest to najlepszy sposób, gdyż kuropatwy nie walają się wzajemnie, a nadewszystko stygną równomiernie.

Ptaki, przyniesione do domu, należy pozalocać, w którym to celu wyrywa się każdemu po dwie najdłuższe lotki i każdą z nich przesuwa się przez nozdrza, poczem końce zawiązuje się i zawiesza się pojedyńczo w lodowni, lub chłodnem, przewiewnem miejscu. Jeżeli ptaki mają być przez pewien czas przechowywane, należy usunąć z nich wnętrzności zapomocą tak zwanych kulek, czyli cienkiej gałązki, którą ucina się przy rozwidleniu, a jeden odrostek ucina się krótko, aby utworzył się w ten sposób rodzaj haczyka. Haczyk ten wprowadza się do wewnątrz przez otwór odchodowy, bez jakiegokolwiek rozdzierania ptaka i zaczepiwszy za grubą kiszkę wyciąga się ją nazewnątrz razem z resztą jelit, z wyjątkiem żołądka.

Zajęcy i królików nie patroszy się, a jedynie wyciska się mocz, przez co mięso zyskuje bardzo na smaku. W tym celu trzyma się zająca lub królika za przednie skoki i dłonią przesuwa się zgóry na dół po brzuchu.

Grubą zwierzynę patroszyć należy natychmiast po zabiciu, zwłaszcza o ile zabita była w porze ciepłej. Jeżeli tego zaniedbać, wówczas wewnątrz tworzą się cuchnące gazy, które czynią

mięso niezdatnem do użycia. Z tego też względu w większości wypadków gruba zwierzyna odnajdywana dopiero w pewien czas po zabiciu, przeważnie ulega zepsuciu. Patroszenie grubej zwierzyny należy wykonywać dokładnie i umiejętnie, posługując się ostrym nożem.

Sztukę zabitą kładzie się na grzbiecie i po wycięciu przedewszystkiem jąder, przecina się jamę brzuszną, uważając, by nie przeciąć żołądka, lub jelit, gdyż wtedy zawartość wyleje się do środka i zepsuje mięso.

Aby tego uniknąć, robi się ostrożnie podłużne cięcie tuż przy mostku i w ten otwór wkłada się palce wskazujący i środkowy lewej ręki, a unosząc skórę wraz z mięśniami brusznemi ku górze oddziela się ją od wnętrzności. W ten sposób robi się cięcie aż do kości miednicowej, którą następnie przerąbuje się toporkiem, lub tasakiem aż do odbytnicy. Następnie przecina się tak zwaną błonę brzuszną, oddzielającą jamę brzuszną od jamy płucnej i wyjmuje się płuca razem z krtanią, lub bez niej, zależnie od tego, czy zwierzyna jest przeznaczona na własny użytek, czy na handel. Dla wyjęcia krtani, przecina się szyję wzdłuż lub wpoprzek, tuż za obojczykiem.

Po wyjęciu wnętrzności, zawiesza się sztukę naprzemian głową do góry i odwrotnie, aby wszystka krew wyciekła. Resztki krwi wyciera się suchym gałganem. Wymywanie krwi wodą jest absolutnie niedopuszczalne.

Dzikom należy zostawić pysk otwarty, gdyż wówczas zapewniona jest wentylacja, zapobiegająca zatęchnięciu. W tym celu wstawia się w pysk kołek 2 do 3 cali, zakończony ostro po obu końcach.

Gruba zwierzyna po wypatroszeniu, przechowywana być powinna zawsze w lodowni lub chłodnem, przewiewnem miejscu, w stanie wiszącym, nigdy zaś leżącym, gdyż wówczas szybciej się psuje.

Stanisław Kamocki.

TRANSPORT ZWIERZYNY KOLEJĄ

Zwierzyna, przeznaczona do dalszego transportu koleją, a przedewszystkiem do eksportu, musi być bardzo umiejętnie do tego przygotowana. Pierwszy warunek to ten, że musi być dokładnie wystudzona po zabiciu, w ciągu conajmniej kilku godzin i pod żadnym pozorem nie może być zaparzona. Zwierzyna, strzelana podczas deszczu, do transportu zupełnie się nie nadaje, a przed wysyłką koleją i zapakowaniem musi dokładnie obeschnąć, w przeciwnym razie zaparzy się, zatęchnie i zepsuje po upływie już paru godzin.

Jeżeli zwierzyna przechowywana jest w specjalnej chłodni, zwracać uwagę należy na to, by nie była zamrażana, a jedynie studzona, gdyż przez zamrożenie zwierzyna traci na smaku i bardzo znacznie na wartości. Po wyjęciu zwierzyny przeznaczonej do dalszego transportu, z chłodni, lodowni lub przynajmniej chłodnego przewiewnego miejsca, musi być ona poddana dokładnym oględzinom i odpowiednio posegregowana. Sztuki zbyt postrzelane, małe, niewyrośnięte, lub zagradzające nieświeżość, muszą być odrzucone, jako niezdatne do transportu i nadające się jedynie na potrzeby własne. O ile to dotyczy eksportu, bardzo ważną rzeczą jest waga, która u kuropatw młodych nie powinna być mniejsza, niż 300—350 gr., u starych sztuk około 400 gr., a u bażantów przeciętnie około 1,25 do 1,5 kg. Waga zajęcy nie powinna być mniejsza 1-go gatunku, niż 4 kg., a drugiego 3,5 kg. Zajęcy niżej 3,5 kg. są dla eksportu nieprzydatne, gdyż uzy-

skiwana za nie cena nie opłaca kosztów, sprzedawane one mogą być zatem tylko na konsumcję wewnętrzną, krajową. Króliki dzikie są u nas tak zdrobniałe, że tylko z trudem znajdą nabywców na rynkach zagranicznych, w każdym razie waga ich nie powinna być mniejsza, niż 1,5 kg. Króliki o mniejszej wadze nie wytrzymują kosztów przewozu.

Gdy zwierzyna jest już posegregowana, przystępuje się do jej opakowania, co dotyczy głównie ptactwa, gdyż zające i króliki wysyła się tylko w ramach, a grubą zwierzynę bez opakowania. Do przesyłki ptactwa koleją używa się koszy łubianych, wiklinowych lub skrzynek drewnianych z wąskich deszczułek, tak, by były ażurowe. Każdy ptak powinien być zawinięty w papier w ten sposób, by skrzydła były na wierzchu, a łebki i nóżki wystawały nazewnątrz. Ptaki układa się ściśle jeden obok drugiego a do przekładania warstw używa się suchej, niezepsutej, prostej słomy lub wełny drzewnej. Przekładanie świeżą trawą lub innemi roślinami jest niedopuszczalne, gdyż ptactwo ulega wówczas zaparzaniu.

Do jednego kosza, lub skrzynki, kładzie się do 60 sztuk kuropatw lub 25 — 30 sztuk bażantów. Oczywiście można robić większe nieco skrzynki, lub kosze, mieszczące nawet do 100 i więcej kuropatw, lecz nie jest to zbyt wskazane, gdyż utrudnia przenoszenie zwierzyny i źle wpływa na przewiewność przygotowanych w ten sposób paczek.

Zające i króliki wiesza się za tylne skoki w ramach długości 1,5 metra i wysokości około 75 cent. dla zajęcy i odpowiednio niższe dla królików, w ten sposób, by listwy dolne obchwytywały zająca za szyję, lub nieco wyżej. Zające i króliki nie powinny dotykać jeden do drugiego, aby się nie zaparzyły. W ramach, jak wyżej wymienione, mieści się do 10 zajęcy.

Przy całowagonowych ładunkach zajęcy, jak i królików należy urządzić odpowiednie rusztowanie wewnątrz wagonu z okrągłego drzewa 5 do 6 cm. średnicy i na niem zające porozwieszać.

Grubą zwierzynę zawiesza się w wagonach-chłodniach na specjalnych do tego celu hakach o ile ich niema, robi się specjalne rusztowanie. W wagonach - chłodniach na bliższe dystanse zwierzyna wysyłana być może za listami przewozowemi zwykłemi, na dalsze — pośpiesznemi. Przesyłki natomiast tak zwane drobnicowe muszą być wysyłane bagażem, jako przesyłki expresowe. O wysyłce zwierzyny należy zawsze odbiorcę uprzedzić telegraficznie, by zwierzyna po nadejściu nie leżała zbyt długo na kolei.

STATUT WZOROWY SPÓŁKI ŁOWIECKIEJ.

Rozp. Min. Roln. z 19.I.28 r. (Dz. Ust. Nr. 18 p. 161)

§ 1.

Spółka łowiecka nosi nazwę: „Spółka łowiecka w . . . .“

§ 2.

Siedziba spółki mieści się w . . . .

§ 3.

Celem spółki łowieckiej jest zarządzanie obwodem łowieckim wspólnym, położonym w województwie . . . ., powiecie . . . . . . gminie (gminach) . . . ., o ogólnym obszarze . . . . ha.

§ 4.

Członkami spółki łowieckiej są właściciele gruntów, tworzących wspólny obwód łowiecki.

§ 5.

Władzami spółki są: walne zebranie członków spółki oraz zarząd spółki.

§ 6.

Walne zebranie członków spółki zwołuje zarząd spółki przynajmniej raz do roku oraz na każde żądanie członków spółki, przedstawiających w spółce conajmniej trzecią część ogólnej liczby głosów, w ciągu 2 tygodni od daty otrzymania takiego żadania.

Pierwsze walne zebranie członków spółki zwołuje zarząd gminy lub członek spółki, upoważniony do tego przez zarząd gminy.

Jeżeli obwód łowiecki obejmuje grunty, znajdujące się w granicach nie jednej gminy, walne zebranie zwołuje (względnie do zwołania go upoważnia) — zarząd tej gminy, w której granicach znajduje się największa część objętych obwodem łowieckim członków

§ 7.

Do zakresu działania walnego zebrania członków spółki należy:

1. wybór zarządu,
2. powzięcie uchwały o przeznaczeniu części dochodu na cele ochrony łowiectwa lub inne szczególne cele.
3. powzięcie uchwały o zniesieniu obwodu i rozwiązaniu spółki łowieckiej.

§ 8.

Każdemu członkowi spółki łowieckiej służy prawo głosowania według następujących zasad: posiadaczowi gruntu o obszarze do dwu hektarów służy jeden głos, przyczem każde dalsze pełne dwa hektary posiadanego gruntu dają prawo do jednego głosu więcej, jednak w ten sposób, iż jedna osoba nie może posiadać głosów więcej, niż o jeden mniej od pozostałej liczby głosów.

§ 9.

O zwołaniu walnego zebrania członkowie spółki winni być zawiadomieni przez ogłoszenie, wywieszone w siedzibie spółki w miejscu, przeznaczonem do publikacji urzędowych conajmniej na czternaście dni przed terminem zebrania lub przez imienne zaproszenie, doręczone conajmniej na dwa dni przed terminem zebrania. Jeżeli w skład spół-

ki wchodzą mieszkańcy dwu lub więcej gmin (wsi), ogłoszenie winno być wywieszone w każdej z tych gmin (wsi).

§ 10.

W okresie robót polnych termin walnego zebrania może być wyznaczony jedynie na dzień świąteczny.

§ 11.

Członkowie spółki łowieckiej mogą brać udział w walnem zebraniu osobiście lub przez pełnomocników.

Pełnomocnictwa winny być zaświadczone przez zarząd gminy.

Walne zebranie jest prawomocne przy takiej liczbie uprawnionych do głosowania, któraby przedstawiała przynajmniej połowę ogólnej liczby głosów.

W razie, jeżeli zebranie nie dojdzie w pierwszym terminie do skutku z powodu nieobecności wymagalnej liczby uprawnionych do głosowania, należy je zwołać powtórnie w ciągu dni ośmiu.

Walne zebranie, zwołane w drugim terminie, jest prawomocne bez względu na ilość obecnych.

§ 12.

Uchwały walnego zebrania członków spółki zapadają zwykłą większością głosów, z wyjątkiem uchwał o przeznaczeniu dochodu na cele inne, niż ochrony łowiectwa (a w szczególności utrzymania straży łowieckiej oraz hodowlanej), które to uchwały wymagają zgody wszystkich członków spółki.

§ 13.

Głosowanie na walnem zebraniu odbywa się lub pisemnie — zależnie od uchwały walnego zebrania — z wyjątkiem głosowania przy wyborach członków zarządu, które odbywa się w miarę możności pisemnie.

§ 14.

Walne zebranie spółki wybiera na przeciąg lat sześciu zpośród członków spółki trzech członków zarządu i dwu zastępców.

Wybory odbywają się przez głosowanie pisemnie w następujący sposób:

Każdy głosujący oddaje kartkę z wypisanemi imionami i nazwiskami wybieranych pięciu osób. Kartka winna zawierać na odwrotnej stronie imię i nazwisko głosującego, oraz liczbę posiadanych przezeń głosów.

Niepiśmienni podają do protokółu nazwiska wybieranych osób. Za wybrane uważać należy pięć osób, które otrzymały największą liczbę głosów. Trzy pierwsze pod względem kolejności ilości głosów wybrane są na członków zarządu, dwie następne — na zastępców.

Głosy oddane na osoby, niebędące członkami spółki łowieckiej, są nieważne.

§ 15.

O przeprowadzeniu wyborów spisuje się protokół. Wynik wyborów ogłasza się przed zamknięciem walnego zebrania. Przeciwko ważności wyborów można w ciągu dni siedmiu wnieść sprzeciw do zarządu gminy, który obowiązany jest sprzeciw wraz z oryginałem protokółu wyborów, listy wyborców oraz ogłoszenia o wyborach przedstawić niezwłocznie staroście.

§ 16.

Zarząd spółki łowieckiej składa się z trzech członków, którzy z pośród siebie wybierają przewodniczącego.

Do zakresu działania zarządu spółki łowieckiej należy:

1. zarządzanie wspólnym obwodem łowieckim spółki,

2. zawieranie umów o wydzierżawienie polowania,
3. przedstawicielstwo spółki wobec władz i osób trzecich,
4. prowadzenie wykazu dochodu i wydatków i rozdział zysków między członków spółki,
5. przygotowanie wniosku na walne zebranie w sprawie przeznaczenia części dochodu na cele hodowlane i ochrony łowiectwa,
6. zwoływanie walnego zebrania,
7. prowadzenie wykazu członków spółki.

§ 17.

W razie ubycia członka zarządu spółki na jego miejsce wchodzi zastępca, a w razie wyczerpania liczby zastępców należy przeprowadzić w ciągu dni trzydziestu uzupełniające wybory brakującej liczby członków zarządu i ich zastępców.

§ 18.

Zarząd spółki łowieckiej pełni swe czynności honorowo, nie pobierając za to żadnego wynagrodzenia.

§ 19.

Zarząd spółki obowiązany jest prowadzić wykaz członków spółki według następującego wzoru:

Imię i nazwisko	Obszar gruntu	Ilość głosów	Udział % w dochodzie spółki
....	....	....	....

§ 20.

Dochód spółki w całości — względnie po potrąceniu sum uchwalonych przez walne zebranie na różne cele — rozdziela zarząd spółki na podstawie ustalonego udziału poszczególnych członków spółki.

Udział poszczególnego członka spółki oblicza się na podstawie stosunku obszaru gruntów, stanowiących jego własność, do wszystkich gruntów, stanowiących wspólny obwód łowiecki.

§ 21.

Spółka łowiecka rozwiązuje się jednocześnie ze zniesieniem obwodu łowieckiego:

1. przez upływ czasu, na jaki została utworzona, jeśli ostatnie zebranie nie powzięło uchwały o dalszem trwaniu spółki,
2. na mocy uchwały walnego zebrania spółki po upływie conajmniej sześciu lat od utworzenia spółki,
3. na skutek decyzji starosty o zniesieniu obwodu łowieckiego.

§ 22.

W razie rozwiązania spółki ewentualny majątek spółki ulega likwidacji, a dochód uzyskany z likwidacji — podziałowi między członków spółki na podstawie ustalonego udziału poszczególnych członków w dochodzie spółki.

PRZYSIĘGA STRAŻNIKÓW ŁOWIECKICH

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 21 lutego 1929 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych w sprawie ustalenia roty przysięgi i wzoru oznaki dla strażników łowieckich.

(Dz. Ust. R. P. Nr. 13, z dnia 9 marca 1929 r., poz. 114).

Na podstawie art. 23 ust. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckiem (Dz. U. R. P. Nr. 110, poz. 934) zarządza się co następuje:

§ 1. Strażnicy łowieccy składają przed powiatową władzą administracji ogólnej przysięgę według następującej roty:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, że obowiązki strażnika łowieckiego w powierzonym mi obwodzie łowieckim będę sprawował sumiennie i wiernie; że będę czuwał nad przestrzeganiem przepisów o ochronie łowiectwa; że będę donosił władzy o wszelkich dostrzeżonych naruszeniach prawa łowieckiego; że przysługujące mi uprawnienia będę wykonywał sprawiedliwie. Tak mi, Panie Boże, dopomóż".

§ 2. Oznakę dla strażników łowieckich stanowi tarcza z żółtej blachy, umieszczona na opasce sukiennej.

Tarcza ma kształt owalny o wymiarach 10 cm. długości i 9 cm. szerokości, po środku wytłoczony orzeł państwowy, a wokoło napis: „Strażnik łowiecki".

Opaskę tworzą dwa poziome, zszyte z sobą pasy: górny koloru jasno-zielonego, dolny zaś żółtego, — o szerokości 6 cm. każdy.

§ 3. Strażnicy łowieccy winni nosić oznakę na lewym rękawie wierzchniego okrycia, tarczą nazewnątrz.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Rolnictwa: **K. Niezabytowski.**

Minister Spraw Wewn.: **Sławoj-Składkowski.**

NORMY PODATKU OD WYKONYWANIA POLOWANIA

Ustawa z dnia 11 sierpnia 1923 roku. (Dz. Ust. 94, poz. 747).

Art. 19. Podatki od prawa polowania.

1. Od wykonywania prawa polowania na mocy prawa własności gruntu, dzierżawy prawa polowania lub innego tytułu prawnego wolno gminom wiejskim i miejskim pobierać podatek komunalny; w b. dzielnicy pruskiej mogą powiatowe związki komunalne pobierać taki podatek od prawa polowania, wykonywanego na obszarze dworskim.

2. Najwyższe normy podatku określi dla poszczególnych stref Państwa Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

3. Rozporządzenie wykonawcze może uzależnić wykonywanie prawa polowania od wykazania zapłaty podatku.

Z dnia 18 marca 1924 r. (Dz. Ust. 31/24, poz. 317)

Par. 13. Do art. 19 Ustawy.

Najwyższe normy podatku ustala się według poniżej oznaczonych stref na rok 1924 w następujący sposób:

I-sza strefa obejmuje: województwo Poznańskie, powiaty: nieszawski i włocławski województwa Warszawskiego, oraz powiaty: kolski, koniński, sieradzki i turecki województwa Łódzkiego.

II-ga strefa obejmuje: województwo Pomorskie, województwo Kieleckie, województwo Warszawskie bez powiatów wydzielonych do strefy

I-ej, województwo Łódzkie bez powiatów zaliczonych do strefy I-ej, oraz powiaty: garwoliński, sokołowski i węgrowski województwa Lubelskiego i województwo Krakowskie bez powiatów wydzielonych do strefy IV-ej.

III-cia strefa obejmuje: województwo Białostockie bez powiatów wydzielonych do strefy IV-ej, województwo Lwowskie bez powiatów włączonych do strefy IV-ej, oraz województwo Lubelskie bez powiatów zaliczonych do strefy II-ej.

IV-a strefa obejmuje: ziemię Wileńską, województwo Nowogródzkie, Poleskie, Wołyńskie, Stanisławowskie, Tarnopolskie, powiaty: augustowski, grodzieński i suwalski województwa Białostockiego, powiaty gorlicki, grybowski, nowotarski, nowosądecki i żywiecki województwa Krakowskiego i powiaty: krośniański, liski, sanocki i starosamborski województwa Lwowskiego.

MAKSYMALNA WYSOKOŚĆ NORM PODATKU.

Rozp. Min. Spr. Wewn. (Dz. Ust. 78/24, poz. 759) ustala poza obszarem gmin miejskich:

w I	strefie	do	20	gr.	z	1 ha.
w II	„	„	10	„	„	1 ha.
w III	„	„	5	„	„	1 ha.
w IV	„	„	$^1/_2$	„	„	1 ha.

Za wykonywanie prawa poolwania w rozumieniu art. 19 Ustawy uważa się polowanie na zwierzynę łowną przez właściciela gruntu lub nabywcę prawa polowania (dzierżawcę, użytkownika i t. p.).

Od podatku wolni są posiadacze prawa polowania zupełnie niewykonywający tego prawa.

Celem umożliwienia związkom komunalnym opodatkowania dzierżawców prawa polowania w

lasach państwowych, winny zarządy okręgowe lasów państwowych natychmiast po wypuszczeniu w dzierżawę terenów polowania zawiadomić zarządy odnośnych gmin o oddanie w dzierżawę terenów do polowania, ze wskazaniem czasu dzierżawy, osoby otrzymującej dzierżawę, oraz wielkości terenu łowieckiego, wypuszczonego w dzierżawę w danej gminie. Podatek komunalny od wykonywania prawa polowania w lasach państwowych na obszarze b. dzielnicy pruskiej może być pobierany pod postacią dodatku nieprzekraczającego 100 proc. taksy rządowej, pobieranej przez państwową administrację leśną od ubitych sztuk zwierzyny; pobór tego podatku uskutecznia państwowa administracja leśna łącznie z poborem taksy.

Wykonanie prawa polowania uzależnia się od wykazania zapłaty podatku.

PODATEK OD BRONI MYŚLIWSKIEJ.

Dz. Urz. Min. Spr. Wewn. Nr. 2.

IV. poz. 38.

15 lutego 1930 r.

Okólnik Nr. 18 z dnia 10 lutego 1930 r. (SF 310/2) w sprawie poboru podatku od broni myśliwskiej.

Do PP. Wojewodów z wyjątkiem Śląskiego.

W sprawie, wymienionej w nagłówku, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych podaje do wiadomości i właściwego stosowania następującą sentencję wyroku Najwyższego Trybunału Administracyjnego z dnia 2.XII. 29 L. R. 1515/28:

Najwyższy Trybunał Administracyjny, zważywszy:

1. że wykonywanie prawa polowania nie jest możliwe bez jednoczesnego posiadania broni myśliwskiej,

2. że zatem w opodatkowaniu prawa polowania mieści się również opodatkowanie broni myśliwskiej, koniecznej do polowania na danym terenie

uznał:

1. iż opodatkowanie, jako przedmiotu zbytku, broni myśliwskiej, służącej do wykonywania prawa polowania, od którego pobierany jest już podatek, byłoby opodatkowaniem powtórnem, które w myśl punktu 2 art. 21 ust. z dn. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych — (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 747) jest wzbronione,

2. iż broń myśliwska, posiadana przez właścicieli prawa polowania ponad konieczne potrzeby, jako też wszelka broń myśliwska, posiadana przez osoby, które prawa polowania nie posiadają, opodatkowaniu — jako przedmiot zbytku — podlegać może.

Treść powyższego zechce Pan Wojewoda podać do wiadomości zarządów powiatowych związków komunalnych i gmin mieiskich, położonych na terenie podległego Panu Województwa, ewentualnie w drodze opublikowania w Wojewódzkim Dzienniku Urzędowym.

WZOROWY STATUT KÓŁEK ŁOWIECKICH

opracowany przez

Wydział Wykonawczy Polskiego Związku Stowarzyszeń Łowieckich.

1. Zasady ogólne.

§ 1. Kółko Łowieckie ma na celu szerzenie zasad prawidłowej gospodarki łowieckiej, przestrzeganie prawidłowych sposobów polowania, podniesienie zwierzostanu oraz współdziałanie z władzami krajowemi w zwalczaniu wszelkich wykroczeń przeciw obowiązującym prawom łowieckim. Do celów tych Kółko dąży w kontakcie z innemi Kółkami, należąc do Związku Stowarzyszeń Łowieckich.

§ 2. Dla osiągnięcia swoich celów Kółko, z zachowaniem obowiązujących praw i przepisów:

a) Zabiega o wyjednywanie celowych zarządzeń władz prawodawczych i wykonawczych w zakresie łowiectwa.

b) Utrzymuje i prowadzi tereny łowieckie, urządza wzorowe polowania, ułatwia nabywanie żywej zwierzyny, dopomaga w tępieniu szkodników, popiera hodowlę psów myśliwskich, współdziała w prześladowaniu kłusownictwa i ściganiu handlu zwierzyną w czasie zakazanym.

c) Prenumeruje czasopismo łowieckie, prowadzi bibljotekę, muzeum łowieckie, urządza odczyty, konkursy strzeleckie i t. p.

d) Wydanej nagrody osobom, wyróżniającym się w zakresie działalności Kółka.

§ 3. Kółko jest osobą prawną, ma prawo nabywania i zbywania majątku i zawierania wszelkich umów.

§ 4. Kółko ma siedzibę w . . . . Działalność jego rozciąga się na . . . . Kółko używa pieczęci z napisem „. . . . . Kółko Łowieckie".

2. Prawa i obowiązki członków.

§ 5. Członkiem Kółka może zostać każdy obywatel kraju, który ukończył lat 21 i korzysta z praw obywatelskich i cywilnych.

§ 6. Członkowie Kółka dzielą się na członków honorowych, rzeczywistych i wspierających. Wszyscy członkowie mają prawo nosić znaczki według wzoru . . . .

§ 7. Członkowie rzeczywiści i wspierający opłacają składkę. Nowowstępujący członkowie opłacają wpisowe. Członkowie rzeczywiści opłacają rocznie . . . . zł. Członkowie wspierający . . . . zł. Wysokość powyższych opłat może być zmieniana przez Walne Zgromadzenie.

§ 8. Członków honorowych wybiera Walne Zgromadzenie na wniosek Zarządu lub conajmniej 10-ciu członków rzeczywistych za zasługi położone na polu łowiectwa. Członkowie honorowi nie opłacają wpisowego ani składek członkowskich.

§ 9. Członkowie honorowi i rzeczywiści biorą czynny udział we wszystkich czynnościach Kółka, wspierający zaś biorą czynny udział we wszystkich czynnościach z wyjątkiem polowań.

§ 10. Członkowie, działający na szkodę Kółka, lub niestosujący się do statutu, obowiązują-

cych regulaminów i przepisów, ustaw i zarządzeń władz w zakresie łowiectwa, oraz winni spełnienia czynu niehonorowego lub karalnego, na wniosek Zarządu podlegają wykreśleniu z listy członków Kółka przez Walne Zgromadzenie. Do czasu zwołania Walnego Zgromadzenia, zarząd może zawiesić członka w jego prawach. Każdy członek może się w dowolnej chwili wypisać z Kółka, przedtem jednak winien uregulować wszystkie swoje należności, do których należy wliczyć i składkę za rok bieżący.

§ 11. Osoby, pragnące zapisać się na członków Kółka, muszą być przedstawione przez 4-ch członków Kółka. O przyjęciu kandydata decyduje Walne Zebranie.

3. Władze Kółka.

§ 12. Zarząd sprawami Kółka należy do: a) Zarządu, b) Walnego Zgromadzenia członków.

§ 13. Zarząd składa się z prezesa, vice-prezesa, sekretarza, skarbnika, gospodarza, łowczego oraz pięciu członków, wybieranych przez Walne Zgromadzenie na lat 3.
W razie ustąpienia któregoś z członków Zarządu przed upływem kadencji, na jego miejsce wchodzi automatycznie ten z kandydatów, który na Walnem Zgromadzeniu otrzymał większą ilość głosów. Ustępujący członkowie mogą być wybierani ponownie.

§ 14. Posiedzenia Zarządu są ważne, o ile w nich bierze udział 5 członków. Decyzje Zarządu zapadają prostą większością głosów obecnych na posiedzeniu członków. Przy równej liczbie głosów przeważa głos przewodniczącego.

§ 15. Zarząd kieruje działalnością Kółka, zwołuje Walne Zgromadzenie czuwa nad wykonaniem statutu i uchwał Walnych Zgromadzeń, zarządza majątkiem Kółka i uskutecznia w imieniu Kółka wszelkie czynności prawne z wyłączeniem jedynie: a) przyjęcia darowizn i zapisów, b) nabywania i zbywawania nieruchomości, c) zaciągania pożyczek. Zarząd wykreśla członków zalegających w opłacie składek oraz zawiesza członków stosownie do § 10 niniejszego statutu. Zarząd wyznacza delegatów na wszelkie zjazdy łowieckie i udziela pełnomocnictw dla zastępowania praw Kółka wobec władz sądowych i administracyjnych.

§ 16. a) Prezes reprezentuje Kółko wobec władz i osób, zwołuje zebrania, czuwa nad wykonaniem regulaminu i uchwał Walnego Zgromadzenia i Zarządu.

b) Sekretarz prowadzi protokuły obrad, załatwia korespondencję, kontrasygnuje wysyłane od Kółka papiery i otrzymuje za swoim podpisem wszelką korespondencję przychodzącą na imię Kółka, nadto jako skarbnik prowadzi kasę i rachunkowość Kółka. Na posiedzeniach i zebraniach władz Kółka przedstawia stan kasy.

c) Gospodarz-łowczy zawiaduje polowaniami i terenami łowieckiemi, zabiega o utrzymanie i podniesienie zwierzostanu i dostarczenie w razie potrzeby karmy.

Wszelkie pisma i dokumenty wychodzące od Kółka, muszą być zaopatrzone w podpisy Prezesa i Sekretarza lub ich zastępców.

4. Walne Zgromadzenie.

§ 17. Walne Zgromadzenia bywają zwyczajne i nadzwyczajne.

§ 18. Zgromadzenia zwyczajne zwołuje Zarząd raz do roku, najpóźniej 30-go maja, dla

przedstawienia sprawozdania za rok ubiegły i preliminarza dochodów i wydatków na rok następny, dokonywania wyborów ustępujących władz i rozpatrzenia spraw wymagających decyzji Zgromadzenia.

§ 19. Zgromadzenia nadzwyczajne zwołuje Zarząd bądź na wniosek Komisji Rewizyjnej, bądź też na żądanie conajmniej ...... członków Kółka. W dwóch ostatnich wypadkach Zarząd wyznacza termin Zgromadzenia najpóźniej w ciągu 4-ch tygodni od chwili otrzymania odpowiedniego żądania.

§ 20. Walne Zgromadzenie jest prawomocne, o ile w nim uczestniczy conajmniej trzecia część członków Kółka. Jeżeli na pierwszem Zgromadzeniu nie zbierze się wymagana liczba członków, powtórne Zgromadzenie będzie zwołane w terminie od 3 dni do 2 tygodni i będzie prawomocne bez względu na ilość członków obecnych O Walnem Zgromadzeniu zawiadamia Zarząd w sposób na jednem ne Zgromadzeń ustalony.

§ 21. Uchwały na Walnych Zgromadzeniach zapadają prostą większością głosów.

§ 22. Na Walnych Zgromadzeniach członkowie głosują osobiście. Głosowanie w sprawie wyboru władz Kółka i wykreślenia członków odbywa się w sposób tajny.

§ 23. Walne Zgromadzenie jest najwyższą władzą Kółka. Do zadań jego należy: a) rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania za rok ubiegły, oraz budżetów i bilansów, b) wybór członków do władz i Komisji Rewizyjnej, c) rozważenie i zatwierdzenie opracowanych przez Zarząd instrukcji i regulaminów, d) postanowienie co do przyjęcia darowizn i zapisów, e) nabywanie i zbywanie nieruchomości, f) zaciąganie pożyczek, g) zmiana statutu, h) postanowienia co do wykreślenia

członków, i) postanowienia w sprawie podwyższenia lub obniżenia wpisowego i składek członkowskich, k) postanowienia w sprawie polowań na terenach Kółka, l) postanowienia w sprawie wszelkich wniosków Zarządu i członków Kółka.

5. Komisja Rewizyjna.

§ 24. Na Walnem Zgromadzeniu przez tajne głosowanie wybiera się 3 członków Komisji Rewizyjnej, z osób, nienależących do Zarządu.

§ 25. Komisja Rewizyjna jest obowiązana dokonywać przynajmniej raz na kwartał sprawdzenia ksiąg i kasy Kółka. Zestawiony bilans przez Zarząd Komisja Rewizyjna sprawdza i zaopatrywa w odpowiednie wnioski. Przynajmniej raz na rok Komisja Rewizyjna dokładnie sprawdza cały stan majątku Kółka i składa sprawozdanie oraz swoje wnioski dorocznemu Walnemu Zgromadzeniu.

6. Zmiana Statutu i likwidacja Kółka.

§ 26. W razie potrzeby dokonania zmiany statutu, Zarząd, po opracowaniu projektu, przedstawia go do zatwierdzenia Walnemu Zgromadzeniu, które zmiany uchwala większością . . . . .

§ 27. Likwidacja Kółka nastąpić może na mocy uchwały Waln. Zgrom. większością . . . . . głosów. W razie likwidacji, ostatnie Walne Zgromadzenie rozporządza majątkiem Kółka.

REGULAMIN FIELD TRIALSÓW

(wiosennych prób polowych)

Towarzystwa Hodowli Psów Myśliwskich w Warszawie.

ORGANIZACJA.

1. W Field - Trialsach urządzanych przez T-wo Hod. Psów Myśl., mogą brać udział tylko psy ras angielskich.

2. Próbowanie psów na Field - Trialsach odbywa się parami Formowanie par i ustalanie kolejności ich pracy w każdej klasie odbywa się w drodze losowania przed rozpoczęciem prób na miejscu konkursów, unikając, w miarę możności, łączenia w jedną parę psów, należących do jednego właściciela lub prowadzonych przez tego samego menera.

Po ukończeniu pierwszego turu i wyłączeniu przez sędziów części psów na podstawie wyników ich pracy, następne formowanie par i ustalenie kolejności wypróbowania psów w drugim turze odbywa się również przez losowanie.

Kolejność pracy psów i formowanie par w następnych turach ustala się według uznania sędziów w ten sposób, że najlepsze psy lub posiadające równe szanse na otrzymanie nagrody, idą w jednej parze.

3. Field - Trialsy mogą być urządzane tylko przy udziale conajmniej 2 konkurentów w każdej klasie.

Przy nieparzystej liczbie konkurentów, pies pozostały bez pary po rozlosowaniu, lub pozba-

wiony pary po wyłączeniu jego konkurenta przez sędziów w czasie konkursu, idzie w parze z psem wyznaczonym w tym celu przez sędziów według ich uznania.

4. Przy rozpoczęciu pracy pies idący w parze i posiadający wyższy numer w/g listy uczestników w danej klasie konkursów, zajmuje miejsce z prawej strony sędziów.

5. Przy wypróbowaniu w parze psów jednakowej maści i rasy, pies idący z prawej strony od sędziów, powinien mieć na obroży kolorową kokardę lub wstążkę, dla łatwiejszego rozróżnienia psów przez sędziów.

6. Wypróbowanie psów na Field - Trialsach odbywa się w polu z zachowaniem, w miarę możności, jednakowych warunków co do terenu, kierunku wiatru i rodzaju zwierzyny, dla wszystkich konkurentów zapisanych do danej klasy konkursów.

7. Czas trwania próby zależy od uznania sędziów, jednakże czas wypróbowania psów w pierwszym turze nie powinien być krótszy niż 15 minut.

8. W czasie konkursów mener powinien prowadzić swego psa w takiej odległości od konkurenta, żeby mu nie przeszkadzał w pracy.

9. Pies, który rzuca się na drugie psy lub sam nie pracując, odbiera zwierzynę konkurentowi i przeszkadza mu w pracy, winien być usunięty od udziału w konkursach.

10. Zachowanie się każdego psa po strzale powinno być sprawdzone ślepym strzałem podczas wypróbowania psów w pierwszym turze, po po wystawieniu przez nich zwierzyny. Pies, który się lęka strzału, powinien być usunięty z konkursu.

OCENA ROBOTY PSÓW.

11. Ocena polowych walorów psów na Field-Trialsach przeprowadza się w drodze porównania konkurentów między sobą w każdej klasie konkursów i wyróżnienia wśród nich najwięcej uzdolnionych psów, posiadających prócz odpowiedniego ułożenia w polu, najwybitniejsze wrodzone cechy właściwe danej rasie.

12. Ocena wyników wypróbowania psów na konkursach fieldtrialsowych nie powinna być oparta na ocenie poszczególnych zalet polowych, posiadanych przez psa, lub na ilości wystawionej przez niego zwierzyny, lecz na ustaleniu ogólnego kompleksu wrodzonych uzdolnień ujawnionych przez psa w czasie konkursów.

13. Przy porównaniu roboty psów w każdej klasie, sędziowie powinni zwracać przedewszystkiem uwagę na wady psów i stopień posiadanych przez nie, poszczególnych walorów.

Najważniejsze walory polowe angielskich psów są następujące:

a) **Styl i namiętność w pracy**, wyróżniające stopień rasowości angielskiego psa, są cechami decydującemi przy nagrodzeniu psa na Field-Trialsach.

Zanik tego rodzaju wrodzonych zalet nie może być tolerowany pod żadnym względem i powoduje dyskwalifikację psa nawet przy posiadaniu dobrego wiatru i innych walorów.

b) **Sposób szukania i szerokość chodów** zależy od wrodzonych zalet psa, w pewnej zaś mierze jest skutkiem przyzwyczajenia i sposobu ułożenia psa w polu. Pies prawidłowo ułożony, okładając swój teren, powinien wykazać oprócz ogólnej inteligencji i świadomości pracy, pewien system szukania zwierzyny, skracając lub rozszerzając swe chody w zależności od miejscowych warun-

ków, pod żadnym zaś względem nie pozostawiając zwierzyny po za sobą.

c) **Szybkość połączona z wytrwałością** w pracy powinny być odniesione na poczet budowy psa i mają pierwszorzędne znaczenie przy ocenie i wypróbowaniu psów na konkursach. Lekkość skoków, płynność i równość ruchów przy odpowiedniej budowie kończyn i organów oddechowych świadczą o zdolności psa do pokrywania wielkich przestrzeni i wytrzymałości w pracy.

Z tego powodu uwaga sędziów, skierowana wyłącznie na szybkość chodów, bez uwzględnienia wytrzymałości w pracy, ma względne znaczenie i nie odpowiada celom prób.

Brak chodów u psa, bądź wrodzony, bądź nabyty przez wadliwe ułożenie w polu, nie może być tolerowany.

d) **Energja i śmiałość,** charakteryzujące inicjatywę i świadomość roboty psa w polu, są indywidualnemi cechami, bardzo pożądanemi u psa myśliwskiego pod warunkiem posiadania przez niego wybitnych, polowych zalet. Stanowią one wogóle o wydajności pracy psa.

Nieśmiałość psa i zbędna ostrożność w pracy, połączone z zatrzymywaniem się na tropach i sprawdzaniem śladów zwierzyny, świadczą o wrodzonych wadach, niepewności psa i braku zaufania do siebie, lub o złem ułożeniu psa przez tresera.

e) **Wiatr** u psa polowego ma decydujące znaczenie w jego pracy. Fałszywe wystawianie zwierzyny, zatrzymywanie się na tropach, stójka na śladach i ściąganie do pustego miejsca lub do ptaszków, są to wady, przy których pies powinien być usunięty z konkursów.

Tropy albo świeżo opuszczone miejsce przez zwierzynę pies powinien tylko zaznaczyć ściąganiem albo ostrożniejszem szukaniem.

Umiejętne wykorzystanie kierunku wiatru, praca górnym węchem i sposób trzymania głowy podczas szukania są to bezwzględne walory psa polowego, na które powinna być skierowana największa uwaga sędziów w czasie konkursów.

f) **Wystawienie zwierzyny po uprzedniem zawietrzeniu i ściąganiu do niej lub z chodu, i po następnem doprowadzeniu do zwierzyny na rozkaz menera**, jest jedną z najważniejszych cech dobrze ułożonego psa legawego, posiadającego wrodzone, polowe walory.

Twarda, stylowa i piękna stójka, pełna namiętności i ognia, należy do niezbędnych zalet wysoce rasowego psa angielskiego i powinna być bezwzględnie wymagana na Field-Trialsach.

Ściąganie po zawietrzeniu zwierzyny przed wystawieniem jest cechą bardzo pożądaną u psa i wskazuje na ostry wiatr i doświadczenie psa w polu.

Doprowadzanie do zwierzyny powinno następować tylko na rozkaz menera; winno być wykonane z pewnością i przekonaniem, bez denerwowania się, rzucania zwierzyny i zatrzymywania się na miejscu.

Niezdecydowana stójka bez wyraźnie zaznaczonego doprowadzania do zwierzyny lub samorzutne wypędzanie zwierzyny bez rozkazu menera, albo murowana stójka przy następnej odmowie doprowadzenia do zwierzyny — są wadami pozbawiającemi psa nagrody.

Przy ocenie sposobu doprowadzania do zwierzyny sędziowie biorą pod uwagę zachowanie się menera, któremu pod żadnym pozorem nie wolno stosować jakiegokolwiek przymusu do poruszenia psa ze stójki prócz komendy głosem lub gestem

g) **Zachowanie się psa po zerwaniu się zwierzyny** powinno by rozpatrywane przeważnie jako część wyników ogólnej tresury i ułożenia psa w polu.

Przy zrywaniu się lotnej zwierzyny, na widok pomykającego zająca lub przy strzale pies powinien zochowywać zupełny spokój, natychmiast się położyć i warować na miejscu, czekając rozkazu menera.

Przy nagrodzeniu psów przewagę ma pies, który waruje automatycznie bez rozkazu lub gwizdka menera.

Poruszenie się z miejsca po wystawieniu zierzyny i strzale, pędzenie za zwierzyną po wystawieniu lub przy spotkaniu zająca, pod żadnym pozorem nie może być tolerowane u dobrze ułożonego psa i powoduje bezwzględne pozbawienie go nagrody, niezależnie od wieku psa i klasy konkursów.

h) **Inteligencja psa i ułożenie** są niezbędnemi warunkami dla nagrodzenia psa na konkursach.

We wszystkich stadjach pracy, pies powinien wykazywać świadomość i doświadczenie w wykorzystywaniu terenu i własnych uzdolnień z zachowaniem największej inicjatywy przy odszukaniu zwierzyny.

Brak posłuszeństwa u psa lub praca samopas bez zwracania uwagi na menera, nie mogą być tolerowane przez sędziów, jak również zbędne zatrzymywanie psa przez menera, przeszkadzające psu w pracy i ujawnieniu przez niego swych indywidualnych walorów.

SEKUNDOWANIE.

14. Sekundowanie (wtórowanie) na widok konkurenta w czasie wystawienia przez niego zwierzyny jest konieczne na konkursach polowych. Pies nieumiejący sekundować, nie może otrzymać nagrody.

Na widok stójki drugiego psa każdy pies powinien mimowolnie (spontanicznie) sekundować,

pozostając, niezależnie od odległości od konkurenta, na miejscu aż do rozkazu menera.

Sekundowanie na komendę lub gwizdek menera jest wykluczone i jedynie w klasie młodzieży może być dopuszczone sekundowanie psa na gest menera.

Pies, który w czasie wystawienia zwierzyny przez drugiego psa, wyprzedza bez rozkazu konkurenta i wystawia zwierzynę, może być usunięty z konkursu.

Dla porównania i sprawdzenia roboty psa mener powinien na rozkaz sędziów doprowadzić swego psa z tyłu do konkurenta wystawiającego zwierzynę, i nie przeszkadzając temu ostatniemu, dać możność swemu psu zawietrzyć i wystawić zwierzynę.

Omyłki psa, który pierwszy zawietrzył zwierzynę, powinny być tolerowane przez sędziów przy dłuższem zatrzymaniu jego stójki, lub przy nieodpowiedniem zachowaniem się drugiego psa, doprowadzonego do miejsca wystawienia zwierzyny.

Pies, pozbawiony ostrego wiatru i inicjatywy w pracy i pracujący tylko na widok swego konkurenta, nie ma żadnych szans na wyróżnienie na konkursach polowych.

NAGRADZANIE PSÓW.

15. Przedmiotem współzawodnictwa na Field-Trialsach jest walka o pierwszeństwo. Sędziowie, pośród psów każdej klasy wybierają cztery najlepsze, przyznając im, w miarę wykazanych walorów, 1, 2, 3 i 4-te miejsce. Wyróżnione psy otrzymują dyplomy, potwierdzające zdobycie przez nie, jednego z wyżej wymienionych miejsc.

16. Pieniężne i specjalne nagrody dla właścicieli, hodowców i treserów psów wyznacza Zarząd T-wa i przekazuje do dyspozycji sędziów,

ofiarowanych przez rząd, instytucje i prywatne osoby.

17. Nagrody pieniężne i w przedmiotach wartościowych, niewydane na konkursach, Zarząd Towarzystwa przekazuje do dyspozycji sędziów na następnych próbach.

18. Przyznawanie miejsc i nagradzanie psów na Field - Trialsach odbywa się według uznania sędziów.

ZAŚWIADCZENIE POLOWE.

19. Psy o wybitnych, wrodzonych zdolnościach, które, ze względu na wyniki prób, muszą pozostać bez miejsca, mogą być w klasie młodzieży i otwartej, wyróżnione przez sędziów jako cenny, rasowy materjał rozpłodowy, w drodze wydania im Zaświadczeń Polowych (Z. P.).

20. Zaświadczenia Polowe nie mogą być udzielane psom, pozbawionym ostrego wiatru, temperamentu i stylu, szerokości chodów przy szukaniu zwierzyny, i szybkości w pracy, oraz nieposiadającym odpowiedniej budowy.

REGULAMIN KONKURSU WYŻŁÓW DOWODNYCH

Stosowany w Niemczech oraz przez Wielkopolski Związek Myśliwych na próbach w Iwnie.

A. PRACA LEŚNA.

§ 1.

Trop farbowy sporządza się aparatem zwanym „kołem tropowem". Długość sztucznego tropu ma wynosić około 500 kroków (o ile możności z wiatrem). Sztuczne tropy farby mają być oddalone od siebie o 100 kroków i dokonane najdalej półtorej godziny przed rozpoczęciem pracy wyżła. Należy kilku skrętami utrudnić zadanie.

Na końcu tropu umieszcza się sarnę lub inną sztukę zwierzyny racicznej zabitą strzałem kulowym. Gdyby sztuka była wytrzebiona należy podczerewie szczelnie zaszyć.

Przy zakładaniu sztucznego tropu jeden z sędziów winien być obecny. Osoby zajęte urządzaniem tropu winny się po załatwieniu zadania dobrze ukryć i zachować zupełnie spokojnie. Sędzia tak się ustawia, żeby mógł na kilkadziesiąt kroków obserwować kierunek tropu i kontrolować, czy wyżeł dokładnie pracuje na tropie, czy też dochodzi do ubitej zwierzyny, szukając wpoprzek lub przypadkowo.

Kandydat może popisać się:

a) **doprowadzeniem na otoku,** prowadząc menera do sztuki,

b) albo **luzem doprowadzeniem** t. zn. pierwsze 100 kroków ma pracować na otoku, poczem już luzem po tropie dojść ma do zabitej sztuki, nawrócić zaraz i podprowadzić menera (luzem) do znalezionej uprzednio zwierzyny; mener przed rozpoczęciem pracy wyżła winien sędziom podać, po czem poznaje, że pies znalazł sztukę,

c) albo **ogłoszeniem** t. zn. kandydat ma pierwsze 100 kroków pracować na otoku, poczem już luzem po tropie dojść od zabitej sztuki, którą ogłasza tak długo, dopóki mener nie nadejdzie.

Kandydata wolno 3 razy założyć na trop; ostatni raz ze zmianą na pracę na otoku. Otok winien mieć najmniej 3 metry długości.

Zgłoszenia winny być dokonane na osobnych formularzach, o które się postarać trzeba w zarządzie.

§ 2.

Aportowanie zguby.

Do aportowania zguby należy używać lisa lub kota i zająca lub królika. Farbującą sztukę wlecze się dwieście kroków przez las, naznaczywszy miejsce rozpoczęcia powłoki sierścią lub turzycą; na końcu powłoki kładzie się świeżą sztukę zabitej zwierzyny i powłoka powinna się ciągnąć ile możności przez gęstwinę. Obwłokę winno się wykonać bezpośrednio przed egzaminem każdego kandydata w tym dziale. Obwłoka ma być, o ile się da, urządzona z wiatrem i kilku skrętami utrudniona. Sędzia stojący u końca jej, powinien być tak ukryty, aby go wyżeł ani zoczyć ani zwietrzyć nie mógł. Zachowując się zupełnie spokojnie, ma sędzia obserwować, czy kandydat dokładnie idzie tropem, czy przeciwnie, szukając wpoprzek albo też przypadkiem, dojdzie do zwierzyny. Obwłoki powinny być tak od siebie oddalone, aby wyżeł n. zwietrzył sąsiedniej. Wolno menerowi wyżła niepracu-

jącego na właściwym szlaku, na nowo założyć (od początku obwłoki). Wolno także pierwsze 20 kroków kazać pracować kandydatowi na otoku, potem jednakże mener powinien puścić psa luzem i przystanąć, podczas gdy wyżeł pracuje sam. Wolno także na początku obwłoki zachęcić wyżła do wykonania pracy, — inne środki w celu dopomożenia kandydatowi, np. skinięcie, ciągnienie psa na otoku w domniemanym kierunku obwłoki, są niedozwolone.

Te same prawidła obowiązują w aportowaniu zwierzyny lotnej z tą różnicą, że obwłoki świeżo zabitą i ciepłą jeszcze kuropatwą lub bażantem mogą być znacznie krótsze (mniej więcej 50 kroków).

§ 3.

Zachowanie się na stanowisku.

Podczas naganki w lesie wyżej (na otoku lub luzem) powinien się zachowywać spokojnie: nie wolno mu skomleć, szczekać, rwać się ku zwierzynie lub oddalać się od pana swego. Kandydat pracujący luzem w tym dziale popisów ma prawo do wyższej cenzury.

§ 4.

Warowanie na strzał.

Mener prowadzi kandydata luzem do wyznaczonego miejsca, gdzie odkłada kij myśliwski, plecak lub inny przedmiot i znakiem daje kandydatowi do zrozumienia, aby warował. Wszystko dziać się powinno w największym spokoju, jak na podchodnem, nie wolno żadnego rozkazu dawać głosem. Myśliwy oddala się, jakby podchodząc zwierzynę, od warującego wyżła tak, aby ten już nie mógł go widzieć, i strzela dwa razy. Kandydatowi warującemu wolno łeb podnosić, lecz nie wolno mu na odgłos strzałów skomleć, szczekać lub

opuścić swego miejsca. Wyżeł warujący na skinienie ma prawo do wyższej cenzury.

§ 5.

Zachowanie się na otoku.

Wyżeł powinien trzymać się zawsze obok myśliwego lub za jego lewą nogą, a nie wysuwać się naprzód, szarpać otokiem lub t. p.

§ 6.

W drągowinie, niskich kulturach lub wyrębach pies ma krótko szukać, wystawiać i zabitą zwierzynę aportować.

§ 7.

Wyparowanie zwierzyny.

Do pracy tej nadają się mniejsze zagajenia lub większe remizy polne. O ile to możliwe, kandydaci nie mogą się popisywać wszyscy w tem samem zagajeniu. Pies pracujący milczkiem nie może w tym dziale otrzymać wyższej cenzury niż „dobrze". Pies, któryby przy tej okazji złapał i aportował sztukę zwierzyny, nie może z tego powodu otrzymać złej cenzury. Gdy goni zdrową sztukę daleko za linją strzelców lub oddala się w sąsiednie zagajenia tak, że go głosem ani świstawką odwołać nie można, należy uważać to za błąd.

Psu można kazać albo 1) pracować z tego miejsca, gdzie właśnie się znajduje, albo 2) warować, dopóki mener oddaliwszy się, znakiem nie każe mu, aby pracę rozpoczął. Drugi sposób jest lepszy i zasługuje na wyższą cenzurę.

Gdyby kandydat przy tej pracy zabitą sztukę aportował bez rozkazu, nie należy tego uważać za błąd.

B. CIĘTOŚĆ.

Do egzaminu w ciętości używa się kotów lub lisów. Jeżeli myśliwy, zgłaszając wyżła do konkursu, nie podał, którego z tych dwóch drapieżników użyć należy, natenczas pozostawia się to do uznania sędziom. Po spuszczeniu wyżła i poszczuciu go, pozostaje mener na miejscu przy kolegium sędziów, z których w tym dziale konkursu jeden obejmuję komendę. Wybrany sędzia zarządza puszczenie ciętych wyżłów lub użycie strzelby, gdyby kandydat nie dusił lub nie osadził drapieżnika. Skoro nastąpi akcja wyżłów rezerwowych, wyrok na kandydata musi już być wydany.

Gdy kandydat osadza tylko drapieżnika, wtenczas sędzia zarządza ubicie szkodnika. Każdy kandydat winien ubitego kota lub lisa aportować; wydanie rozkazu aportowania jest dozwolone. Wyżeł aportujący bez rozkazu ma prawo do wyższej cenzury. Wolno także ślepym nabojem strzelić w kierunku umykającego drapieżnika. Duszenie uważać należy jeszcze za dostateczne, gdy kandydat dusi na widok zbliżającego się menera. Ilu kandydatów, tyle też powinno być do dyspozycji drapieżników. Każdy drapieżnik powinien być zabity, gdy go wyżeł osadzi na miejscu, a nie dusi.

C. PRACA WODNA.

a) Do pracy wodnej należy używać dzikich kaczek, którym się lotki krótko przycina. Kaczkę puszcza się w trzciny i każe wyżłowi bobrować za nią. Kandydat bobrujący głosem, na świeżym tropie, ma prawo do wyższej cenzury;

b) kandydat winien rzuconą na głęboką wodę kaczkę aportować. Błędem jest, gdy wyżeł aportowaną kaczkę naprzód położy, aby się otrząsnąć zamiast wpierw oddać ją panu.

D. PRACA ROLNA.

§ 1.

Sposób szukania.

Wyżeł ma szukać wytrwale i systematycznie, okładając pole galopem. Im więcej kandydat uwzględnia kierunek wiatru, im więcej nos wyżła i sposób szukania są sharmonizowane, tem lepszą cenzurę należy psu przyznać.

Gdyby sędziowie podejrzewali wyżła o wadę niewracania do nogi z obawy przed karą, mogą żądać, aby mener kazał kandydatowi brać dużo pola i zachowywał się sam zupełnie biernie. Wszystkie błędy, które kandydat przy tej sposobności popełni, nie mają na cenzurę żadnego wpływu, chodzi tylko o to, aby wyżeł zapuściwszy się np. za zającem, wracał na dany znak bez obawy do nogi.

§ 2.

Zwietrzywszy dotrzymującą zwierzynę, ma kandydat tak długo ją wystawiać lub przed nią warować, aż strzelec, zbliżywszy się powoli, nie da rozkazu posuwania się naprzód.

§ 3.

Gdy zwierzyna lotna wycieka, powinien kandydat spokojnem dociąganiem starać się strzelca do strzału doprowadzić.

§ 4.

Apel.

Wyżeł powinien wykazywać posłuszeństwo, gdy myśliwy da mu znak świstawką, skinięciem lub nawoływaniem, byleby pewnem było, że znak ten usłyszany i zrozumiany został. Kandydat okazujący stały brak apelu, wykluczony jest od dalszego egzaminu.

§ 5.

Wytrzymanie na strzał.

Znakomite jest wytrzymywanie na strzał, jeżeli wyżeł po strzale do uciekającej zwierzyny w tej samej wytrwa postawie i pozostanie na tem samem miejscu, dopóki nie otrzyma rozkazu aportowania lub szukania dalej.

§ 6.

Zająca pomykającego z kotliny lub zrywającej się zwierzyny lotnej, do których się nie strzela, nie wolno wyżłowi gonić.

INSTRUKCJE DLA SĘDZIÓW.

Sędziowie winni trzymać się następujących prawideł:

§ 1.

Cenzury wyraża się cyframi:

0 znaczy niedostatecznie, 1 — dostatecznie, 2 — dość dobrze, 3 — dobrze, 4 — bardzo dobrze (znakomicie).

§ 2.

Poszczególne działy pracy wyżła oznacza się cyframi wartości, a mianowicie:

1) praca za farbą:
   - a) na otoku 4
   - b) z oszczekiwaniem 6
   - c) z doprowadzaniem 5

2) praca leśna:
   - a) aportowanie zgubionych drapieżników 4
   - b) zająca lub królika 4
   - c) warowanie na stanowisku 2

d) warowanie na strzał 2
e) zachowanie się na otoku 1

3) ciętość:

a) dławienie drapieżnika 6
b) osadzanie drapieżnika 6

4) praca wodna:

a) bobrowanie za kaczkami 3
b) aportowanie z głębokiej wody . . . 3

5) praca polna:

a) wiatr 5
b) sposób szukania 3
c) wystawianie 4
d) dociąganie 3
e) apel 2
f) wytrzymywanie na strzał 2
g) respektowanie zajęcy 2
h) zachowanie przed zrywającą się zwierzyną lotną 2
i) aportowanie zgubionej kuropatwy lub bażanta 3

6) aportowanie:

a) drapieżnika 2
b) zająca lub królika 2
c) kuropatwy lub bażanta 2

§ 3.

Liczba wyrokowa wynika z pomnożenia cenzury przez cyfrę wartości. Naogół tem lepszy jest wyżeł, im wyższą osiągnie liczbę wyrokową czyli im większą ma sumę punktów.

Do uzyskania pierwszej nagrody bezwarunkowo konieczne są:

w pracy za farbą	15	punktów
„ pracy leśnej	33	„
„ ciętości	5	„
„ pracy wodnej	18	„
„ pracy polnej (wystawianiu)	12	„

Rezultaty uzyskane w aportowaniu zwykłem, przeznaczone są do powiększenia ogólnej liczby punktów.

Do uzyskania drugiej nagrody bezwarunkowo konieczne są:

w pracy za farbą	5	punktów
„ pracy leśnej	22	„
„ ciętości	3	„
„ pracy wodnej	12	„
„ pracy polnej (wystawianiu)	8	„

Do uzyskania trzeciej nagrody bezwarunkowo konieczne są:

w pracy za farbą		
„ pracy leśnej razem	15	punktów
„ ciętości	1	„
„ pracy wodnej	6	„
„ pracy polnej (wystawianiu)	4	„

„ŁOWIEC POLSKI"

ORGAN

POLSKIEGO ZWIĄZKU STOWARZYSZEN ŁOWIECKICH

WYCHODZI CO TYDZIEŃ

KONTO P. K. O. № 80-82

REDAKCJA I ADMINISTRACJA
WARSZAWA, NOWY-ŚWIAT 35
TELEFON 607-98

Prenumerata: zgóry za kwartał zł. 9; za pół roku zł. 17; za rok zł. 32. Miesięcznie zł. 3.50. Numer pojedynczy 1 zł. Numer ozdobny 1 zł. 50 gr.

Ceny ogłoszeń:

Milimetr za tekstem 60 gr. Cała strona 300 zł., $^1/_2$ — 150 zł.; $^1/_4$ — 75 zł.; $^1/_8$ — 40 zł. Przed tekstem — 50% drożej. W numerach ozdobnych: za tekstem milimetr 90 gr. Cała strona 450 zł., $^1/_2$ — 225 zł., $^1/_4$ — 115 zł., $^1/_8$ — 60 zł. Przed tekstem 50% drożej. Za zastrzeżone miejsca dopłata 25%. Agentom nie wolno pobierać zaliczek.

WŁADZE POLSKIEGO ZWIĄZKU STOWARZYSZEŃ ŁOWIECKICH.

ZARZĄD ZWIĄZKU:

Prezes:

Gen. dyw. Kazimierz Sosnkowski, Warszawa, Al. Ujazdowska 1-3.

Wiceprezesi:

Płk. Konstanty Chłapowski, Poznań, Długa 5.
Gen. dyw. Kazimierz Fabrycy, Warszawa, Myśliwiecka 11.
Edward hr. Krasiński, Warszawa, Okólnik 9.
Maurycy hr. Potocki, Jabłonna p.Warszawą.
Bolesław Świętorzecki, Lebiedziew, Malinowszczyzna.

Członkowie:

Józef Błeszyński — Warszawa, Bracka 20,
Marjan Chrzanowski — Lwów, Ossolińskich 11,
Walenty Garczyński, adw. — Warszawa, Kredytowa 18,
Bohdan Gędziorowski — Warszawa, Radna 11,
Wojciech hr. Gołuchowski—Lwów. Ossolińskich 11,
Henryk Górski — Poznań, Piekary 6,
Jan Grabowski — Warszawa, Żórawia 10,
Witold Kiltynowicz—Warszawa, Mochnackiego 11,

Inż. Herman Knothe — Warszawa, Piękna 11,
Czesław Lisowski — Warszawa, Mazowiecka 7,
Dr. Jan Łukowicz — Chojnice, Dworcowa 41.
Czesław Michałowski—Warszawa, Mazowiecka 11,
Władysław Janta-Połczyński — Rąbczyn Wlkp.
Inż. Adam Romanowski — Łódź, Piotrkowska 108,
Inż. Leopold Skulski — Warszawa, Sandomierska 5,
Józef Skrzypek — Warszawa, Miedziana 4-a,
Władysław Słonczyński — Warszawa, Fredry 4,
Kazimierz Świderski — Sosnowiec, Małachowskiego 3,
Wacław Szperling — Warszawa, Koszykowa 47,
Inż. Kazimierz Tołłoczko — Warszawa, Bagatela 14
Franciszek Unrug — Środa, Wyszakowo,
A. Tallen-Wilczewski, adw. — Warszawa, Chmielna 11,
Dr. Józef Żenczykowski — Płock, Grodzka 13.
Jan Żukotyński — Warszawa, Krakowskie-Przedmieście 67.

WYDZIAŁ WYKONAWCZY:

Przewodniczący: Wacław Szperling,

Zastępca: Jan Grabowski.

Członkowie:

Walenty Garczyński,
Bohdan Gędziorowski,
Witold Kiltynowicz,
Herman Knothe,
Czesław Lisowski,
Józef Skrzypek,
Al. Tallen-Wilczewski,
Jan Żukotyński.

KOMISJA REWIZYJNA:

Inż. Antoni Fabian — Warszawa, Nowogrodzka 37,
Inż. Gustaw Hantke — Warszawa, Piękna 16-a,

Dr. Ignacy Grymiński — Warszawa, Al. Jerozolimska 79,
Jerzy Ścigalski — Warszawa, Piękna 20,
Andrzej Śliwiński — Warszawa, Boduena 5.

SĄD ŁOWIECKI:

Członkowie:

Gen. dyw. Kazimierz Fabrycy,
Inż. Leopold Skulski,
Inż. Herman Knothe.

Zastępcy:

Czesław Michałowski,
Maurycy hr. Potocki,
Wacław Szperling.

REDAKCJA „ŁOWCA POLSKIEGO"

Redaktor:

Walenty Garczyński,
przyjmuje w biurze Związku w poniedziałki i czwartki od godz. 18 do 19-ej wiecz., w mieszkaniu zaś, przy ul. Kredytowej 18, codziennie prócz sobót, między 16-ą i 17-ą.

Komitet Redakcyjny:

Karol Czampe — Warszawa, ul. Twarda 59,
Jerzy Dylewski — Siedlce, Sienkiewicza 10,
Walenty Garczyński—Warszawa, ul. Kredytowa 18,
Bohdan Gędziorowski — Warszawa, Radna 11,
Józef Gieysztor — Warszawa, ul. Flory 9,
Ignacy Gryminski — Warszawa, Al. Jerozolimska 79,

Władysław Janta-Połczyński — Rąbczyn Wlkp.
Stanisław Kamocki — Warszawa, Widok 15-17,
Witold Kiltynowicz—Warszawa, Mochnackiego 11,
Herman Knothe — Warszawa, Piękna 11,
Józef Władysław Kobylański — Żoliborz, Drużbackiej 9,
Władysław Korsak — Wilno, Rzeczna 11,
Stanisław Leski — Warszawa, Przeskok 4,
Edward Niezabitowski — Poznań, Podolska 4,
Maurycy hr. Potocki — Jabłonna p.Warszawą.
Adam hr. Rzewuski — Warszawa, Mokotowska 7,
Władysław Słonczyński — Warszawa, Fredry 4,
Wacław Szperling — Warszawa, Koszykowa 47,
Kazimierz Świderski — Sosnowiec, Małachowskiego 3,
Bolesław Świętorzecki — p. Lebiedziew, Malinowszczyzna,
Władysław Zabiełło — Gdynia, Szkolna,
Stanisław Zaborowski — Warszawa, Jerozolimska 8,
Jan Żabiński — Warszawa, Ratuszowa 3,

Biuro Zarządu oraz redakcja i administracja „Łowca Polskiego" — mieszczą się przy ul. Nowy-Świat 35, tel. 607-98.

Biura czynne są codziennie w godzinach od 9 do 15 i 17 do 19.

ODDZIAŁY WOJEWÓDZKIE POLSKIEGO ZWIĄZKU STOWARZYSZEŃ ŁOWIECKICH.

1. **Małopolskie Towarzystwo Łowieckie,** Lwów, Ossolińskich 11, Odział Związku dla województw: Lwowskiego, Krakowskiego Stanisławowskiego i Tarnopolskiego.
2. **Wielkopolski Związek Myśliwych,** Poznań, Piekary 6, Oddział Związku dla województwa Poznańskiego.

3. **Pomorskie Towarzystwo Łowieckie,** Toruń, Sienkiewicza 10, Oddział Związku dla województwa Pomorskiego.
4. **Towarzystwo Łowieckie Ziem Wschodnich,** Wilno, Mickiewicza 42, Oddział Związku dla województw: Wileńskiego, Białostockiego i Nowogródzkiego.

DELEGACI POWIATOWI

POLSKIEGO ZWIĄZKU STOW. ŁOWIECKICH.

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE.

Powiat Augustów:

Józef Górski — Wołłoczowice, Świack Wielki,
Czesław Niemirycz — Augustów,
Ludomir Olszowski — Bargłów, Solistówka.

Powiat Białystok:

Mikołaj Kewelin — Zabłudów, Majówka,
inż. Henryk Kimkiel — Białystok, Wydz. drogowy,
insp. Zdzisław Laskowski — Białystok, Piwna 21,
Tadeusz Rakowski — Zabłudów, Tylwica,
Jan Sobieski — Białystok, starostwo.

Powiat Bielsk Podlaski:

Stanisław Gartkiewicz — Bielsk Podlaski,
Stanisław Jaworski — Bielsk Podl.,
Stanisław Krogulski — Bielsk Podl.,
Stanisław Michaelis — Siemiatycze, Ostrożany,
Stefan Russel — Mielnik n./Bugiem, Metna,
Jan Zasztowt — Bielsk Podl., Wydział drogowy.

Powiat Grodno:

płk. Bronisław Adamowicz — Grodno,
inż. Kazimierz Ciechoński—Grodno, Piłsudskiego 3,

kpt. Erwin Daszkiewicz — Żytomla,
dr. Józef Gula — Grodno, Listowskiego 33,
inż. Jan Jabłoński — Druskieniki,
nadl. Romuald Künle — Druskieniki,
płk. Michał Niedźwiedzki — Grodno, Listowskiego 35,
Jerzy Ursyn - Niemcewicz — Wielka Brzostowica Ciecierówka,
Edward Tarasowicz — Wola,
Alfred Trusewicz — Druskieniki, Piłsudskiego 1.

Powiat Łomża:

Konstanty Komierowski — Kolno, Korzeniste,
Kazimierz Kulczyński — Łomża,
Piotr Krzyśpiak — Kolno,
Włodzimierz Liskowacki — Łomża.

Powiat Ostrołęka:

płk. Stefan Dembiński — Ostrołęka, Wojciechowice,
Ignacy Iglikowski — nadl. Ostrołęka,
Aleksander Świderski — nadl. Podgórze.

Powiat Ostrów:

płk. Bolesław Pilawski — Ostrów, 18 P. A. L.,
Jan Sankowski — Czyżew, Grabniak,
Wacław Srzedziński — Ostrów, Lubiejewska 15.

Powiat Sokółka:

Dominik Pietrasz — Sokółka.

Powiat Suwałki:

Janusz Borewicz — Krasnopol, Klejwy,
płk. Ignacy Jatowt — Suwałki,
mag. Bolesław Szwejkowski — Suwałki.

Powiat Szczuczyn:

inż. Stefan Głowacz — nadl. Ruda,
Bohdan Mościcki — Ławsk.

Powiat Wołkowysk:

inż. Leon Bychowiec — Łysków, Adamków,
Stefan Juściński — Pieski, Parafjanowicze,
Kazimierz Świda — Wołkowysk, Piaskowa 14.

Powiat Wysokie Maz.:

Stanisław Hryniewiecki — Łapy,
Wiktor Jakubski — Czyżew, Siedliska,
Kazimierz Kiełsa — Łapy.

WOJEWÓDZTWO KIELECKIE

Powiat Będzin:

Leon Rudowski — Sosnowiec, Warszawska 6,
Kazimierz Świderski — Sosnowiec, Małachowskiego 3.

Powiat Częstochowa:

Adolf Steinhagen — Częstochowa, Małusy,
Alfred Zaborowski — Krzepice, Lipie.

Powiat Iłża:

Ksawery ks. Drucki-Lubecki — Ostrowiec Kiel., Bałtów,
Józef Pierożyński — nadl. Starachowice,
Tadeusz Proszkowski — Lipsko, Jawor,
Bohdan Rauszer — Iłża, Pakosław,
Wacław Zróbek — Ostrowiec Kiel., Bałtów.

Powiat Jędrzejów:

Walerjan Marowski — nadl. Jędrzejów,
kpt. Roman Szafarczyk — Jędrzejów.

Powiat Końskie:

Bolesław Jakubowski — Fałków.

Powiat Kozienice:

Wojciech bar. Heydel — Kozienice, Brzóza,
Czesław Kawecki — Kozienice,
Antoni Krześniak — Brześnica,
por. Kazimierz Tobola — Zagożdżon.

Powiat Miechów:

Jerzy Grodziecki — Miechów, Pogwizdów.

Powiat Olkusz:

Stanisław Chodorowski — Olkusz.

Powiat Opatów:

Seweryn Cichowski — Zawichost, Linów,
Bohdan ks. Drucki-Lubecki — Ćmielów, Brzostowa,
Karol Herman — Ostrowiec Kiel , ul. Czysta,
Marjan Krakowski — Ćmielów, Brzostowa,
Juljan Leszczyński — Opatów, Gołoszyce,
Jan Niewiadomski — Kunów Kiel., Jeleniec,
Henryk Rudzki — Iwaniska, Gorzków,
Karol Wickenhagen — Jakubowice, Sobótka.

Powiat Opoczno:

Jan Dembiński — Przysucha.

Powiat Pińczów:

Jerzy hr. Zyberk-Plater — Chroberz, Myszków.

Powiat i miasto Radom:

Tadeusz Przyłecki — Radom, Żeromskiego 20,
Włodzimierz Żarnowski — Radom, Pl. 3 Maja 1.

Powiat Sandomierz:

Bronisław Bronikowski — Klimontów, Jachimowice,
Szymon Karski — Opatów, Włostów,
Władysław Leszczyński — Opatów, Gołębiów,
Józef Targowski — Zawichost, Buczek,
Karol Załeski — Jakubowice, Bugaj,
Stanisław Załęski — Jakubowice, Przezwody.

Powiat Stopnica:

Jan Russocki — Stopnica, Nieciesławice,
Ludomir Szydłowski — Stopnica, Jastrzębiec,
Jan Zaborowski — Izbica Kuj., notarjusz.

Powiat Włoszczowa:

Aleksander Moes — Szczekociny, Sprowa.

Powiat Zawiercie:

Kazimierz Polaski — Myszków,
Aleksander Steinhagen — Myszków.

WOJEWÓDZTWO KRAKOWSKIE.

Powiat Biała:

Stanisław Chorubski — Łodygowice, Buczkowice,
Edmund bar. Larisch — Kęty, Bulowice,
Edward Rudziński — Oświęcim 1, Osiek,
dr. Józef Sierankiewicz — Brzeszcze k/Oświęcima,
Stanisław Then — Kęty, Czaniec.

Powiat Bochnia:

inż. Ludwik Then — Niepołomice,
Jan Włodek — Kraków-Pędzichów, Boczna 5,
Jan Wykowski — Kłaj, Łężkowice,
Karol Żeleński — Kłaj, Grodkowice.

Powiat Brzesko:

Stefan Dunikowski — Zaklinacz n./D., Stróże,
Antoni bar. Götz-Okocimski — Okocim.

Powiat Chrzanów:

Adam hr. Starzeński — Chrzanów, Kościelec,
Antoni hr. Starzyński — Chrzanów, Płaza,
inż. Ludwik Wacławik — Tęczynek k./Krzeszowic.

Powiat Dąbrowa:

Edward Bogusz — Szczucin, Lubasz,
Jan Bzowski — Gręboszów, Borusowa,
Włodzimierz Hendrich — Dąbrowa,
Robert Salamon — Wietrzychowice, Jadowniki Mokre,
Tadeusz Śmiałowski — Słupiec k./Szczucina,
dr. Stanisław Sozański — Tarnów, Nowy Świat 8,
Feliks Jordan-Stojowski — Otfinów, Djament,
inż. Stanisław Szpak — Dąbrowa.

Powiat Gorlice:

Wacław Byszewski — Lipniki, Lbuszowa,
inż. Adam Kowalski — Gorlice, Glinnik Marjamp.,
inż. Zygmunt Muszyński — Gorlice,
Marjan Ścibor-Rylski — Stróże, Szalowa,
Jan Więckowski — Piennik Strzeszewski, Rzepiennik Biskupi.

Powiat Jasło:

Inż. Aleksander Jerzy Onyszkiewicz — Jasło,
Feliks Warchałowski — Jasło.

Powiat Kraków:

Karol Braun — Wieliczka,
Zdzisław Dunin-Brzeziński — Wieliczka, Łazany,
dr. Adam Lardemer — Kraków, Mikołajewska 5,
inż. Bolesław Szarek — Kraków, Grzegorzecka 127,
dr. Józef Surzycki — kraków, Karmelicka 27,
inż. Wincenty Wobr — Kraków, Krupnicka 8,

Powiat Limanowa:

inż. Paweł Kolarz — Dobra k./Limanowej,
Zygmunt Michałowski — Limanowa, Laskowa.
Aleksander Romer — Tymbark, Jodłownik,
inż. Tadeusz Świerz - Zalewski — Niedźwiedź, Poręba Wielka.

Powiat Mielec:

Szczepan hr. Tarnowski — Chorzelów, Malinie,
dr. Juljan Wronka — Mielec.

Powiat Myślenice:

płk. Jan Dunin-Brzeziński — Myślenice, Osieczany,
Stanisław Górkiewicz — Jordanów, Toporzyska,
Mieczysław Targowski — Jordanów, Tokarnie,
Stanisław Wołoch — Myślenice.

Powiat Nowy Sącz:

dr. Stanisław Langer — Zbyszyce,
Adam hr. Stadnicki — Nowojowa,
Karol Szerauc — Krynica, willa „Pod Cisem".

Powiat Nowy Targ:

Stanisław Barabasz — Zakopane, Stara Polana 20,
inż. Michał Kabłak — Nowy Targ,
Józef Rajski — Nowy Targ.

Powiat Ropczyce:

Józef Jabłonowski — Grabiny, Przyborowie,
Karol Mugler — Ropczyce, Zdziary,
Ludwik Starowiejski — Sędziszów, Iwierzyce,
inż. Władysław Szczurkiewicz — Pilzno,
Stanisław Zborzil — Pilzno.

Powiat Tarnów:

Bronisław Szuba — Tarnów,
inż. Władysław Tomek — Tarnów.

Powiat Wadowice:

Stefan hr. Bobrowski — Andrychów,
inż. Edward Gisman — Maków,
Aleksander bar. Gostkowski — Wadowice, Tomice,
Jan bar. Przychocki — Kalwarja Zebrzydowska, Leńcze,
dr. Józef Sołtysik — Wadowice, 3 Maja 27.

Powiat Żywiec:

Antoni Gebauer — Żywiec,
Władysław Kępiński — Żywiec, Moszczanina,
Alfred Preisner — Sporysz k/Żywca.

WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

Powiat Biała Podlaska:

Aleksander Karski — Biała Podl., Rozkosz,
płk. Jerzy Wroczyński — Biała Podl., 35 P. P.

Powiat Biłgoraj:

dr. Stanisław Uzarski — Biłgoraj, Sąd Grodzki.

Powiat Chełm:

inż. Henryk Rüdiger — Rejowiec, Zjedn. Fabr. Portland-cementu Firley,
Czesław Starzyński — Chełm, nadl. Stańków,
Stefan Titenbrun — Chełm, Dryszczów,
Władysław Trąbczyński, Pobołowice.

Powiat Garwolin:

Franciszek hr. Zamoyski — Sobolew, Podzamcze,
Alojzy Żeleźnik — Maciejowice, Podzamcze.

Powiat Hrubieszów:

Stanisław Sękowski — Hrubieszów, Podhorce,
Eustachy Świeżawski — Kryłów, Hołubie,

Powiat Janów Lub.:

Stefan hr. Tarnowski — Zaklików.

Powiat Krasnystaw:

Jerzy Koszarski — Krasnystaw, Siennica Różana.

Powiat Lublin:

Kazimierz Dercki — Lublin, Krzesinów,
Jan Koźmian — Lublin, Wierzchowiska.

Powiat Łuków:

Jerzy Dmochowski — Łuków, Jeleniec,
Józef Mianowski — Adamów, Wola Gułowska.

Powiat Puławy:

Witold Kraszewski — Nałęczów,
dr. Stefan Lewicki — Puławy, Instytut,
Zygmunt Płużański — Nałęczów, Gutanów.

Powiat Radzyń Podl.:

Włodzimierz Andrycz — Radzyń Podl.,
Waldemar Dorja-Dernałowicz — Radzyń, Białka.
Stanisław Leski — Międzyrzec, Kąkolnica,
Andrzej hr. Potocki — Radzyń,
inż. Stefan Reichard — Międzyrzec.

Powiat Sokołów:

Antoni Wysocki — Sokołów, Bachorza,
Zbigniew Malewicz — Sokołów, Przezdziatka.

Powiat Siedlce:

Jerzy Dylewski — Siedlce, Sienkiewicza 10,
por. Eugenjusz Gintofy-Dziwiłł — Siedlce, Piłsudskiego 77,
prof. Wacław Krzemieniewski — Siedlce, Sienkiewicza 61,
Jerzy Laskarys — Siedlce, Cmentarna 19,
rej. Julian Szczygielski — Siedlce, Florjańska 12,
Mieczysław Mniszek - Tchórznicki — Platerów, Hruszniew.

Powiat Tomaszów Lub.:

Władysław hr. Tyszkiewicz — Tarnawatka.

Powiat Węgrów:

Jan Cielecki — Łochów, Paplin,
Michał Jaworski — Sosnowe, Sucha,
Józef Kukier — Sosnowe, Gałki.

Powiat Włodawa:

Konstanty hr. Zamoyski — Włodawa.

Powiat Zamość:

Władysław Brzostek — Zamość, Starostwo,
Władysław Nowakowski — Zamość, Sejmik,
Józef Potocki — Zwierzyniec n./Wieprzem.

WOJEWÓDZTWO LWOWSKIE

Powiat Bóbrka:

Lesław Katzer — Chodorów,
Adam Madeyski — Stare Sioło,
Ludwik hr. Mycielski — Borynicze,
Franciszek hr. Zamoyski — Chodorów, Bortniki.

Powiat Brzozów:

Adam Machowski — Bachórz, Chodorówka,
Juljusz hr. Starzeński — Dynów, Dąbrówka.

Powiat Dobromil:

inż. Stanisław Cynk — Dobromil,
Edward Szerękowski — Starzew k/Chyrowa,
Aureli Wittemberski — Kalwarja Pacławska, Gruszów.

Powiat Drohobycz:

Rajmund Jarosz — Drohobycz,
inż. Stanisław Kleja — Drohobycz,
dr. Aleksander Ruczka — Podbuż.

Powiat Gródek Jag.:

Wojciech hr. Gołuchowski — Janów k./Lwowa,
dr. Henryk Malsburg — Gródek Jagielloński.

Powiat Jarosław:

Stanisław Kisielewski — Sieniawa, Czerce,
Zygmunt Lachman — Jarosław. Lachmanówka.

Powiat Jaworów:

Mieczysław Eminowicz — Krakowiec, Kobylnica Wołoska,
Kazimierz Janicki — Krakowiec, Sarny,
Leon hr. Szeptycki — Przyłbice.

Powiat Kolbuszowa:

Franciszek Dudek — Sokołów, Turza,
Jerzy hr. Tyszkiewicz — Kolbuszowa, Werynia.

Powiat Krosno:

Stanisław hr. Bobrowski — Jedlicze, Długie,
dr. Stanisław Koźmian - Rejcher — Targowiska k./Iwonicza,
dr. Zygmunt Lewicki — Krosno.

Powiat Lisko:

August hr. Krasicki — Lisko.

Powiat Lubaczów:

dr. Henryk Frieser — Lubaczów,
dr. Adam Gnoiński — Cieszanów, Nowe Sioło,
Alfred Liptay — Narol, Łowcza,
Hugo bar. Wattman — Ruda Różaniecka.

Powiat Lwów:

Wiktor Hoszowski — Lwów, Ponińskiego 19,
inż. Stanisław Kumor — Lwów, Województwo,
Leon Krzeczunowicz — Jaryczów Nowy,
Mieczysław Małobęcki — Wybranówka, Huta Szczerzecka,
Ksawery Obmiński — Lwów, Sykstuska 49,
Feliks Orzelski — Lwów, Sąd Grodzki dla powiatu,
Wilhelm Wychera, Lwów, Kordeckiego 14.

Powiat Łańcut:

inż. Wiesław Krawczyński — Łańcut, Dąbrówki,
Stanisław Wodziński — Leżajsk.

Powiat Mościska:

Teodor Koziek — Mościska, Lacka Wola
Tadeusz Filipowicz — Sądowa Wisznia,
dr. Marceli Puza — Sądowa Wisznia,
Władysław Skibniewski — Medyka, Balice.

Powiat Nisko:

Hieronim hr. Tarnowski — Rudnik k./Sanem.

Powiat Przemyśl:

Emanuel Bocheński — Krzywcza n./Sanem,
Marjan Dębicki — Niżankowice, Sierakośce,
Ksawery hr. Krasicki — Bachórzec,
Jerzy ks. Lubomirski — Miżyniec,
dr. Bronisław Majewski — Przemyśl.

Powiat Przeworsk:

Andrzej ks. Lubomirski — Przeworsk,
dr. Marjan Nowiński — Tryńcza k./Przeworska,
Adam Remiszewski — Przeworsk,
Zdzisław Wolski — Zarzecze, Siennów.

Powiat Rawa Ruska:

Zdzisław Marmaross — Uhnów, Karów,
Albert Kaempffi — Lubycz, Szalenik,
Roman Pawlik — Rawa, Wólka Mazow.,
Kazimierz Remiszewski — Rawa, Bekowe,
Kazimierz Wysocki — Korczów, Ostobuż.

Powiat Rudki:

Stanisław Bal — Komarno, Tuligłowv
dr. Kazimierz Flis — Rudki.

Powiat Rzeszów:

prof. Władysław Gürtler — Rzeszów,
Jan Jędrzejowicz — Rzeszów, Staromieście,
Stanisław Korwin-Milewski — Rzeszów,
dr. Adam Midowicz — Rzeszów.

Powiat Sambor:

Władysław Barański — Sambor, Radłowice,
Kazimierz Podolski — Dublany, Sielec Krauzberg,
Wiktor Smalawski — Sambor, Uherce Zapłatynskie.

Powiat Sanok:

Józef Morawski — Zarszyn, Odrzechowa,
Paweł Wiktor — Załuż;
Hieronim Zeńczak — Besko, Puławy.

Powiat Sokal:

Tadeusz Głogowski — Myców, Wyżłów,
Tadeusz Horoszkiewicz — Sokal, Poturzyca,
Tadeusz Romanowski — Tartaków, Spasów,
Michał Martyniec — Stary Sambor, Spas.

Powiat Stary Sambor:

Józef Papp — Stary Sambor,
Wacław Popiel — Sambor, Humieniec.

Powiat Strzyżów:

Antoni Bielański — Gogolów,
dr. Jan hr. Mycielski — Wiśniowa.

Powiat Tarnobrzeg:

Oskar Fiedler — Chmielów, Jadachy,
Zbigniew Horodyński — Zbydniów,

Jerzy ks. Lubomirski — Miżyniec,
Zdzisław hr. Tarnowski — Tarnobrzeg, Dzików.

Powiat Żółkiew:

Adam Kapliński — Skwarzawa, Glińsko,
Władysław Lang — Mosty Wielkie, Wieczorki,
Władysław Radzikowski — Mosty Wielkie, Przystań.

WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE

Powiat Brzeziny:

Ryszard Firstenwald — Tomaszów Polna 40,
Roman Kornacki — Brzeziny Łd.,
Mścisław Olszowski — Zgierz, Kębliny,
Oskar Knothe — Tomaszów, Browar.

Powiat Kalisz:

Kazimierz Raszewski — Kalisz, skrz. poczt. 34,
Józef Pietrzycki — Kalisz, Pl. 11 Listopada.

Powiat Koło:

Ksawery Karśnicki — Dąbie n./Nerem, Karszew,
Józef Kiszkurno — Brudzew k./Koła,
Jan Łuszczewski — Dąbie n./Nerem, Chełmno,
Wacław Szamowski — Izbica, Mchowo.

Powiat Konin:

Ludomir Pułaski — Grzymiszew.

Powiat Łask:

dr. Tadeusz Bal — Łask,
Bronisław Walicki — Zelów, Krzeslów

Powiat Łęczyca:

Leon Dietrich-Polanowski — Poddębice,
Jan Janczewski — Łęczyca, Przedrynek 9,
Piotr Misiak — Łęczyca, Pl. Kościuszki 2,
Stefan Wyganowski — Piątek, Pokrzywnica.

Powiat i miasto Łódź:

Józef Wacław Krauze — Łódź, Przejazd 40.

Powiat Piotrków:

Leon Jasiński — Piotrków Trybunalski,
dr. Stanisław Lewkowicz — Piotrków, Narutowicza 22,
Juljan Walicki — Drużbice, Głupice.

Powiat Radomsko:

Hieronim Siemieński — Silniczka, Silnica Wielka.

Powiat Sieradz:

Antoni Bartokowski — Sieradz, Miedna,
Jan Nossarzewski — Sieradz, Wartska 17,
Ludwik Rudolf — Sieradz, Wośniki.

Powiat Turek:

Sylwester Rydygier — Uniejów, Dominikowice,
Janusz Skrzyński — Dąbie n./Nerem, Kraski.

WOJEWÓDZTWO NOWOGRÓDZKIE

Powiat Baranowicze:

Konrad Mackiewicz — Baranowicze, skrz. poczt. 15, maj. Cieszewla.

Powiat Lida:

Bolesław Bułharowski — Woronów, Barcie,
płk. dr. Marjan Buczyński — Lida,
Marjan Ciemniewski — Sobotniki, Kwiatowce,
Bronisław Henszel — Raduń, Wołdaciszki,
Juljan Laskowicz — Żyrmundy, Piatkowszczyzn.
Aleksander Łobko — Dokudów,
Juljan Przybytko — Ejszvki, Sąd Pokoju,
Stanisław Truchanowicz — Lida, Piłsudskiego

Powiat Nieśwież:

Konrad Łoziński — Sieniawka, Hołynka.

Powiat Nowogródek:

Wacław Mackiewicz — Zdzięcioł, Strzała,
Stanisław Łukowski — Nowogródek, Szczorse,
Rudolf Józef Stark — Nowogródek, Kościelna 34,
Mieczysław Tukałło — Nowogródek, Boracin.

Powiat Słonim:

Emeryk hr. Czapski — Słonim, Synkowicze,
Olgierd Slizień — Słonim, Dziewiątkowice.

Powiat Stołpce:

Czesław Krupski — Zasule.

Powiat Szczuczyn Lidzki:

Andrzej hr. Rostworowski — Skrzybowce, Skobejki.

Powiat Wołożyn:

Benedykt hr. Tyszkiewicz — Wołożyn,
Mieczysław Wołtarski — Zabrzezie, Horoćki.

WOJEWÓDZTWO POLESKIE

Powiat Brześć n./Bugiem:

Aleksander Zalewski — Brześć, Steczkiewicza 12,
Stanisław Zdański — Szumin, Łyszczyce.

Powiat Kamień Koszyrski:

Włodzimierz Nikołajew — Kamień Koszyrski,
Czesław Przedpełski — Kamień Kosz., Police

Powiat Kobryń:

Jan Jabłoński — Jaremicze,
Gustaw Małyszczycki — Kobryń, Oziaty,
Józef Zawadzki — Kobryń, Drewna.

Powiat Kosów:

Waldemar Kuczyński — Telechany, Nowiny,
Józef Rokicki — Iwacewicze, Kasinów.
Edmund Wagner — Iwacewicze, Kasinów.

Powiat Łuniniec:

Franciszek ks. Drucki-Lubecki — Łuniniec.

Powiat Pińsk:

Władysław Pawluć — Pińsk, Sąd Pokoju.

Powiat Stolin:

Karol ks. Radziwiłł — Stolin, Mankiewicze.

WOJEWÓDZTWO POMORSKIE

Powiat Brodnica:

Zygmunt Karwat — Wichulec,
Stefan Różycki — Lidzbark, Wlęwsk,

Powiat Chełmno:

Antoni Jeszke — Chełmno,
Leszek Mieczkowski — Chełmno, Klęczkowo,
Jan Śląski — Trzebcz, Trzebczyk Szlachecki.

Powiat Chojnice:

Alojzy Pruszak — Chojnice, Krojanty.

Powiat Działdowo:

Tadeusz Götzendorf-Grabowski — Uzdowo, Kramarzewo,
Włodzimierz Pankowski — Gralewo, Szczupliny.

Powiat Gniew:

Zenon Łubieński — Tczew, Spęgawa,
Czesław Rabbe — Piaseczno Pom..

Powiat Grudziądz:

Emiljan Dębski — Grudziądz, Łasin,
Roman Majewski — Grudziądz, Stara Ruda,
Wincenty Staśkiewicz — Grudziądz, Zawda,
Jan Stenzel — Grudziądz, Rynek 20,
Tadeusz Wyganowski — Boguszewo, Gołębiewko.

Powiat Kartuzy:

Stefan Bukowski — Kartuzy, Banin,
Medard Komar — Kartuzy, Somonin.

Powiat Kościerzyna:

Juljan Esden-Tempski — Liniewo, Sobacz,
Stefan Karwat — Skarszewy, Obozin,
Franciszek Ochota — Kościerzyna.

Powiat Lubawa:

Feliks Krawczyński — Montowa, Linowiec.

Powiat Morski:

Ignacy Wreze — Zelistrzewo, Smolno.

Powiat Sępolno:

Tomasz Komierowski — Przepałkowo, Komierowo,
inż. Konstanty Skwarc — nadl. Lutówko.

Powiat Starogard:

Stefan Myszkowski — Zelgoszcz, nadl. Drewniaczki,
Henryk Podkomorski — Starogard, Dworcowa 2,
Jan Żarnowski — Starogard, Skarszewska 21.

Powiat Świecie:

Józef Czaykowski — Płochocinek,
Franciszek Esden-Tempski — Lniano, Ostrowite,
Bolesław Osiński — Łążek, Szarłato,
Tadeusz Parczewski — Laskowice, Belno,
inż. Bronisław Sierosławski — nadl. Osie,
Witold Szulc — Pruszcz k./Bydgoszczy,
inż. Aleksander Wysiński — Iwiec, Wierzchlas.

Powiat Tczew:

Zenon Łubieński — Tczew, Spęgawa,
Czesław Rabbe — Piaseczno Pom.,
Szczęsny Skarżyński — Subkowy, Radostowo.

Powiat Toruń:

Jan Głębocki — Lubianka, Wierzgłowo,
mjr. Czesław Mańkowski — Toruń, Piastowska 5,

płk. Stanisław Martini—Toruń, Centr. Szk. Strzel., Jan Rzyski — Toruń, Magistrat, płk. Tadeusz Sokołowski — Toruń Szp. DOK. VII.

Powiat Tuchola:

Jan Górski — Gostyczyn, Kamienica, Kazimierz Kamiński — Woziwoda.

Powiat Wąbrzeźno:

Jerzy Ślaski — Płużnica, Orłowo, Antoni Tomaszek — Golub, nadl. Konstancjewo.

WOJEWÓDZTWO POZNAŃSKIE

Powiat Bydgoszcz:

Eugenjusz hr. Grabowski — Bydgoszcz, św. Trójcy 1-a.

Powiat Czarnków:

Stefan Paliszewski — Władysławów, Hutka.

Powiat Chodzież:

Stanisław Woszczyński — Chodzież, Podanin.

Powiat Gniezno:

Tadeusz Krzyżanowski — Ruchocin.

Powiat Gostyń:

Jan Kurnatowski — Dusina.

Powiat Grodzisk:

Andrzej hr. Kurnatowski — Kotowo.

Powiat Inowrocław:

Ernest Feil. — Ostrowo.

Powiat Jarocin:

dr. Zdzisław Skarżyński — Tarce.

Powiat Kępno:

Feliks Osiński — Kępno, Laski.

Powiat Kościan:

Józef Lossow — Kościan.

Powiat Koźmin:

Stanisław Przyłuski — Łagiewniki.

Powiat Krotoszyn:

Olgierd ks. Czartoryski — Krotoszyn, Baszków.

Powiat Leszno:

Stanisław Kamocki — Rydzyna, Wielkie Tworzanice.

Powiat Międzychód:

ppłk. Konstanty Chłapowski — Kwilcz, Mościejewo.

Powiat Mogilno:

Kazimierz Liszkowski — Sosnowiec.

Powiat Nowotomyśl:

Jan Niemojewski — Nowotomyśl, Chudopsice.

Powiat Oborniki:

inż. Leon Martyniec — nadl. Oborniki,

Powiat Odolanów:

Zygmunt Strzyżowski — Odolanów, Tarchałv Wielkie.

Powiat Ostrów Wlkp.:

Jan Lipski — Czekanów, Lewków.

Powiat Ostrzeszów:

dr. Juljan Krzych — Ostrzeszów.

Powiat Pleszew:

Jan Taczanowski — Pleszew, Taczanów.

Powiat i miasto Poznań:

Henryk Górski — Wielkop. Związek Myśliwyc., Poznań, Piekary 6.

Powiat Rawicz:

Witold Szczaniecki — Rawicz, Łaszczyn.

Powiat Śmigiel:

Lucjan Stryczyński — Zegrowo.

Powiat Śrem:

Tadeusz Mayer — Kórnik.

Powiat Środa:

Franciszek Unrug — Środa, Wyszakowo.

Powiat Strzelno:

Władysław Pętkowski — Wronowy, Kuśnierz.

Powiat Szamotuły:

Stanisław Kurnatowski — Szamotuły, Pożarowo.

Powiat Szubin:

Michał Szulczewski — Szubin, Chwaliszewo.

Powiat Wągrowiec:

Tadeusz Götzendorf-Grabowski — Lechlen.

Powiat Wolsztyn:

Zygmunt hr. Kurnatowski — Wolsztyn, Gościerzyn

Powiat Września:

Edward hr. Mycielski — Września.

Powiat Wyrzysk:

Mieczysław Chłapowski — Wyrzysk, Glesno.

Powiat Żnin:

Tadeusz Łakiński — Gorzyce, Nadborowo,
Henryk hr. Plater — Żnin, Góra.

WOJEWÓDZTWO STANISŁAWOWSKIE

Powiat Bohorodczany:

Władysław Dumański — Bohorodczany, Horocholin,
Jerzy Fabrycy — Bohorodczany,
Zygmunt Kurzweil — Sołotwina, Huta Porohy.

Powiat Dolina:

Władysław Dunka de Sajo — Duba.

Powiat Horodenka:

Edward Smarzewski — Potok Złoty, Uniż.

Powiat Kałusz:

Henryk Prek — Bukaczowce, Łuka.

Powiat Kołomyja:

Kajetan Agopsowicz — Gwoździec, Trofanówka
inż. Tadeusz Kobylański — Kołomyja, Wincentówka,
Juljusz Linde — Karszów, Czeremchów,

Powiat Kosów:

Edward Lisowski — Huty k./Kosowa.

Powiat Nadwórna:

Roman Jurkiewicz — Nadwórna, Rafajłowa,
inż. Filip Hirsz — Worochta,

Powiat Rohatyn:

Józef Cieński — Bukaczowce, Czahrów,
dr. Kornel Krzeczunowicz — Bołszowice,
Kazimierz Gołębski — Lipica Górna,
Stanisław hr. Krasicki — Rohatyn,
Ludwik hr. Rey — Knihynicze, Psary.

Powiat Skole:

Stefan Filipowicz — Synowódzko Wyżne,
Leopold Kohll — Skole, Demnia Wyżna,
Jan Marcinków — Skole, Piłsudskiego 84,
Wiktor Orski — Skole.

Powiat Śniatyń.

Zdzisław Czaykowski — Wołczkowce, Zadubrowce,
Józef Jaruzelski — Załucze, Kniaże,
dr. Michał bar. Moysa - Rosochacki — Rudniki k./Zabłotowa.

Powiat Stanisławów:

inż. Stanisław Burzyński — Stanisławów, Słowackiego 16,
Marjan Jaroszyński — Błudniki,
Kazimierz Piórkowski — Stanisławów, Jachowicza 3,
Juljusz Salwach — Stanisławów.

Powiat Stryj:

Włodzimierz Barański — Stryj, Zulin,
inż. Stanisław Lenartowicz — Stryj,
Andrzej Onyszkiewicz — Stryj, Niezuchów.

Powiat Tłumacz:

Marjan Błożecki — Tyśmienica,
Andrzej Jakubowicz — Tłumacz, Bortniki,
Marjan Wartanowicz — Tłumacz, Pałahicze.

Powiat Turka:

Stefan Godlewski — Jawora.

Powiat Żydaczów:

Karol hr. Gołuchowski — Hnizdyczów — Kochawina, Łowczyce,
Bronisław Komornicki — Żydaczów, Turady.

WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE

Powiat Katowice:

inż. Bolesław Dalbor — Król. Huta, Katowicka 14,
Franciszek Herde — Siemianowice, Apteka,
Romuald Mędlewski — Dąbrówka Mała, Młyńska 8.

Powiat Lubliniec:

Ryszard Berndt — Nadl. Koszęcin,
dr. Franciszek Willert — Lubliniec.

Powiat Pszczyna:

dr. Paweł Kożdoń — Tychy, Żwaków,
dr. Teodor Obremba — Mysłowice.

Powiat Rybnik:

Stanisław Cenkier — Rybnik,
Antoni Grzesik — Rybnik,
Władysław Malinowski — Rybnik,
dr. Alojzy Pawelec — Wodzisław,
inż. Antoni Rowiński — Knurów.

Powiat Świętochłowice:

inż. Jerzy Vogt — Łagiewniki, Kop. „Wyzwolenie".

Powiat Tarnowskie Góry:

Adolf Grzyb — Świrklaniec,
dr. Józef Potyka — Tarnowskie Góry.

WOJEWÓDZTWO TARNOPOLSKIE

Powiat Borszczów:

Juljusz hr. Borkowski — Mielnica,
Cyryl Czarkowski-Golejewski — Borszczów, Wysuczka,
Agenor hr. Gołuchowski — Skała,
Paweł ks. Sapieha — Bilcze Złote.

Powiat Brody:

Albert hr. Sumiński — Podkamień k./Brodów,
Józef hr. Tyszkiewicz — Brody.

Powiat Brzeżany:

Paweł Lang — Brzeżany,
Józef Scholz — Brzeżany.

Powiat Buczacz:

Stanisław Bogusz — Monasterzyska, Kowalówka,
Władysław Czaykowski — Potok Złoty, Sokulec,
Mikołaj Dutkiewicz — Koropiec,
Jan Gołębski — Buczacz, Pilawa,
Erazm hr. Korytowski — Jazłowiec, Zaleszczyki Małe.

Powiat Czortków:

Ludwik Glodt — Czortków,
Tadeusz Potocki — Czortków, Uhryń,
dr. Aleksander Zawadzki — Czortków.

Powiat Kamionka Strumiłowa:

Edmund Stawowczyk — Chołojów, Połoniczna.

Powiat Kopyczyńce:

Leon Horodyski — Tłusteńskie,
Stanisław hr. Siemieński — Horostków.

Powiat Podhajce:

Stanisław Stobiecki — Podhajce, Sulewy,
Zygmunt Strigl — Zawałów, Łysa.

Powiat Przemyślany:

Karol Etterle — Glinianki,
Bronisław Galiński — Swisz, Hanaczówka,
Marjan Wolański — Przemyślany, Ostałowice.

Powiat Radziechów:

Antoni Biberstein - Błoński — Łopatyn, Nowostawce,
Władysław Gołębiowski — Radziechów, Puhaczów,
Stanisław Jaśkiewicz — Radziechów,
Stanisław Krajewski — Ohladów.

Powiat Skałat:

Kazimierz Grocholski — Tarnoruda, Rożyska,
inż. Leon Prelicz — Skałat,
Aleksander hr. Zaleski — Grzymałów, Ostapie.

Powiat Tarnopol:

Wiktor Czarkowski-Golejewski — Tarnopol, Janówka.

Powiat Trembowla:

Jan Gromnicki — Mogielnica, Laskówce,
Romuald Załanowski — Janów, Młyniska.

Powiat Zaleszczyki:

Benedykt Brykczyński — Karolówka k./Borszczowa, Winiatyńce,
Franciszek bar. Heydel — Zaleszczyki, Beremiany,
inż. Grzegorz Zerygiewicz — Uścieczko, Iwanie Złote.

Powiat Zbaraż:

Władysław Małecki — Zbaraż, Roznoszyńce.

Powiat Zborów:

Kazimierz Wolski — Nuszcze, Perepelniki,
Stanisław Zawidowski — Nuszcze.

Powiat Złoczów:

Kazimierz Ansion — Złoczów,
dr. Józef Trzcieniecki — Złoczów.

WOJEWÓDZTWO WARSZAWSKIE

Powiat Błonie:

Stanisław Wizbek — Grodzisk Maz., 3 Maja 13.

Powiat Gostynin:

Józef Higersberger — Gostynin, Rataje,
Stefan bar. Ike-Duninowski — Duninów,
Gustaw Janasz — Zychlin, Trembki,
Michał Wodziński — Gostynin, Sierakówek.

Powiat Grójec:

Eugenjusz Pacyna — Piaseczno, Chojnów,
kom. Karol Ptasiński — Grójec, Pow. Kom. P. P.,
Zbigniew Śliwiński — Grójec, Warecka 37.

Powiat Kutno:

Leon Koryzna — Kutno, Sujki,
Paweł Lazar — Ostrowy, Krośniewice,
Witold Skarżyński — Święciny.

Powiat Lipno:

Władysław Nałęcz — Kikół,
Władysław Niedźwiecki — Dobrzyń, Wierznica.

Powiat Łowicz:

Feliks Popławski — Łowicz, Rynek Kilińskiego 12,
Witold Prus-Kączkowski — Główno, Lubianków,
Seweryn Stanielewicz — Bielawy, Mroga.

Powiat Mińsk Mazow.:

Wacław Bełkowski — Mińsk Mazow., Nowy Dwór,
rtm. Stefan Sroczyński — Mińsk Maz., 7 Pułk. Ul.

Powiat Mława:

Wiktor Bagiński — Strzegowo, Radzimowicze,
Kazimierz Doberski — Mława, Dąbek,
Stanisław Siciński — Mława, Szeroka,
Wład. January Starzyński — Mława, Kościuszki 1,
Stanisław Sznajder — Mława, Kościuszki 1.

Powiat Nieszawa:

Zenon Kobusiewicz — Izbica, Kamieniec,
Henryk Sokołowski — Żabieniec, Wysocin.

Powiat Płock:

Antoni Czaplicki — Bodzanów, Osiek,
Tadeusz Goćkowski — Płock, Rembielin,
dr. Józef Żenczykowski — Płock, Grodzka 13.

Powiat Płońsk:

Tadeusz Abramowicz — Płońsk, Niewikła.

Powiat Pułtusk:

Władysław Müller — Wyszków n./Bugiem, Somianka,
Czesław Różański — Gąsocin, Gotardy,
Edmund Skarżyński — Wyszków, Rybienko,
Brunon Żelazowski — Serock, Zegrze.

Powiat Radzymin:

Antoni Kempiński — Wołomin, Warszawska 15,
Stanisław Kronenberg — Radzymin, Wawrzyna,
Ignacy Słoński — Wołomin, Fabryczna 11.

Powiat Rypin:

Artur Borzewski — Rypin, Długie,
Franciszek Gniazdowski — Rypin, Warpalice.

Powiat Sierpc:

dr. Stanisław Malewicz — Sierpc,
Antoni Lisowski — Żuromin.

Powiat Skierniewice:

Józef Pawlicki — Skierniewice, dom Sejmikowy

Powiat Sochaczew:

Witold Grzybowski — Sochaczew, Ruszki.

Powiat Warszawa:

Czesław Lisowski — Warszawa, Mazowiecka 7,
Stefan Piłsudski — Warszawa, Jerozolimska 57,
Maurycy hr. Potocki — Jabłonna p./Warszawą.

Powiat Włocławek:

Leopold Jan bar. Kronenberg — Włocławek, Wieniec,
Leon Ciechanowski — Włocławek,
Witold hr. Broel-Plater — Osiecz, Boniewo.

M. STOŁ. WARSZAWA

gen. dyw. Kazimierz Fabrycy — Myśliwiecka 11,
Edward hr. ord. Krasiński — Okólnik 9,
Józef Błeszyński — Bracka 20,
Walenty Garczyński — Kredytowa 18,
Bohdan Gędziorowski — Radna 11,
Jan Grabowski — Żórawia 10,
dr. Ignacy Grymiński — Jerozolimska 79,
Witold Kiltynowicz — Mochnackiego 11,
inż. Stanisław Kamocki — Widok 15,
inż. Herman Knothe — Piękna 11,
Czesław Michałowski — Mazowiecka 11,
inż. Leopold Skulski — Sandomierska 5,
Józef Skrzypek — Miedziana 4a,
Władysław Słonczyński — Fredry 4,
Wacław Szperling — Koszykowa 47,
inż. Kazimierz Tołłoczko — Bagatela 14,
Aleksander Tallen-Wilczewski — Chmielna 11,
dr. Stanisław Zaborowski — Jerozolimska 8,
Jan Żukotyński — Krakowskie Przedmieście 67.

WOJEWÓDZTWO WILEŃSKIE

Powiat Brasław:

Władysław Fiedorowicz — Druja, Hrycewicze,
Władysław Górski — Dryświaty, Świkszany,
Jan Janczewski — Dryświaty, Kol. Zamek,
Leon Jarnuszkiewicz — Brasław,
Bolesław Rawicz — Widze.

Powiat Dzisna (m. Głębokie):

Andrzej Ancen — Głębokie, Mieczysławowo,
Bohdan Bogucki — Głębokie, Czerwony Bór,
Ireneusz Doboszyński — Plissa, Boryczkowicze,
Kazimierz Ertman — Głębokie, Zamkowa,
Mieczysław Goryniewski — Dzisna, Hrehorowicze
Piotr Jacyno — Ziabki, Helenowo,
inż. Stefan Jankowski — Głębokie,
Józef Kierwiński — Głębokie, Hołubicze,
Jan hr. Zyberk-Plater — Łużki,
Bolesław Samujłło — Podświlje, Biełkorje,
Aleksander Sławiński — Chodorówka,
Bolesław Szwengruben — Królewszczyzna,
Michał Wazgird — Stefanpol, Krasna Góra.

Powiat Mołodeczno:

Felicjan Jastrzębski — Krasne n./Uszą,
Stanisław Piotrowski — Raków,
Bolesław Świętorzecki — Lebiedziew, Mahnowszczyzna.

Powiat Oszmiana:

Leon Odyniec — Oszmiana, Dorże.

Powiat Postawy:

Władysław Boczkowski — Szemetowszczyzna, Gozdawa,
Marjan Doboszyński — Postawy,

Jan Dłużniewski — Duniłowicze, Rudka,
Karol Korkozowicz — Woropajewo.

Powiat Święciany:

Aleksander Adamowicz — Dangieliszki, Bałtaniszki,
Aleksander Guze — Święciany, Komarowo,
Stefan Jankowski — Nowoświęciany,
Bolesław Kozłowski — Komaje,
Jan Niedroszlański — Świr, Niedroszla,
Wacław Ratwiński — Nowoświęciany,
Jan Szejko — Dukszty, Mejłany.

Powiat Wilejka:

Michał Borowski — Wilno, Teatralna 5,
Jan Borowski — Chocieńczyce, Łukawiec,
Juljan Dzierdziejewski — Turzeniec, Lubań.

Powiat Wileńsko-Trocki:

Wincenty Łuczyński — Wilno, Mickiewicza 21,
Bolesław Dziekoński — Witki,
Karol Erdman — Podbrzezie,
Władysław Gojżewski — Onżadowo,
Leonard Koczan — Gierwaty,
Piotr Ignacy Koczan — Rudowszczyzna,
Leon Koszczyc — Turgiele,
Michał Łukaszewicz — Wilno, Objazdowa 6,
Bohdan Przyłuski — Mikuny,
Michał Riza-Tarnawiot — Wilno, 3 Maja 9,
Zygmunt Ruszczyc — Wilno, Witoldowa 5,
Aleksander Sołtan — Jaszuny,
Justyn Strumiłło — Wilno, Mickiewicza 21,
Henryk Wańkowicz — Wilno, Mickiewicza 21.

WOJEWÓDZTWO WOŁYŃSKIE

Powiat Dubno:

Mieczysław hr. Chodkiewicz — Młynów.

Powiat Horochów:

Aleksander Sumowski — Zamlicze, p. Włodzimierz.

Powiat Kostopol:

Józef hr. Stecki — Międzyrzec k/Korca,
kpt. dr. Stefan Żarnowski — Kostopol.

Powiat Kowel:

Józef hr. Stadion-Rzyszczewski—Maciejów, Dolsk.

Powiat Łuck:

Piotr Czerwiński — Łuck, Województwo,
Karol Hulewicz — Łuck,
Jerzy hr. Jezierski — Łuck, skrz. poczt. 1,
Tomasz Ogrodzieński — Kołki.

Powiat Równe:

Władysław Gliński — Równe,
Piotr Pruszyński — Równe, skrz. poczt. 237,
Stanisław Załęski — Równe, Słowackiego 5.

Powiat Sarny:

Maksymiljan Białowiejski — Dąbrowica,
Juljusz Florkowski — Sarny, skrz. poczt. 117,
Tadeusz Szol — Chinocz, Stepangródek.

Powiat Zdołbunów:

Józef hr. Dunin-Karwicki — Mizocz.

STOWARZYSZENIA ZWIĄZKOWE.

Aleksandrów k/Łodzi.

1. Kółko Łowieckie, Aleksandrów k/Łodzi, Południowa 18.

Anin p. Warszawą.

2. Anińskie Towarzystwo Myśliwskie, Anin pod Warszawą, Al. Leśna 14 m. 5.

Baranowicze.

3. Baranowickie Powiatowe Towarzystwo Łowieckie, Baranowicze, 26 pułk ułanów, por. Jadownicki.

Biała Krak.

4. Klub Myśliwski „Hubertus", Biała Krakowska, Komorowicka 88.

Biała Podl.

5. Bialskie Powiatowe Towarzystwo Łowieckie, Biała Podlaska, Francuska 8, mjr. St. Bebenkowski.

Brześć Kuj.

6. Koło Myśliwskie „Lubstów", Brześć Kuj., Cukrownia.

Chojnice.

7. Zachodnio - Pomorski Klub Myśliwski, Chojnice, Dworcowa 41, dr. J. Łukowicz.

Dąbrowa Górnicza.

8. Kółko Myśliwskie „Raróg" w Dąbrowie Górniczej, Katowice, Św. Pawła 6, J. Błeszyński.
9. Kółko Łowieckie „Soból", Dąbrowa Górnicza, Kościuszki 42.

Dęblin.

10. Kółko Prawidłowego Myślistwa, Dęblin, poczta Irena, Lotnisko, por. Z. Stranz.

Dubno.

11. Dubieńskie Kółko Myśliwskie, Dubno, starosta A. Kański.

Garwolin.

12. Oficerski Klub Myśliwski 1-go Pułku S. K., Garwolin.

Gostynin.

13. Gostynińskie Towarzystwo Łowieckie, Gostynin, Komunalna Kasa Oszcz., dyr. Wł. Dąbrowski.

Grodno.

14. Grodzieńskie Towarzystwo Myśliwskie, Grodno, Hoovera 6.
15. Oficerski Klub Łowiecki Garnizonu Grodno, Grodno, Orzeszkowej 5.

Grodzisk Maz.

16. Towarzystwo Łowieckie Powiatu Błońskiego, Grodzisk Maz., Kolejowa 1, Fr. Haeberle.

Grudziądz.

17. Pomorski Klub Myśliwski, Grudziądz, Hotel „Królewski Dwór".

Janów Podl.

18. Podlaskie Kółko Myśliwskie, Janów Podl., dr. T. Ochocki.

Kalisz.

19. Kaliskie Powiatowe Towarzystwo Prawidłowego Myślistwa, Kalisz, Plac 11 Listopada 11.
20. Kaliskie Towarzystwo Prawidłowego Myślistwa, Kalisz, Plac Kilińskiego 4, W. Żuprański.

Katowice.

21. Śląskie Towarzystwo Łowieckie, Katowice, Słowackiego 15.

Lida.

22. Lidzkie Powiatowe Towarzystwo Łowieckie, Lida, Wł. Jamontt.
23. Wojskowe Towarzystwo Łowieckie Garnizonu Lida, Lida, 77 P. P.

Lwów.

24. Lisowickie Towarzystwo Łowieckie, Lwów, Kopernika 42, J. hr. Bielski.

Łapy.

25. Koło Racjonalnego Myślistwa, Łapy, Główna 1.

Łęczyca.

26. Towarzystwo Myśliwskie Ziemi Łęczyckiej, Łęczyca, Al. 3 Maja 3.

Łódź.

27. Koło Racjonalnego Myślistwa przy Zw. Majstrów Fabrycznych, Łódź, Żeromskiego 74.
28. Łagiewnickie Kółko Łowieckie, Łódź, Wilczańska 106.
29. Łódzkie Towarzystwo Łowieckie, Łódź, Piotrkowska 108.
30. Sekcja Myśliwska Wojskowego Klubu Sportowego, Łódź, Leszno 9, płk. M. Łukoski.

30-a. Towarzystwo Racjonalnego Myślistwa, Łódź, Kilińskiego 103.

Łowicz.

31. Łowickie Towarzystwo Myśliwskie, Łowicz, starostwo, St. Martewicz.

Łuck.

32. Towarzystwo Łowieckie w Łucku, Klub „Ognisko".
33. Wojewódzkie Koło Łowieckie, Łuck, W. Gordziałkowski.

Mińsk Maz.

34. Mińsko-Mazowieckie Towarzystwo Łowieckie i Ochrony Zwierząt, Mińsk Mazow., 7 Pułk Uł., mjr. S. Sroczyński.

Mława.

35. Polskie Towarzystwo Myśliwskie i Hodowli Zwierzyny Łownej, Mława, Kościuszki 1, Wł. J. Starzyński.

Nieśwież.

36. Nieświeskie Towarzystwo Łowieckie, Nieśwież, Studencka 19.

Nowy Dwór.

37. Wiejskie Kółko Myśliwskie, Nowy Dwór k./Modlina.

Olkusz.

38. Towarzystwo Prawidłowego Myślistwa, Olkusz, skrz. poczt. 60.

Ostróg.

39. Ostrogskie Kółko Łowieckie, Ostróg, Aleja Mickiewicza 52.

Ostrołęka.

40. Ostrołęckie Towarzystwo Łowieckie, Ostrołęka, 11 Listopada 42.

Ostrowiec Kiel.

41. Towarzystwo Prawidłowego Myślistwa, Ostrowiec Kiel., Teatralna 1, kanc. sędz. śledczego.

Pabjanice.

42. Towarzystwo Myśliwskie Powiatu Łaskiego, Pabjanice, Kościuszki 10.

Pińsk.

43. Pińskie Kółko Myśliwskie, Pińsk.

Piotrków.

44. Kółko Racjonalnego Łowiectwa, Piotrków Tryb., Piłsudskiego 77, L. Jasiński.

Płock.

45. Płockie Towarzystwo Racjonalnego Polowania, Płock, Grodzka 13, dr. J. Żenczykowski.

P u ł a w y.

46. Kółko Łowieckie Pracowników Instytutu, Puławy, Instytut.

R a d o m.

47. Radomskie Koło Myśliwskie „Knieja", Radom, Piaski 2 m. 5.
48. Radomskie Towarzyswo Prawidłowego Myślistwa, Radom, Pl. 3 Maja 1, Wł. Żarnowski.

R a d o m s k o.

49. Towarzystwo Łowieckie na Powiat Radomskowski, Radomsko, Kolejowa 1, W. Karmański.

R a d z y m i n.

50. Towarzystwo Racjonalnego Polowania, Radzymin, Warszawska 18; M. Prażmowski.

R a d z i e j ó w K u j.

51. Radziejowskie Kółko Łowieckie, Radziejów Kuj.

R ó w n e.

52. Oficerskie Koło Łowieckie, Równe, 44 Pułk S. K.

S i e d l c e.

53. Siedleckie Kółko Racjonalnego Polowania, Siedlce, pluton żandarmerji, kpt. J. Kruczek.
54. Siedleckie Towarzystwo Łowieckie, Siedlce, Sienkiewicza 10.

Sieradz.

55. Towarzystwo Prawidłowego Myślistwa i Ochrony Zwierzyny Łownej, Sieradz, Wartska 17, J. Nossarzewski.

Sierpc.

56. Kółko Łowieckie, Sierpc, dr. St. Malewicz.

Skierniewice.

57 Skierniewickie Kółko Myśliwych, Skierniewice, dom sejmikowy.

Sokołów.

58. Nadbużańskie Towarzystwo Łowieckie Pow Sokołowskiego, Sokołów, Przezdziatka, Zb. Malewicz.

Staw k./Kalisza.

59. Gminne Kółko Łowieckie, Staw, poczta Błaszki.

Tomaszów Lub.

60. Powiatowe Towarzystwo Łowieckie, Tomaszów Lub.

Tomaszów Maz.

61. Kółko Racjonalnego Łowiectwa, Tomaszów Maz., Browarna 9.

Uniejów.

62. Kółko Łowieckie, Uniejów, A. Świtalski.

63. Czarnowiejskie Kółko Myśliwskie, Sandomierska 5, inż. L. Skulski.
64. Kółko Łowieckie „Cyranka", Hoża 66 m. 6.
65. Kółko Łowieckie „Czapla", Hortensji 3, dyr. St. Szynkman.
66. Kółko Myśliwskie „Dziewanna", Zielna 46, mec. M. Biskupski.
67. Kółko Łowieckie „Dobrzy Znajomi", Polna 32 m. 7, prof. dr. S. Moycho.
68. Kółko Myśliwskie „Jasiołda", Bracka 20. J. Błeszyński.
69. Kółko Łowieckie „Jeleń", Radna 11 m. 9, B. Gędziorowski.
70. Kółko Łowieckie „Łoś", Skierniewicka 33. K. Biller.
71. Kółko Myśliwskie „Łów", Służewska 2 m. 10, S. Łukawski.
72. Kółko Myśliwskie „Knieja Mazowiecka", Daniłowiczowska 8, M. Borzęcki.
73. Kółko Myśliwskie przy Zarządzie Stadnin Państw., Żórawia 10, J. Grabowski.
74. Kółko Myśliwskie Urzędników Min. Przemysłu i Handlu, Elektoralna 2 m. 11, inż. E Szawdyn.
75. Kolejarskie Kółko Łowieckie „Róg", Pomnikowa 12.
76. Koło Miłośników Łowiectwa, Miedziana 4-a. J. Skrzypek.
77. Koło Myśliwskie Podoficerów Żandarmerji, Przejazd 15.
78. Kółko Myśliwskie „Syrena", Ś-to Krzyska 6, dr. Z. Wolski.
79. Koło Sportowe Urz. m. st. Warszawy „Myśliwy i Wędkarz", Mokotowska 51, T. Jaczewski.

80. Latowickie Koło Myśliwskie, Al. Jerozolimska 79, I. Gryminski.
81. Nadniemeńskie Kółko Łowieckie, Kredytowa 18, W. Garczyński.
82. Otwockie Kółko Myśliwskie im. św. Huberta, Mazowiecka 7, Cz. Lisowski.
83. Poleskie Towarzystwo Myśliwskie, Mokotowska 48, M. Hofman.
84. Polskie Towarzystwo Łowieckie, Nowy Świat 35 m. 17.
85. Sekcja Łowiecka Koła Leśników Studentów S. G. G. W., Miodowa 23.
86. Rembertowskie Towarzystwo Myśliwskie, Karpińskiego 1, A. Wojtowicz.
87. Towarzystwo Łowieckie „Głuszec", Flory 3 m. 4, H. Messing.
88. Towarzystwo Hodowli Psów Myśliwskich, Kredytowa 18, W. Garczyński.
89. Warszawskie Koło Łowieckie, Mochnackiego 11, W. Kiltynowicz.
90. Wojskowe Towarzystwo Łowieckie, Al. Szucha 29, Kasyno Garn., gen. K. Fabrycy.
91. Wołyńskie Towarzvstwo Łowieckie, Jabłonna p. Warszawą, M. hr. Potocki.

Wilno.

92. Oficerski Klub Łowiecki Garnizonu Wilno, Wilno, Witoldowa 47, por. St. Chodań.
93. Polskie Stowarzyszenie Myśliwskie „Tur", Wilno, Legjonów 108.
94. Sportowe Towarzystwo Łowieckie, Wilno, Zawalna 57.
95. Wileńskie Towarzystwo Myśliwskie, Wilno, Mickiewicza 11.

Włocławek.

96. Kujawskie Towarzystwo Racjonalnego Łowiectwa, Włocławek, Bulwarowa 16, H. Kawalec.

Włodawa.

97. Włodawskie Towarzystwo Łowieckie, Włodawa, 3 Maja 83.

Wojkowice Komorne.

98. Towarzystwo Prawidłowego Myślistwa w Wojkowicach Komornych, Sosnowiec, Piaski, kop. „Czeladź".

Zagożdżon.

99. Kółko Myśliwskie, Zagożdżon, Państw. Wytwórnia Prochu.

Zamość.

100. Towarzystwo Racjonalnego Polowania, Zamość, Bazyljańska 2.

Zawiercie.

101. Towarzystwo Prawidłowego Myślistwa „Diana", Zawiercie, skrz. poczt. 47.

Zegrze.

102. Zegrzeńskie Oficerskie Towarzystwo Łowieckie, Zegrze, 1 Pułk Łączn., kpt. Wł. Brejdygant.

Złoczów.

103. Polskie Towarzystwo Łowieckie, Złoczów, prok. K. Ansion.

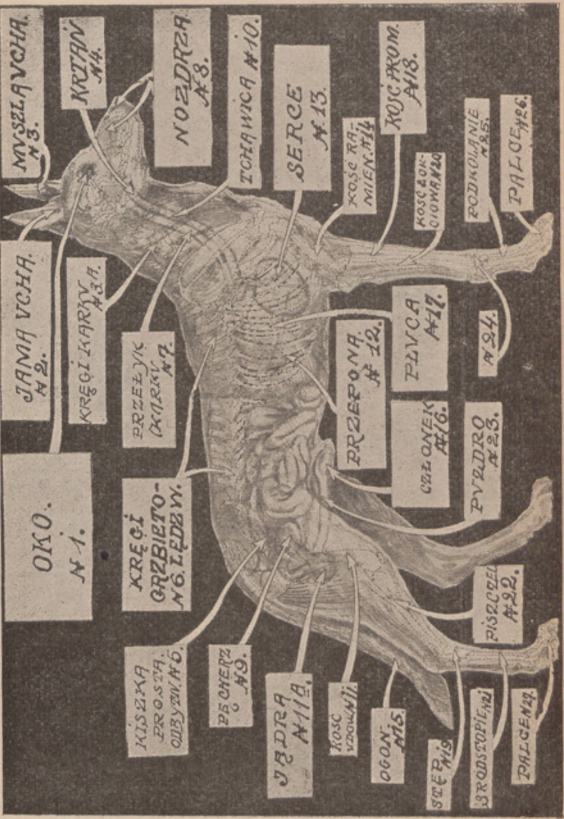
Żyrzyn.

104. Kółko Łowieckie, Żyrzyn k./Puław.

TABELE RÓŻNE

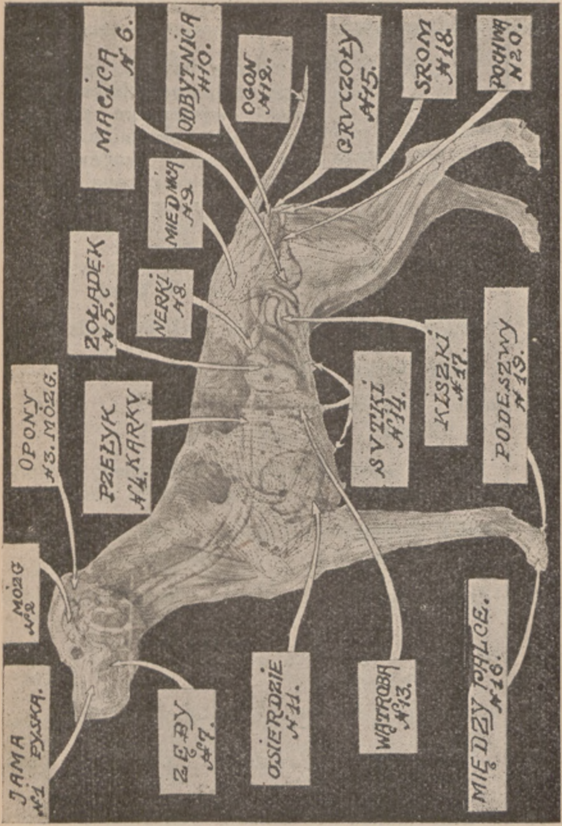
TABLICA I.

(Patrz objaśnienia na str. 262).

TABLICA II.

(Patrz objaśnienia na str. 264).

Tablica I.

Nr.		CHOROBY
1	Oko	Zapalenie powiek, jęczmień, zapalenie, podwinięcie powieki, wywinięcie powieki, skrzydlik, obrzmienie spojówki, zapalenie rogówki, katarakta, ślepota, zapalenie tęczówki i naczyniówki, ciała obce, rany (ciernie).
2	Jama ucha	Katar ucha (b. ważne), próchnienie kości.
3	Muszla ucha	Krwawe wylewy podskórne.
3A	Kręgi karku	Złamanie, wykręcenie, zwichnięcie.
4	Krtań	Zapalenie krtani.
5	Kiszka prosta (odbytnica)	Zapalenie odbytnicy, wypadnięcie, ciała obce.
6	Kręgi grzbieto-lędźwiowe	Złamanie, zwichnięcie, wykręcenie.
7	Przełyk (karku)	Zapalenie przełyku, ciała obce.
8	Nozdrza — jama nosa	Katar.
9	Pęcherz	Zapalenie pęcherza, kamienie.
10	Tchawica	Zapalenie tchawicy, ciała obce.
11	Kość udowa	Złamanie, zwichnięcie.

Tablica I.

Nr.		CHOROBY
11a	Jądra.	Zapalenie.
12	Przepona	Pląsawica.
13	Serce	Zapalenie śródsierdzia, zapalenie mięśnia serca, niedomoga, zwężenie zastawek.
14	Kość ramieniowa	Złamanie.
15	Ogon	Złamanie.
16	Członek	Kamienie, polipy, zapalenie żołędzia, zapalenie cewki moczowej.
17	Płuca	Zapalenie płuc, zapalenie opłucnej.
18	Kość promieniowa	Złamanie.
19	Stęp	Złamanie, zmiażdżenie.
20	Kość łokciowa	Złamanie.
21	Śródstopie	Złamanie, zmiażdżenie.
22	Piszczel-strzałka	Złamanie.
23	Puzdro	Zapalenie, polipy.
24	Przednie kolano	Złamanie, zwichnięcie.
25	Podkolanie	Złamanie, zwichnięcie.
26	Palce	Złamanie-zgniecenie, wrastanie pazura.
27	Palce	Złamanie, zmiażdżenie.

Tablica II.

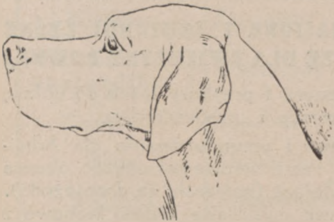
Nr.		CHOROBY
1	Jama pyska	Zapalenie śluzówki, szkorbut, zgorzel, ciała obce (kości niepogryzione).
2	Mózg	Zapalenie mózgu (przy zapaleniu ucha).
3	Opony mózgowe	Zapalenie opon (przy zapaleniu ucha).
4	Przełyk karku	Ciała obce (udławienie).
5	Żołądek	Zapalenie, ciała obce.
6	Macica	Zapalenie, powikłania.
7	Zęby	Kamień na zębach, próchnienie, zapalenie dziąseł.
8	Nerki	Zapalenie, kamienie nerkowe.
9	Miednica	Złamanie.
10	Odbytnica — kiszka odchod.	Hemoroidy (wypadnięcia).
11	Osierdzie	Zapalenie, woda w osierdziu.
12	Ogon	Złamanie, egzema.
13	Wątroba	Zwyrodnienie, zatrzymanie żółci.
14	Sutki	Zapalenie, guzy (pospolite).
15	Gruczoły	Wrzody, ropienie.

Tablica II.

Nr.		CHOROBY
16	Między-palce	Fistuły, egzema, wrośnięcie pazura.
17	Kiszki	Biegunki, pasorzyty.
18	Srom	Zapalenie, ropienie, polipy.
19	Podeszwy	Podbicie, rany, przecięcia ciała obce.
20	Pochwa	Zapalenie pochwy, polipy.

Rys. 1.
Profil pointera.

Rys. 2.
Głowa pointera.

Rys. 3.
Pierś widziana
z przodu

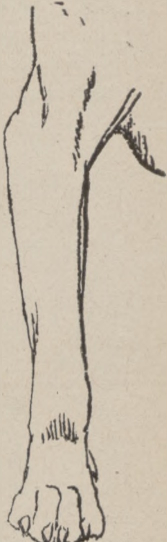
Rys. 4.
Szczęki pointera (zęby szczęki górnej schodzą sie z dolnemi).

Rys. 5.
Szczęki buldoga (zęby szczęki dolnej wystają po za górne, wskutek czego głowa zebrana jest ku tyłowi)

Rys. 6.
Szczęki charta (zęby szczęki górnej wystają po za dolne, nadając głowie formę czółenkowatą).

Rys. 7.
Łokieć, podany zbyt na zewnątrz.

Rys. 8

Nogi przednie.

Rys. 9.

Noga zadnia.

Rys. 10.

Pęcina nabrzmiała.

Rys. 11.

Pęcina zbyt pochyła

Rys. 12.

Pęcina na zewnątrz

Rys. 13.

Pęcina ku wewnątrz

Rys. 14
Ogon zbyt długi
i zbyt uwłosiony.

Rys. 15.
Ogon osadzony
zbyt wysoko

Rys. 16.
Ogon zbyt zakrzywiony.

Rys. 17.
Nogi francuskie

Rys. 18.
Nogi zbyt
rozstawione.

Rys. 19.
Nogi zbyt
ściśnięte

Rys. 20.
Nogi
na zewnątrz

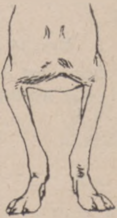
Przód pointera.

Rys. 21.
Ustawienie normalne.

Rys. 22.
Nogi ku wewwątrz.

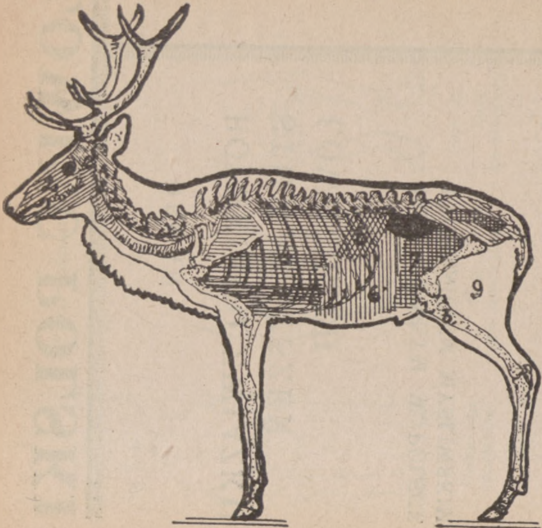

Rys. 23.
Nogi ku zewnątrz.

Rys. 24.
Normalny pointer.

STRZAŁ DO JELENIA.

—1. Strzał, przy którym zwierzyna w ogniu zostaje, śmiertelny.

—2. Strzał, przy którym zwierzyna przeważnie pada, ale podnosi się jeszcze.

—3. Strzał przez kości biegowe.

—4. Strzał t. zw. na połeć, albo komorowy — śm.

—5. Strzał wątrobiany — śm.

—6. Strzał t. zw. przez duży rozdział — śm.

—7. Strzał t. zw. przez mały rozdział — śm.

—8. Strzał t. zw. nerkowy — śm.

—9 Strzał t. zw. w mięsień nieszkodliwy.

ZAWARTOŚĆ NABOJÓW KULOWYCH I TOR POCISKU.

Nr porządkowy	NABÓJ	Proch gr.	KULA Forma	Długość mm	Waga gr.	Szybkość pocisku w 25 m.	Siła uderzenia kuli z 25 mkg	Długość lufy w cm	Przy strzelaniu na metr. 100	150	200	300	Ciśnienie w kg na cm² lufy
									Kula w połowie drogi podnosi się na cm				
1	Vierling 5,6 × 35	Spec. P. / 0,47	Oval	12	2,7	530	39	600	4,6	11,5	—	—	1300
2	Savage 22	Ameryk. spec.	Torpedo	20	4,2	850	150	550	1,9	—	12,0	—	—
3	6,5 × 27 R	T 1912 / 0,5	Oval	18	5,3	450	55	650	5,8	14,0	14,9	—	1300
4	6,5 × 40 G	T 1910 / 1,1	Oval	18	5,3	570	88	655	3,4	9,0	21,5	64,0	1300
5	6,5 × 48 R	R 5 / 1,5	Oval	21	6,7	630	130	670	2,5	6,2	15,7	45,2	1300
6	6,5 × 52 R	T 39	Oval	28	7,6	660	164	665	2,0	5,9	14,1	88,3	2400
7	Halger 280 H.V Magnum	Spec. P	Torpedo	—	9,3	1063	537	720	—	—	—	—	—
8	Brenske 7 × 64	R 2 / 3,5	Torpedo Ideal	26	9,0	850	331	720	0,9	3,0	7,7	22,2	3000
9	8 × 57 × 360 R	T 1910 / 2,0	Oval	26	12,7	560	203	670	3,2	—	18,5	50,2	2050
10	8 × 57 JR	T 1910 / 2,2	Oval	28	10,0	600	184	680	2,7	7,0	16,5	46,0	2800
11	8 × 60 Magnum	Spec. P / 3,7	Torpedo	33	12,1	870	467	720	0,7	2,2	[illegible]	16,6	3450
12	Halger 335 H V. Super Magnum	Spec P	Torpedo	35,2	16 6	932	681	700	—	—	2,3	8,4	—
13	9 × 57 R	R 5 / 3,0	Oval	26	16,0	640	334	600	2,3	6,0	14,1	38,7	2300
14	9 × 63 R	T 1910 / 3,25	Oval	26	16,0	690	388	600	1,8	5,2	12,1	33,3	2000
15	9,3 × 74 R (474A)	R 5 / 3,5	Oval	30	18,5	650	398	600	1,7	5,0	11,5	31,7	2350
16	375 Magnum Holland	Cordit / 3,55	Torpedo	29	16,0	810	565	700	—	—	—	—	—
17	10,75 × 52 G	T 1910 / 3,2	Oval	26	22,5	530	332	690	3,2	9,1	21,0	—	—
18	10,75 × 68	R 5 / 4,8	Oval	25	18,2	710	468	700	1,7	5,2	12,7	—	2700

NORMY ŁADUNKÓW ŚRUTOWYCH

Kaliber	Długość w m/m	Ilość prochu Rotweiler'a	Ilość śrutu w gr.	
12	65	2^{10}	31	proporcja normalna
12	70	2^{20}	35	long
16	65	1^{8}	28	proporcja normalna
16	70	1^{9}	30	long
20	65	1^{6}	26	proporcja normalna
20	70	1^{7}	27	long

NUMERACJA ŚRUTU KALIBROWANEGO I JEGO ZAWARTOŚĆ W GRAMACH.

Nr. porząd.	Numeracja śrutu	Grubość śrutu w m/m	Tolerancja śrutu od—do	Ilość śrutu przy wadze						
				1 gr.	26 gr.	28 gr.	30 gr.	32 gr.	34 gr.	36 gr.
1	3 A	5,25	5.20—5.35	1.3	33	36	38	40	43	46
2	2 A	5,—	4.95—5.10	1.4	37	39	42	45	48	51
3	1 A	4,75	4.70—4.85	1.7	44	47	51	54	58	61
4	3 B	4,50	4.45—4.60	2	52	56	60	64	68	72
5	2 B	4,25	4.20—4.35	2.3	59	64	69	73	78	82
6	B	4,—	3.95—4.10	3	72	77	85	89	94	100
7	1	3,75	3.70—3.85	3.3	87	94	101	107	114	121
8	2	3,50	3.45—3.60	4.2	109	117	126	134	143	151
9	3	3,25	3.20—3.25	5.1	133	144	154	164	175	185
10	4	3	2.95—3.10	6.2	163	176	189	201	213	225
11	5	2,75	2.70—2.85	8.7	213	229	246	262	279	295
12	6	2,50	2.45—2.60	10	259	280	300	321	340	360
13	7	2,25	2.20—2.35	13	337	362	388	414	439	465
14	8	2	1.95—2.50	22	571	609	660	698	736	776
15	9	1,75	1.70—1.80	30	841	901	961	1021	1082	1142
16	10	1,50	1.45—1.30	50	1517	1417	1518	1618	1719	1818

Okres rui i cieczki zwierząt łownych

oraz lęgów ptactwa.

ZWIERZYNA CZWORONOŻNA.

NAZWA	Czas rui	Czas noszenia Tyg.	Pomiata w miesiącu	Liczba młodych
Jeleń	październik	4)	maju	1
Sarna	lipiec sierpień	40	maju	1—2
Dzik	grudzień	18—20	kwietniu	5-9
Zając	od lut go do sierpnia	4	od marca do września	3—5
Wilk	styczeń	9	marcu	5—8
Lis	luty	10	kwietniu	4—8
Borsuk	listopad	12	marcu	3—4
Wydra	luty	12	maju	3—7
Kuna leśna	luty	9	kwietniu	2—4
Kuna kamion.	luty	9	kwietniu	3—4
Tchórz	luty	9	kwietniu	5—7
Łasica	kwiecień	9	czerwcu	3—6

PTAKI ŁOWNE OSIADŁE.

NAZWA	Czas niesienia jaj w miesiącu	Ilość jaj w lęgu
Głuszec	kwiecień — maj	7 — 13
Cietrzew	kwiecień — maj	8 — 14
Jarząbek	kwiecień - maj	8 — 14
Kuropatwa	maj -- czerwiec	12 — 25
Drop	kwiecień	2
Kwiczoł	kwiecień — maj	5 — 6

PTAKI ŁOWNE PRZELOTNE.

NAZWA	Czas niesienia jaj w miesiącu	Ilość jaj w lęgu
Przepiórka	czerwiec	8 -- 16
Słonka	kwiecień	3 — 4
Kszyk	kwiecień — sierpień	4
Dubelt	maj — czerwiec	4
Bekasik	maj	4
Chróściel	maj	8 — 12
Łyska	maj	6 - 15
Kurka wodna	maj	6 —- 12
Żóraw	kwiecień — maj	2
Krzyżówka	marzec — kwiecień	8 — 16
Cyranka	kwiecień	7 — 14

DZIENNIK MYŚLIWSKI

Data	Miejscowość-łowisko	Jelenie		Sarny				Dziki	Zające	Króliki
		Byki	Łanie	Kozły	Siuty					

Bażanty	Kuropatwy	Kaczki				Drapieżniki							Uwagi
						Rysie	Wilki	Lisy		Jastrz.	Wrony	Sroki	

DZIENNIK

Data	Miejscowość-łowisko	Jelenie		Sarny				Dziki	Zające	Króliki
		Byki	Łanie	Kozły	Siuty					

MYŚLIWSKI

Bażanty	Kuropatwy	Kaczki				Drapieżniki							Uwagi
						Rysie	Wilki	Lisy		Jastrz.	Wrony	Sroki	

Data	Miejscowość-łowisko	Jelenie		Sarny						
		Byki	Łanie	Kozły	Siuty			Dziki	Zające	Króliki

Bażanty	Kuropatwy	Kaczki				Drapieżniki							Uwagi
						Rysie	Wilki	Lisy		Jastrz.	Wrony	Sroki	

Data	Miejscowość-łowisko	Jelenie		Sarny				Dziki	Zające	Króliki
		Byki	Łanie	Kozły	Słuty					

Bażanty	Kuropatwy	Kaczki				Drapieżniki							Uwagi
						Rysie	Wilki	Lisy		Jastrz.	Wrony	Sroki	

WYDATKI NA UTRZY

Data	Przedmiot	Wykonywanie polowania			
		Utrzymanie gości	Koszty naganki	Furmanki i bryczki	Amunicja

MANIE ŁOWISKA

Żywienie zwierzyny	Strzałowe		Rożne	Suma
	Zwierz. użytkowa	Drapieżniki		

WYDATKI NA UTRZY

Data	Przedmiot	Wykonywanie polowania			
		Utrzymanie gości	Koszty naganki	Furmanki i bryczki	Amunicja

Żywienie zwierzyny	Strzałowe		Różne	Suma
	Zwierz. użytkowa	Drapieżniki		

DOCHODY Z ŁOWISKA

Data	Sprzedana zwierzyna i skóry	Komu sprzedano	Data wpłaty	Suma	
				Zł.	gr.

DOCHODY Z ŁOWISKA

Data	Sprzedana zwierzyna i skóry	Komu sprzedano	Data wpłaty	Suma	
				Zł.	gr.

DOCHODY Z ŁOWISKA

Data	Sprzedana zwierzyna i skóry	Komu sprzedano	Data wpłaty	Suma	
				Zł.	gr.

DOCHODY Z ŁOWISKA

Data	Sprzedana zwierzyna i skóry	Komu sprzedano	Data wpłaty	Suma	
				Zł.	gr.

Formularz polowań zbiorowych I.

Łowisko .... data .... myśliwych .... naganki	Nr. pędzenia	Rodzaje zwierzyny						Ogółem sztuk

Przykład — użycia

Łowisko: Rudnicka puszcza data 10 listopada 1932 r. 20 myśliwych 50 naganki	Nr. pędzenia	Rodzaje zwierzyny						Ogółem sztuk
		Wilki	Lisy	Dziki	Kozły	Zające	Jastrzębie	
Pokrempe	1	2	1	1	2	3	1	10
Puksztele	2	3	2	—	—	1	3	9
Żeliwody	3	1	3	2	1	—	2	9

Formularz polowań zbiorowych II.

Nr.	Nazwisko myśliwego	Pędzenie								Ogółem sztuk
		1	2	3	4	5	6	7	8	

formularza:

Nr.	Nazwisko myśliwego	Pędzenie								Ogółem sztuk
		1	2	3	4	5	6	7	8	
1	X	3	1	—	2	4	1	2	—	13
2	Y	3	5	2	—	3	2	1	6	22
3	Z	2	—	3	3	—	4	—	2	14
4	T	2	3	5	4	2	2	4	—	22

Formularz polowań zbiorowych I.

Łowisko: .... data .... myśliwych .... naganki	Nr. pędzenia	Rodzaje zwierzyny						Ogółem sztuk

Formularz polowań zbiorowych II.

Nr.	Nazwisko myśliwego	Pędzenie								Ogółem sztuk
		1	2	3	4	5	6	7	8	

Zaproszenie na polowanie w ....

Nr.	NAZWISKO	Przyjęto	Odmówiono

Zaproszenie na polowanie w

Nr.	NAZWISKO	Przyjęto	Odmówiono

KSIĄŻKI MYŚLIWSKIE

Następujące dzieła są do nabycia w administracji **„Łowca Polskiego", Warszawa, Nowy Świat Nr. 35,**:

Krótki praktyczny podręcznik tresury psa myśliwskiego — K. Zarubin — 2 zł.

Głuszec, monografja B. Świętorzeckiego z rysunkami Włodzimierza Korsaka. — Cena 2 zł.

Nasze skrzydlate drapieżniki: Gołębiarz, krogulec, sokół wędrowny. Monografja myśliwsko - przyrodnicza Władysława Gürtlera — zł. 2,30.

Wilk, monografja Bolesława Świętorzeckiego — 3 zł.

Cietrzew, monografja Włodzimierza Korsaka. Praca odznaczona I nagrodą na konkursie literackim, z przedmową Juljana Ejsmonda — zł. 2,50.

Jak unikać wypadków z bronią? — Jana Sztolcmana. — 25 gr.

Podręcznik do zbierania i konserwowania zwierząt — d-ra Władysława Polińskiego zesz. 1 — zł. 1,40; zesz. 2 — zł. 2,50; zesz. 3 — zł. 1,20; zesz. 4 — gr. 50; zesz. 5 — zł. 1,00; zesz. 6 — zł. 2,00; zesz. 7 — 2 zł.

„W polu i w lesie" — Wł. Gürtlera — 1 zł.

A. hr. Rzewuskiego — **„Ze strzelbą na ramieniu"** — 8 zł.

Jana Sztolcmana: 1) **„Żubr"** — zł. 3,30, 2) **„Nad Nilem Niebieskim"** — 6 zł.

W stepach i puszczach — Władysława Czerniejewskiego — 1 zł.

Wł. Janta Połczyńskiego: 1) „Św. Eustachy" — 3 zł., 2) „Polująca Pani" — zł., 3,50, 3) „Estetyka Łowiectwa" — 2 zł.

E. hr. Krasińskiego — **Obrazki Łowieckie** — 3 zł.

Aleksandra Janta Połczyńskiego — **„O świcie"** — 4 zł.

Kazimierza hr. Wodzickiego „Skowronek" — zł. 3,60, **„Kruk"** — zł. 4,50, **„Słonka"** — 4 zł.

J. W. Kobylańskiego: **„O zwierzyńcu w Katowicach"** 3 zł., **„Jak powstał w Odrodzonej Polsce pierwszy zwierzyniec w Warszawie"** 3 zł., **„O zwierzyńcu w Malinowszczyźnie"** 1 zł., **„O dawnym i obecnym zwierzyńcu w Krakowie"** zł. 1,50, **„O zwierzyńcu w Częstochowie, Grodnie, Katowicach, Krakowie i Lesznie"** 1 zł., **Humor i łacina myśliwska"** zł. 1,50.

Za zaliczeniem najmniejsza dopłata zł. 1,60.

Za przesyłki polecone (przy wpłacie zgóry) dolicza się zł. 1,20.

SKOROWIDZ FIRM WEDŁUG BRANŻ

SPIS RZECZY.

Organizacja łowiectwa.

Tabele różne.

Ogłoszenia.

Projekt okładki wykonał Jerzy Dylewski.

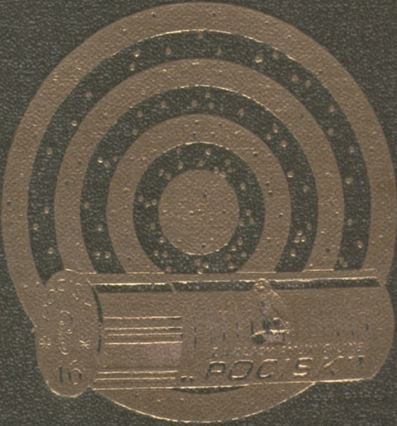
Zakł. Druk. F. Wyszyński i S-ka, Warszawa.

MYŚLIWSKIE
PROCHY
BEZDYMNE
KRAJOWE

„ŁOŚ"
i
„SZARAK"

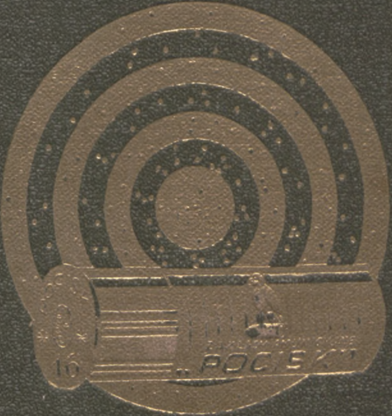
BEZDYMNY „PROCH MYŚLIWSKI „ŁOŚ" FABR. ZNAK

STRZELAJ

„POCISKIEM"

STRZELAJ

„POCISKIEM"